

HAAGA-HELIA

ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Henna Heinilä
Leena Nuutila
Salme Rautiainen
Janne Mertala

KOHTAAMINEN KESKIÖSSÄ – Näkökulmia ohjaukseen ammattikorkeakoulussa

HAAGA-HELIA
PUHEENVUOROJA
3/2012

KOHTAAMINEN KESKIÖSSÄ – Näkökulmia ohjaukseen ammattikorkeakoulussa

Julkaisujen myynti

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

<http://shop.haaga-helia.com> ■ julkaisut@haaga-helia.fi

© kirjoittajat ja HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

HAAGA-HELIA:n julkaisusarja
Puheenvuoroja 3/2012

Teos on suojattu tekijänoikeudella (404/61). Teoksen valokopiointi on kielletty, ellei valokopiointiin ole hankittu lupaa. Lisätietoja luvista ja niiden sisällöstä antaa Kopiosto ry, www.kopiosto.fi. Teoksen tai sen osan digitaalinen kopioiminen tai muuntelu on ehdottomasti kielletty.

Julkaisija HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
Kannen kuva Shutterstock / Tarja Leponiemi

ISSN: 1796-7643
ISBN: 978-952-6619-03-3

Multiprint Helsinki 2012

Sisällys

Esipuhe.....	4
Johdanto.....	6
Henna Heinilä	
Kirjan tavoite ja taustalla oleva kehittämistyö.....	6
Valitut näkökulmat ja orientaatio.....	8
Kohtaamisen tilat ja paikat	11
Henna Heinilä	
Ammattikorkeakoulu suhteiden verkostona.....	11
Vuorovaikutuksesta kohtaamiseen.....	14
Oivalluksia ohjaukseen – näkökulmia ja kokemuksia pajatoiminnasta.....	19
Leena Nuutila	
Työpajatoiminnan taustaa	20
Yhteistyön sisältöjä	21
Tavoitteet.....	22
Yhteiset tapaamiset.....	24
Näkökulmia opiskelijälähtöiseen ratkaisukeskeiseen ohjaukseen	26
Ratkaisukeskeinen ohjaus opiskelijan kohtaamisessa	26
Monta tapaa oppia	28
Ohjaaja opiskelijan kanssalkijana.....	29
Yhteistyön haasteita oppilaitoksen sisällä	29
Tuen tarpeiden tunnistaminen	31
Arvio tavoitteiden toteutumisesta ja tulosten hyödyntäminen.....	32
Työpajaan osallistujien palaute	33
Teemakeskustelut ja päiväkirjamerkinnot.....	33
Ratkaisukeskeinen ja voimaannuttava ohjaus työvälineenä	36
Yhteistyö ja kokemusten vaihtaminen	37
Pohdintaa.....	37
Kehittämishaasteet jatkossa	39
Lopuksi	40
Opintojen etenemisen tukeminen ammattikorkeakoulussa.....	45
Salme Rautiainen	
Opinto-ohjauksen lähtökohdat ammattikorkeakoulussa	46
Opiskelumotivaatio ammattikorkeakouluohjauksen keskeisenä kysymyksenä	48
Ohjaukselliset ja muut opintoja edistävät toimet ammattikorkeakoulussa	52
Ammattikorkeakouluopinnoista tiedottaminen ja koulutusmarkkinointi.....	53
Opiskelijan integroituminen oppilaitosympäristöön	54
Opetussuunnitelma ja joustavat opiskelujärjestelyt	55
Koulutuksen työelämäyhteydet ja urasuunnittelu	56
Ohjaus ammattikorkeakoulussa	58
Ohjaustyön reunaehdoista	63
From Students to Students: Degree-tutoroinnista lisäarvoa ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaukseen.....	67
Janne Mertala	
Kansainvälinen tutorointi HAAGA-HELIAssa.....	68
Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaustarpeet ja degree-tutorin työnkuva.....	71
Vertaisohjaajan koulutusta ja työnkuvaa uudistamassa.....	77
Degree-tutoreiden koulutus	77
Opiskelijakunnan järjestämät palvelut orientaation tukena	78
Kokeilusta käytänteiksi: Degree-tutoroinnin käytänteiden vakiinnuttaminen	80
Lopuksi	84
Liitteet	88

*Yksi kärsivällisyyden hetki voi pelastaa suuresta onnettomuudesta,
yksi kärsimättömyyden hetki voi tuhota koko elämän.*

– Kiinalaista viisautta

Esipuhe

Viime aikoina suomalaisen korkeakoulujärjestelmän keskeinen ongelma on ollut hidas valmistuminen. Monet opiskelijat etenevät hitaasti opinnoissaan. On paljon opiskelijoita, jotka tekevät ensin yhden tutkinnon ja sitten toteavat, että se ei ole minun alaani ja tekevät toisen tutkinnon. Monien tutkintojen tekijät eivät välttämättä täydennä osaamistaan, vaan tekevät paljon erilaisia opintoja. Lopputuloksena voi olla sekava kokoelma opintoja, jotka eivät välttämättä kuitenkaan johda menestykselliseen työuraan.

Ammattikorkeakoulujen CDS (To Care to Dare to Share)–hanke on puuttunut monenlaisilla toimenpidesuosituksilla ilmiöön, miten huolehtimisella, haastamisella ja jakamisella voitaisiin yllä olevan kiinalaisen sananlaskun tapaan saada opiskelijat hyvälle uralle elämässä. Pienikin välinpitämättömyys voi olla nuorelle ihmiselle ja nuorelle aikuiselle hyvinkin tuhoisaa. Tässä julkaisussa esitetään kiinnostavia ja hyvin konkreettisiakin tapoja tälle huolehtimiselle.

Henna Heinilä käsittelee artikkelissaan kohtaamista mielenkiintoisella tavalla. Hänen mukaansa esimerkiksi hyvässä kohtaamisessa opettaja ja opiskelija kohdataan välitilassa, jossa ei ole mukana opettajan valtaasetelmaan perustuvaa asetelmaa, vaan kysymyksessä on aito dialoginen kohtaaminen. Rooli-odotusten ulkopuolella tapahtuva kohtaaminen voi olla rikastava kokemus. Näin pystytään paremmin löytämään ratkaisuja, jotka helpommin johtavat opiskelijoiden ongelmien aitoon käsittelyyn ja auttamiseen. Kohtaamiselle siis tulisi luoda tiloja mm. niin, että opetuksen sisältyvässä opetussuunnitelmassa entistä enemmän on mahdollista saavuttaa tällaista yhteisöllistä toimintaa ja sitä kautta välittävää ilmapiiriä.

Ohjaushenkilöstö ja opettajat tekevät ihmissuhdetyötä, joka ajoittain on varsin kuormittavaa. Leena Nuutila käsittelee artikkelissaan pajatoimin-

taa, jossa ohjaajat ovat saaneet toisaalta oivalluksia ohjaukseen ja toisaalta uusia näkökulmia ohjaustoimintaansa. Henkilöstö on kokenut työpajat ja erilaisen työnohjauksen tärkeäksi jaksamista ja jakamista tukevaksi elementiksi. Työpajaan osallistujat olivat sitä mieltä, että tämän tyyppinen työpajatoiminta tulisi olla vakiintunut toimintamuoto ohjaajien ja opettajien osaamista.

Salme Rautiainen tuo esille monia tärkeitä asioita, millä voisimme tukea opintojen etenemistä. Vahva motivoituminen, kuten luvusta voimme lukea, auttaa voittamaan monia vaikeuksia. Työelämäkokemuksilla ja ammattikuvan rankentamisella näyttäisi olevan suuri merkitys motivoitumiseen. Tätä perspektiiviä, kuten kirjoittaja kirjoittaa, on hyvä entistä enemmän yrittää luoda jo opintojen alkuvaiheesta asti. Kiinnostavana ohjausesimerkkinä Rautiainen tuo esille pienryhmäohjauksen, joka mielestäni on sellainen ohjauksen muoto, jota korkeakouluissa on ehkä liian vähän käytetty. Samalla syntyisi uusi myös uusi kohtaamisen paikka, joka voisi tuoda uusia ulottuvuuksia.

Janne Mertalan puheenvuoro tuo ohjauksen piiriin tärkeän vertaisohjausmuodon, joka on kohdistettu kansainvälisille opiskelijoille. Tämä monipuolinen tuki, kuten kaikki tiedämme, on kansainväliselle opiskelijalle tuiki tärkeä selviämisessä arkisista asioista vieraassa kulttuurissa. Kun muistaisimmekin kansainvälisten opiskelijoiden kanssa toimiessamme, millaisen sosiaalisen pääoman voimme heiltä saada ja mitä kaikkea voimme heiltä oppia. Voi hyvin yhtyä Mertalan lauseeseen: ihannetilanteessa korkeakouluyhteisö hyötyy konkreettisesti ulkomaisten opiskelijoiden ja henkilöstön mukanaan tuomasta tietotaidosta, suhteista lähtömaahan ja kulttuurienvälisestä kompetenssista. Tämä toivottavasti siivittää opiskelijoitakin tutoroimaan ja oppimaan uutta vähän erilaisessa muodossa.

Haluan kiittää kaikkia kirjoittajia näistä hyvistä ehdotuksista, jotka on syytä ottaa käyttöön ja jotka varmasti osaltaan auttavat meitä kärsivällisesti rakentamaan huolehtivaa ja toisiltaan oppivaa ammattikorkeakoulua.

Paula Kinnunen
vararehtori

Henna Heinilä

*Kiviröykkiö lakkaa
olemasta kiviröykkiö
sillä hetkellä, kun sitä
katselee ihminen, jolla
on sisimmässään kuva
katedraalista.*

Antoine de Saint-Exupéry

Johdanto

Kirjan tavoite ja taustalla oleva kehittämistyö

Vuonna 2009 käynnistyi 14 ammattikorkeakoulun yhteistyönä Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) osarahoittama hanke osallisuuden vahvistamiseksi ammattikorkeakouluissa. Hankkeen, CDS (To Care To Dare To Share) -syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa (2009-2012) yleisenä tavoitteena oli tukea kotimaisten ja ulkomaisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia sekä opintojen loppuun saattamista.

Hankkeen suunnittelun lähtökohtana oli vastata tilanteeseen, jonka suomalainen koululaitos on joutunut kohtaamaan viimeisten vuosikymmenten aikana. Muun muassa levottomuus, syrjäytyminen ja väkivallanteot ovat lisääntyneet. Myös opiskelijoiden hyvinvointi, opiskelukyvykyys ja opintojen etenemisen ongelmat puhuttavat korkeakoulukontekstissa.

Hankkeessa kehitettiin keinoja lisätä opiskelijoiden osallisuutta ja sitä kautta hyvinvointia tukevan välittävän ilmapiirin syntymistä ammattikorkeakouluihin. CDS–hankkeessa keskityttiin erityisesti syrjäytymistä ennaltaehkäisevän toiminnan kehittämiseen. (Kainulainen 2011.) Hankkeessa tuotettuun laajaan materiaaliin voi tutustua osoitteessa <http://cds.diak.fi>.

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu oli yksi hankkeen toteuttajakorkeakouluista. HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa erityisiksi kehittämisen painopisteiksi ja toiminnan tavoitteiksi asetettiin kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden hyvinvoinnin ja tukipalveluiden kehittäminen sekä opettajien ja muun ohjaushenkilöstön työssä jaksamisen tukeminen. Opettajien ja ohjaushenkilöstön työssä jaksamisen tukemista tarkasteltiin opettajien ja opiskelijoiden ohjauskokemusten sekä opettajien ja muun ohjaushenkilöstön ohjaustoiminnan kautta. Kokemus oman ohjaustoiminnan mielekkyydestä ja merkityksellisyydestä on yhteydessä työssä jaksamiseen ja tätä kautta se välittyy opiskelijoiden opiskelukokemuksiin. Voidaan siis osoittaa monipolvinen, mutta merkityksellinen yhteys ohjauksen ja opiskelijoiden syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen välillä. (ks. Kalima 2011.) Painopisteen mukainen toiminta kanavoitiin degree–tutor -koulutuksen kehittämiseen yhteistyössä HAAGA-HELIAN opiskelijakunta HELGAN kanssa sekä kaikille hankkeen avainhenkilöille suunnatun ratkaisukeskeisiä ohjaustaitoja tukevan työpajatoiminnan, Oivalluksia ohjaukseen -valmennusohjelman suunnitteluun ja toteutukseen.

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa on tehty erilaisia toimenpiteitä opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseksi myös tämän hankkeen ulkopuolella. Keväällä ja syksyllä 2010 järjestettiin yhtenä tällaisena toimenpiteenä liiketalouden koulutusohjelman opettajille ja muulle henkilöstölle Kaikki valmistuvat –valmennusohjelma. Tarkoituksena oli etsiä konkreettisia opintojen etenemistä tukevia toimia, mutta myös pohtia opintojen etenemisen problematiikkaa kokonaisuudessaan. Valmennusohjelman yhteydessä avattiin muun muassa opinto-ohjauksen prosessia ja mietittiin siihen liittyviä muutos- ja kehittämistoimia. Tämän työ tulokset liittyvät kiinteästi CDS–hankkeen teemoihin ja myös niitä esitellään tässä kirjassa (opinto-ohjauksen osalta).

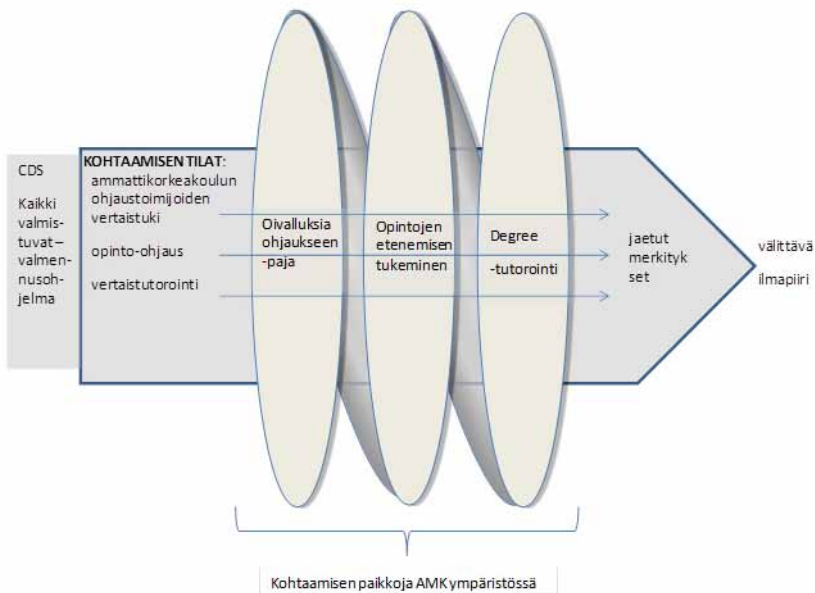
Kirjan tarkoituksena on kuvata HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa vuosina 2009–2011 CDS–hankkeessa ja Kaikki valmistuvat –valmennusohjelmassa tehtyä opiskelijoiden hyvinvointiin ja opintojen etenemisen edistämiseen liittyvää kehittämistyötä sekä nostaa esiin keskeisiä kehittämisen kohteita. Lisäksi kirjan tarkoituksena on toimia hankkeessa syntyneen tietovarannon levittämisen kanavana sekä kehittämistyön kestävyyttä tukevana silloittajana. Silloittamisen tarkoituksena on saattaa yhteen hankkeessa syntynyt tietovaranto omissa organisaatioissa ja muissa

eri yksiköissä sekä organisaatioissa tehdyn kehittämistyön kanssa. (Lambert 2010.) Kirjan tarkoituksena on myös avata tehty kehittämistyö yhteisöllisen arvioinnin kohteeksi. Kirja soveltuu erityisesti ammattikorkeakoulujen ja opiskelijakuntien henkilöstölle, mutta teemat liittyvät myös laajemmin koko ammatillisen koulutuksen ja opiskelijahyvinvoinnin kysymyksiin.

Valitut näkökulmat ja orientaatio

Kirja koostuu neljän eri kirjoittajan teksteistä, olematta kuitenkaan artikkelikokoelma, vaan teos, jossa kirjoittajien näkökulmat läpäisee dialogissa syntynyt yhteinen ymmärrys kohtaamisesta. CDS-hankkeen ja Kaikki valmistuvat –valmennusohjelman tuottamasta tietovarannosta nousee esille kolme teemaa: ammattikorkeakoulun ohjaustoimijoiden keskinäinen vertaistuki, opinto-ohjaus ja vertaistutorointi, joita tarkastellaan kohtaamisen tiloina ammattikorkeakoulukontekstissa. Kohtaaminen toimii kirjan kaikkien teemojen sidosaineena ja on kirjan sisäisen logiikan kannalta keskeinen käsite ja orientaatioperusta.

Kirjan orientaatioperusta.

CDS-hankkeen yhteydessä tehtiin useita kartoituksia, joista yksi liittyi välittävän ilmapiirin luomiseen ammattikorkeakoulussa. Kohtaamisen ideassa kiteytyy asioita, jotka nousivat hyvinvointia tukevan välittävän ilmapiirin keskeisiksi tekijöiksi. Tällaisia ovat avoimuus, kuunteleminen, tavoitettavuus ja välittäminen. (Juuso & Tuovinen-Kakko 2011.) Myös Kaikki valmistuvat -valmennusohjelman prosessissa nostettiin esille ammattikorkeakoulussa vallitsevan ilmapiirin merkitys. Positiivisen ilmapiirin syntyminen nähtiin keskeisenä asiana kaikelle opiskelijaa ja hänen opintojaan tukevalle toiminnalle. Positiivinen ilmapiiri syntymiseen vaikuttavina tekijöinä tunnistettiin muun muassa kuunteleminen ja kohtaaminen henkilökohtaisella tasolla.

Kirja rakentuu neljästä kokonaisuudesta. Ensiksi kuvataan kohtaamisen näkökulma ja muu keskeinen käsitteellinen konteksti. Sen jälkeen avataan kohtaamisen tiloja ohjaustoimijoiden vertaistuen, opinto-ohjauksen ja vertaistutoroinnin avulla. Näissä kohtaamisen tiloissa kohtaamisen paikoiksi konkretisoituvat Oivalluksia ohjaukseen työpajatoiminta, opintojen etenemisen tukemisen keinot opinto-ohjauksessa ja degree-tutorointi. Kirjoittajat ovat HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun ja Ammatillisen opettajakorkeakoulun henkilöstöä, jotka toimivat myös CDS-hankkeen suunnittelijoina. Suunnittelijaryhmän muodostivat Henna Heinilä ja Leena Nuutila Ammatillisesta opettajakorkeakoulusta sekä HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun opinto-ohjaajat Kaarina Heikkilä (International-Business) ja Salme Rautiainen (liiketalous ja myynti). HAAGA-HELIAN opiskelijakunta HELGA liittyi hankkeeseen aktiivisena yhteistyökumppanina. HELGAN osalta toimijoina olivat kv-tutorsihteri Janne Mertala sekä degree-tutorit Riikka Ilmonen ja Roope Musto. Janne Mertala siirtyi lokakuussa 2011 HAAGA-HELIAN palvelukseen hoitamaan kansainvälisten asioiden koordinaattorin tehtäviä ja toimi siitä lähtien Kaarina Heikkilän tilalla suunnittelijana ja myös tämän kirjan kirjoittajana. Henna Heinilä toimi myös Kaikki valmistuvat -valmennusohjelman vetäjänä ja Salme Rautiainen valmennusohjelmaan osallistuneen ryhmän jäsenenä.

Heinilä avaa johdantoluvussa kohtaamisen käsitettä. Kohtaamisessa on pelkistetyimmillään kysymys kahden ihmisen tasavertaisesta kohtaamisesta ja mahdollisuudesta oman ymmärryksen muuttumiselle ja yhteisen ymmärryksen rakentumiselle. Ammattikorkeakoulu suhteiden verkostona muodostaa kohtaamisen tarkastelun monitahoisen pedagogisen, sosiaalisen ja psykologisen kontekstin ja kohtaamisissa syntyneiden jaettujen merkitysten paikan. Nuutila kuvaa CDS-hankkeen yhteydessä HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa suunniteltua ja toteutettua työpajatoimintaa, jonka tarkoituksena oli tukea ja valmentaa ammattikorkeakoulun ohjaustoimijoita ohjaustyössä. Nuutila nostaa esille työpajatoiminnasta

saatua kokemuksia sekä arvioi ja peilaa niitä suhteessa tuleviin haasteisiin. Rautiainen kirjoittaa opinto-ohjauksen merkityksestä ammattikorkeakouluopiskelijan opintojen etenemisen tukemisessa. Rautiainen lähestyy teemaa sekä yksilötason että yhteisöllisen toiminnan näkökulmasta. Hän nostaa esille myös opinto-ohjauksen toteuttamiseen liittyviä organisatorisia puitteita. Mertala kuvaa vertaisohjausta osana ammattikorkeakoulun ohjauksen toimintajärjestelmää ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tutoroinnin kontekstissa. Mertala rajaa ja määrittelee kansainvälistä tutorointia HAAGA-HELIAssa ja luo näin kuvaa kehittämisprosessista, jonka kautta sitä on systematisoitu ja pyritty vakiinnuttamaan.

Lähteet

CDS aineisto, <http://cds.diak.fi>

Juuso, M. & Tuovinen-Kakko, T. 2011. Välittävä ilmapiiri ja yhteisöllisyys. <http://cds.diak.fi> Luettu 10.1.2012.

Kalima, R. 2011. Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa. Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2002-2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Suomalaiset Oikeusjulkaisut SOJ Oy. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi.

Kainulainen, S. 2011. Askelia kohti osallistavaa ammattikorkeakoulu yhteisöä. Teoksessa Vuokila-Oikkonen, P. & Halonen, A. (toim.) Rakentamassa ammattikorkeakoulu yhteisöä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja 48. Diakonia-ammattikorkeakoulu, ss. 11-25. Helsinki.

Kohtaamisen tilat ja paikat

Ammattikorkeakoulu suhteiden verkostona

Ammattikorkeakoulukentällä on käynnissä keskustelu rakenteellisesta uudistumisesta. Tulevina vuosina myös korkeakoulujen alueellista yhteistyötä halutaan vahvistaa alueen kehittämistarpeita paremmin palvelevaksi. (ks. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016.) Voidaan kysyä, mitä rakenteellinen sekä toiminta- ja hallintorakenteiden uudistaminen tulee tarkoittamaan? Minkälainen on elinvoimaisen ja modernin ammattikorkeakoulun identiteetti¹ lähitulevaisuudessa. Minkälaiseksi muodostuu ammattikorkeakoulujen alueellista kehittämistoimintaa tukeva toimintakulttuuri ja aineellinen ja aineeton oppimisen infrastruktuuri²? Muun muassa näiden kysymysten innoittamana ammattikorkeakoulua peilataan tässä kirjassa ajatukseen monenlaisen kohtaamisen tilana ja paikkana. Kohtaamisen tila viittaa tässä yhteydessä ilmiötasoon, kuten vertaisohjaus tai opinto-ohjaus, jotka muodostavat käsitteellisen ja yhteisesti ymmärretyn ympäristön tietynlaiselle tunnistettavalle toiminnalle. Kohtaamisen paikka taas viittaa tietynlaisessa kohtaamisen tilassa tapahtuvaan tarkemmin rajattuun ja määriteltyyn konkreettiseen toimintaan, kuten opinto-ohjauksen ohjaustilanteisiin tai degree-tutor -koulutukseen.

Kohtaamiset ja niistä muodostuvat ja muodostetut suhteet sekä suhdetieto nähdään ammattikorkeakoulun kovana ytimenä. Mikko Lehtonen kuvaa metaforan muutosta, joka on tapahtunut ihmistieteissä 1900-lu-

---

¹ Ammattikorkeakoulun identiteettiä tarkastellaan tässä filosofisesta näkökulmasta. Tällöin identiteetillä viitataan ammattikorkeakoululle annettuihin ominaisuuksiin ja piirteisiin, joiden kautta siitä tulee määriteltävä ja tunnistettava kohde.

² Infrastruktuurilla tarkoitetaan tässä yhteydessä arkkitehtuurisen ja teknisen infrastruktuurin lisäksi sen sosiaalista, epistemologista ja kognitiivista ulottuvuutta (ks. tarkemmin Lakkala & Lipponen 2004; Lakkala 2010).

vulla: on tapahtunut siirtymä säiliön metaforasta suhteiden kimppu metaforaan. Säiliön metaforalla tarkoitetaan sitä, että metaforan kohde on autonominen, kohtalaisen pysyvä ja saa merkityksensä itsestään, kuten esimerkiksi perinteisesti kansallisvaltio. Suhteiden kimppu metaforan kohde on puolestaan muusta riippuvainen eli heteronominen. Sen identiteetti ei palaudu siihen itseensä, vaan muodostuu suhteissa ja jatkuvassa neuvottelussa toisten kanssa. (Lehtonen 2004.) Ammattikorkeakoulun tämän hetkistä ilmenemistä pyritään tässä kirjassa ymmärtämään suhdekimppu metaforan avulla ja tästä syystä ammattikorkeakoulua kuvataan ja tutkitaan jatkossa enne kaikkea *suhteiden verkostona*.

Verkostoilla voidaan viitata laajoihin tai suppeampiin organisaatioiden välisiin yhteistoiminnan malleihin, joiden tarkoituksena on yhteistoiminnan ja yhteistyön luominen ja mahdollistaminen. Verkostot rakentuvat erilaisista yhteyksistä, jotka voivat olla vahvoja tai heikkoja, ja joilla on tietoa ja informaatiota rajaava tehtävä. Eri yhteyksille voidaan asettaa myös toisistaan poikkeavia painopisteitä tai tehtäviä, kuten hallinnollisia, strategisia, tuotannollisia, toiminnallisia ja niin edelleen. (Engeström 2006.) Kun tässä kirjassa kuvataan ammattikorkeakoulua suhteiden verkostona, kiinnitetään huomio erityisesti verkoston laadullisiin ominaisuuksiin. Verkoston toimijoita yhdistävät ”säikeet” ovat suhteita, joissa tapahtuu kohtaaminen (vuorovaikutusta), ja joista näin ollen muodostuu tärkeitä merkitysten jakamisen paikkoja. Suhteiden verkostossa rakentuva ammattikorkeakoulu on muusta riippuvainen korkeakoulu yhteisö. Se ei perusta toimintaansa tai olemassaoloaan pelkästään pysyvien ominaisuuksien, kuten esimerkiksi lainsäädännön, organisaatorakenteiden tai tutkintojen varaan. Sen sijaan se altistuu jatkuvalla neuvottelulle toisten kanssa, vuorovaikutukseen ja monenkeskiseen kommunikointiin ja -toimintaan.

Ammattikorkeakoulu yhteisön dynaamisuus, reaktiivisuus ja proaktiivisuus syntyy näissä lukuisista suhteista, suhteiden verkostossa ja sen tihentymissä. Ammattikorkeakoulun identiteettiä rakentavana keskuksena ei ole institutionaalinen tai organisatorinen korkeakoulu itsessään, vaan tämän mahdollistama, suhteiden verkostossa eri puolilla ja eri tasoilla tapahtuva ja kaiken aikaa muuttuva kanssakäyminen ja neuvottelu. (Haldin, Heinilä & Tilus-Sandelin 2011.) Ammattikorkeakoulun toimintakyvyn, uskottavuuden, identiteetin ja maineen kannalta on merkittävää se, miten suhteiden verkostossa tapahtuva moninainen toiminta kommunikoi ammattikorkeakoulun toimialan kanssa ja miten sen elinvoima yksilö- ja yhteisötasolla koetaan.

Yhteiskunnallinen muutos, jota metaforamuutos säiliöstä suhdekimppuihin kuvastaa, on hyvin laaja-alainen ja ilmenee yhteiskunnan eri aloilla. Esimerkiksi kasvatustieteissä tiede on nähty perinteisesti säiliönä,

jolloin se on autonominen, pysyvä ja kasvava tietovarasto. 2000-luvulla tiede nähdään suhteiden kimppuna, joka rakentaa merkityksiä jatkuvassa vuorovaikutuksessa ihmisten, tiedon, toiminnan ja ympäristön kanssa. Suhteiden kimppu metaforaa kuvaava ilmiö näkyy kasvatustieteissä esimerkiksi laadullisen tutkimusotteen lisääntymisenä 1980-luvulta lähtien ja varsinkin 2000-luvulla yleistyneinä monitieteisinä verkostotutkimushankkeina, joissa yhdistetään muun muassa erilaisia tutkimustraditioita ja menetelmiä yhden ja saman ilmiön tutkimisessa. Tätä kasvatustieteen paradigmanmuutosta ei voida selittää pelkästään metodologian muuttamisella. Selitystä on haettava lähtökohdista ja siellä vallitsevista perusolettamuksista, esimerkiksi kysymyksistä, mitä tieto on tai minkälainen ihmiskäsitys on vallalla. Tietoon liittyen vallitseva käsitys on, että ihmistieteissä todellisuutta ei voida tavoittaa sellaisena kuin se on (realismi), vaan sellaisena, miten se rakentuu (konstruktivismi). On siis tunnettava todellisuuden rakentamisen ja rakentumisen sosiaalisia ja psykologisia syntytapoja. Kasvatustieteen paradigmanmuutoksen taustalla vaikuttakin muuttunut käsitys todellisuudesta ja ennen kaikkea todellisuuden ja tietäjän suhteesta. (Heikkinen, Huttunen, Niglas, Tynjälä 2005.)

Ihmistieteiden paradigmanmuutosta kuvaavat metaforat luovat tässä kirjassa viitekehyksen ammattikorkeakouluyhteisöjen toimintatapojen muutoksen tarkastelulle. Toimintatapojen muutos näkyy esimerkiksi opetus suunnitelmateksteissä, opetusmenetelmien moninaistumisessa sekä asiakas- ja opiskelijälähtöisissä oppimis- ja opettamiskäsityksissä ja -käytännöissä. Oppimis- ja opettamiskäsityksiä tarkasteltaessa ilmenee erityisesti se, miten ymmärrys todellisuuden ja tietäjän suhteesta on muuttunut ja miten se vaikuttaa käytännössä opettajan ja opiskelijan toimintaan. Tavoitteena on, että tietoa rakennetaan tai sitä luodaan yhdessä moniäänisissä ryhmissä ja vaihtelevissa ympäristöissä, kun sitä ennen ammenettiin oppitunneilla opettajan ”valtavasta” tieto- ja kokemusvarastosta sekä oppikirjoista. Erilaisilla opetusmenetelmillä haetaan tänä päivänä vastaavuutta työelämän toimintaympäristöjen ja toimintakokonaisuuksien kanssa. Ammattikorkeakoulujen ja toimialan kesken solmitaan yhteistyösopimuksia ja kumppanuuksia, joiden tavoitteena on muun muassa uusien toimintamallien, kehittyneiden toimintatapojen sekä välineiden ja uuden tiedon tuottaminen alalle. (Peisa 2010; ks. myös Paavola & Hakkarainen 2008; Engeström 2006.)

Ymmärrys ammattikorkeakoulusta suhteiden verkostona perustetaan tässä kirjassa pääasiassa edellä esitettyyn metaforan muutoksen lähtökohtiin. Ammattikorkeakoulu suhteiden verkostona muodostaa muuttuvan, kokemuksellisen ja aktivoivan foorumin sille toiminnalle, jota varten ammattikorkeakoulu on olemassa. Ammattikorkeakoulu suhteiden ver-

kostona ei kuitenkaan vahvistu ainoastaan määrällisesti runsaasta verkostotoiminnasta. Oleellisia ovat myös rakenteelliset (esimerkiksi avoin ja esteetön organisaatio sekä fyysinen ympäristö), tekniset (toimivat ja tarkoituksenmukaiset IT-järjestelmät), taloudelliset (toiminnan resurssointi ja fasilitointi), sosiaaliset (toimintaympäristöt sekä vuorovaikutuskäytännöt), kulttuuriset (työ- viestintä- ja oppimiskulttuurit) yms. tekijät, niiden laadullinen arvioiminen sekä ennen kaikkea erilaiset kohtaamiset ja niissä syntyvät jaetut merkitykset.

Rakenteellisten, teknisten, taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden tarkastelun rinnalla merkittävää on myös yksilön toimijuuden huomioiminen. Suhteiden verkostoa luova yksilö voi kuulua samanaikaisesti useisiin eri kulttuurisiin yhteisöihin ja verkostoihin (esimerkiksi www-ympäristö, harrastusyhteisöt, työyhteisöt, avoimet oppimisyhteisöt jne.). Suhteiden verkostossa myös kaikki ruohonjuuritason ihmissuhteet, työhön, opiskeluun, perheeseen tai sukuun liittyen, ovat tärkeitä. Ne rikastuttavat myös ammattikorkeakouluyhteisöä ja voivat mahdollistaa esimerkiksi opiskelijalle joustavan, henkilökohtaistuvan ja tarkoituksenmukaisen oppimisen. (ks. Haldin ym. 2011.) Jos ammattikorkeakouluyhteisö tunnustetaan ja tunnustetaan suhteiden verkostona, on tutkittava myös sitä, mitkä ovat suhteiden syntymiselle ja rakentamiselle merkityksellisiä paikkoja. Lisäksi on tarkasteltava ja pyrittävä ymmärtämään suhteissa ilmenevän toiminnan logiikkaa. Ammattikorkeakoulu suhteiden verkostona mahdollistaa toimintaympäristön, joka on kehittyvä ja muuttuva, ja jonka keskus ja paikka eivät ole staattisia. Ammattikorkeakoulu on siellä, missä sen verkostoon kuuluvat ihmiset kohtaavat ja missä erilaiset oppimisympäristöt rakentuvat ja syntyy yhteistä jakamista ja jaettuja merkityksiä (työpaikoilla, verkko-oppimisympäristöissä, luokissa, käytävillä, auloissa, kahviloissa, kauppakeskuksissa, kaduilla...).

Vuorovaikutuksesta kohtaamiseen

Opettajat ja muu oppilaitoshenkilöstö tekevät ihmissuhdetyötä, jossa runsas vuorovaikutus on usein ajallisesti ja henkisesti suuri kuormittava tekijä. Toisaalta kuitenkin juuri vuorovaikutuksesta syntyy työn suurin palkitsevuus. Seuraavaksi tarkastellaan vuorovaikutusta kohtaamisena, jolloin se näyttäytyy ennen kaikkea voimavarana ja mahdollistajana.

Samalla kun ymmärrys todellisuuden ja tietäjän suhteesta on muuttunut, on muuttunut myös ymmärrys tiedon ja osaamisen rakentumisesta. Suhteet ja suhteissa tapahtuva vuorovaikutus ovat ensisijaisia paikkoja

tiedon, tietovarantojen ja osaamisen syntymiselle. Ajatusta voidaan perustella muun muassa tutkimuksella, jossa kokemuksellisen oppimisen ja inhimilliseen kokemukseen sisältyvän suhdetiedon välillä nähdään merkittävä yhteys. Myös CDS-hankkeen yhteydessä tehdyn *Välittävä ilmapiiri ja yhteisöllisyys* -kartoituksen yhteenvedosta nousee esille se, miten tärkeää konkreettinen yhdessä vietetty aika ja yhteinen tekeminen ovat kuulluksi tulemisen ja yhteisöllisyyden kokemuksen kannalta. Tarkastelun painopiste siirtyy toimijoista toimintaan ja toiminnan logiikkaan sekä itse suhteisiin ja verkostoihin. Suhdetieto kasvaa ja karttuu kohtaamisista ihmisten ja asioiden kanssa. Se edellyttää luottamusta, avoimuutta ja alttiutta uudelle ja muutokselle. Jos suhteissa kuitenkin korostuu toimijoiden erillisyyttä ja eriarvoisuus, kokemuksellisuuteen sisältyvä suhdetieto ei pääse rakentumaan. (Kostiainen 2005; Juuso & Tuovinen-Kakko 2011.)

Tässä kirjassa tarkastellaan ammattikorkeakoulua suhteiden verkostona ja siinä mahdollistuvia erilaisia kohtaamisen tiloja. Kohtaamisen tilat antavat mahdollisuuden kokemuksen, tiedon ja ajatusten jakamiselle, osaamisen kehittämiseksi sekä merkitysten jakamiselle. Kohtaaminen pitää sisällään niin fyysisen, psyykkisen, toiminnallisen kuin kulttuurisenkin kohtaamisen. Kyse on siis kohtaamisesta ilmiönä. Kohtaaminen on kuin kolmas tila, joka pelkistetyimminkin tarkoittaa kahden ihmisen kohtaamisessa mahdollistuvaa oman ymmärryksen muuttumista sekä yhteisen ymmärryksen rakentumista (vrt. Hannula 2001). Kohtaamista kuvaavat avoimuus erilaisille suunnille ja käännteille sekä transformatiivinen mahdollisuuksien tila (Kukkonen 2007). Kohtaamisessa on mahdollisimman vähän tai ei ollenkaan ennakolta ”lukkoon lyötyjä” asioita.

Kohtaamisen-käsitteen teoreettisena lähtökohtana on ymmärrys dialogista **minä-sinä -suhteena** (Buber 2002). Ihmisten välinen kohtaaminen on lähtökohdiltaan dialoginen. Martin Buberin idea dialogisuudesta kiteytyy sanapareissa Minä–Sinä ja Minä–Se, joilla hän viittaa ihmisen kahdenlaiseen mahdollisuuteen kohdata toinen ihminen; dialogisesti tai ei-dialogisesti. Minä–Sinä -suhteessa toinen on toinen Minä ja näin ollen ihmisenä tasavertainen. Minä–Se -suhteessa toinen on toiselle kohde, johon liitetään ennalta erilaisia rooleja ja määreitä ja kohtaaminen on lähtökohtaisesti eriarvoisuutta ruokkiva. Värin (1997) mukaan pahimmillaan Minä–Se -suhteessa toista kohdellaan pelkästään hyödyn, omistuksen- tai vallanhalun välineenä. Kohtaaminen dialogisena voi toteutua vain Minä–Sinä -suhteessa. Dialogisuus on luonteeltaan eettinen asenne, jota voidaan kehittää kohtaamisen taidoksi. Kohtaamiselle tunnusomaista on se, että siihen liittyy kokemus kuuntelemisesta ja näkemisestä sekä kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Dialogissa ihminen tulee kuulluksi ja ymmärretyksi omista lähtökohdistaan. Vuoropuhelu on kysymistä, kuun-

telemista ja vastaamista (Lehtovaara 1994). Tästä näkökulmasta on myös mahdollista tunnistaa, milloin dialogisuus toteutuu tai jää toteutumatta. (Seikkula & Arnkil 2005, 84; Värri 1997.)

Opiskelijan ja opettajan kohtaamisessa on usein kyse oppimiseen ja opiskeluun liittyvästä pedagogisesta kohtaamisesta. Perinteisiä pedagogisia kohtaamisen paikkoja ovat oppitunti ja välittömästi sen läheisyyteen liittyvät ohjaustilanteet, opinnäytetöiden ja muiden tehtävien ohjaustilanteet, harjoittelun ohjaustilanteet (työpaikoilla ja koulussa) sekä myös tietyssä määrin opinto-ohjaustilanteet. Pedagogisessa kohtaamisessa vaikuttavat voimakkaasti institutionalisoituneet roolit, jotka vähentävät avoimuutta ja tekevät vuorovaikutuksesta helposti yhdensuuntaisen. Koulutuksen piirissä eri henkilöillä on perinteisesti vahvat roolit. Opiskelija, opettaja, opinto-ohjaaja, opintosihiteeri jne. asettuvat omiin subjektipositioihinsa. Roolit otetaan yleensä annettuina ja ne tuottavat tietyn tyyppistä käyttäytymistä ja toimintatapoja. Opiskelijaan liitetään perinteisesti vähemmän tietäjän rooli, jolloin opiskelija on tiedollisesti ja taidollisesti toiselta saava osapuoli. Tämä opiskelijalle annettu rooli joutuu yhä enenevässä määrin kyseenalaistetuksi esimerkiksi silloin, kun opiskelijalla on paljon kokemusta, osaamista ja verkostoja jo opintoihin tullessaan. Vaikka opiskelijalla ei olisi suoranaisesti koulutusalan osaamista, niin hänellä voi olla paljon sellaista, joka on siirrettävissä tai sovellettavissa uuden oppimiseen ja jonka perustalta voi lähteä rakentamaan uuden oppimista ja uutta osaamista. Opettaja, paremmin tietäjän roolissaan, joutuu puolestaan yhä useammin asettumaan itse oppijan paikalle. Perinteiset roolit pitää siis ajatella uudelleen.

Opettajan tai opinto-ohjaajan ja opiskelijan kohtaamiseen liittyy aina myös valta-aspekti, joka perustuu annettuun subjektipositioon (esimerkiksi arvioija - arvioitava) ja joka on ikään kuin kulttuurinen vakio. Tämä valta-aspekti pysyy ja on totta kohtaamisissa. Valta-aspektin ei tarvitse tarkoittaa kuitenkaan sitä, että se tekee opettajan ja opiskelijan kohtaamisesta epädemokraattisen tai epätasa-arvoisen. Opettajan ei tarvitse ansaita itselleen valtaa tai osoittaa sitä erityisillä vallan teoilla, eikä hänen tarvitse sitä erikseen ottaa valta-asemaa korostavilla toimenpiteillä. Valta tulee annettuna ja on osa hänen toimintansa logiikkaa. (Kukkonen, 2007.) Näin ajateltuna opettaja voi vapautua valta-aspektiin liittyvästä negatiivisesta sävystä. Minä-Sinä -suhteessa olennainen ei sijaitse Minussa tai Sinussa vaan välissä (Seikkula & Arnkil 2005, 84.) Tässä välitilassa, aidossa dialogisessa kohtaamisessa, toiseen ihmiseen suhtaudutaan intressittömästi ja pyyteettömästi. Esimerkiksi opettajan ja opiskelijan dialogisen kohtaamisen ehtona on, että molemmat hyväksyvät subjektipositioiden välillä olevan eron ja erillisyyden ilman, että pyrkivät palauttamaan toisen

ennakkokäsityksiensä mukaiseksi. Buberin mukaan yhteinen alue, väli-tila, on dialogisen kohtaamisen ulottuvuus, johon ainoastaan Minällä ja Sinällä on pääsy. Dialoginen suhde on mahdollinen kuitenkin myös epäsymmetrisenä, esimerkiksi opiskelijan ja opettajan valtasuhteen osalta epäsymmetrisessä suhteessa tai aikuisen ja lapsen epäsymmetrisen vastuun suhteessa. Dialogin herättelemisessä ja synnyttämisessä riittää, että ainakin toinen osapuoli pyrkii dialogiin, esimerkiksi opettaja ohjaustilanteessa.

Kun tässä kirjassa puhutaan kohtaamisesta ammattikorkeakoulukontekstissa, tarkoitetaan pedagogista kohtaamista laajempaa ilmiötä. Kyse on siis muustakin kuin pelkästään opettajan ja opiskelijan oppimisorientoituneesta kohtaamisesta opetus- tai ohjaustilanteissa. Tarkastelun kohteena ovat kaikki ja kaikkien kohtaamiset, kuten opiskelijoiden keskinäiset kohtaamiset (degree-tutorointi) ja opettajien ja muun ohjaushenkilöstön kohtaamiset (vertaistuki Oivalluksia ohjaukseen –valmennusohjelmassa). Kohtaaminen ymmärretään pedagogista ulottuvuutta laajemmin myös sosiaalisen ja psykologisen ulottuvuuden kautta, ennen kaikkea jaettujen merkitysten syntyminen tilana ja sitä kautta voimavarana. Ammattikorkeakoulu suhteiden verkostona muodostaa kohtaamisen tarkastelun pedagogisen, sosiaalisen ja psykologisen kontekstin ja kohtaamista tarkastellaan tilana, jossa mahdollistuvat ja realisoituvat erilaiset kohtaamisen paikat. Ammattikorkeakoulun kova ydin, suhteiden verkosto, paljastuu ja tiivistyy silloin, kun rooli-odotuksia rikotaan ja erilaisuudesta ammennetaan elinvoimaa. Kohtaaminen mahdollistuu erilaisuudesta, ei rooli-odotuksista.

Lähteet

- Buber, M. 2002. *Between Man and Man*. London and New York: Routledge. First published 1947.
- Engeström, Y. 2006. Kaksikäätinen asiantuntijaorganisaatio. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B02 / 2006. Kansanterveyslaitos. Helsinki.
- Haldin, D., Heinilä, H. & Tilus-Sandelin, M. 2011. Kohti aidosti kansainvälistä korkeakoulu yhteisöä. Teoksessa Vuokila-Oikkonen, P. & Halonen, A. (toim.) *Rakentamassa ammattikorkeakoulu yhteisöä*. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja 48. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, ss. 129-146.
- Hannula, M. 2001. Kolmas tila väärinymmärryksen eettisenä lähtökohtana. Helsinki: Kuvataideakatemia.
- Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R., Niglas, K. & Tynjälä, P. 2005. Kartta kasvatustieteen maastosta. *Kasvatus* 36(5)2005, 340-354.

- Juuso, M. & Tuovinen-Kakko, T. 2011. Välittävä ilmapiiri ja yhteisöllisyys. <http://cds.diak.fi> Luettu 12.1.2012.
- Kostiainen, T. 2005. Suhdetieto luo sosiaalista pääomaa – oppimisen ja osaamisen lähteet sosiaalityössä. Teoksessa Poikela, E. (toim.) Oppiminen ja sosiaalinen pääoma. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/12/kesu.html> Luettu 12.1.2012.
- Kukkonen, H. 2007. Ohjauskeskustelu pelitilana. Erilaisuus ammatillisen opettaja-opiskelijan ohjaamisessa. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Lakkala, M. & Lipponen, L. 2004. Oppimisen infrastruktuurit verkko-oppimisen tukena. Teoksessa Korhonen, V. (toim.), Verkko-opetus ja yliopistopedagogiikka, ss. 113-134. Tampere University Press. Tampere.
- Lakkala, M. 2010. How to design educational settings to promote collaborative inquiry: Pedagogical infrastructures for technology-enhanced progressive inquiry. University of Helsinki. Institute of Behavioral Sciences, Studies in Psychology 66: 2010.
- Lambert, P. 2010. Hankekirjoittamisen malli muotoutuu – metodologista tarkastelua. Teoksessa Lambert, P. & Vanhanen-Nuutinen, L. (toim.) Hankekirjoittaminen Välineitä hanketoimintaan ja opinnäytetyöhön, ss. 13-70.
- Lehonen, M. 2004. Johdanto: Säiliöstä suhdekimppuun. Teoksessa Lehtonen, M., Löytty, O. & Ruuska, P. Suomi toisin sanoen. Vastapaino, ss. 9-27. Tampere.
- Lehtovaara, J. 1994. Dialogisuus, reflektointi ja ihmisen maailmassa oleminen. Teoksessa J. Lehtovaara & R- Jaatinen (toim.) Dialogissa Osa 1. – Matkalla mahdollisuuteen. Tampereen yliopisto. Opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja A21, ss. 213-234.
- Paavola, S. & Hakkarainen, K. 2008. Välittyneisyys ja dialogisuus innovatiivisten tietoyhteisöjen perustana. Teoksessa Engeström, R. & Virkkunen, J. (toim.) Kulttuurinen välittyneisyys Toiminnassa ja Oppimisessa. Toiminnan teorian ja kehittävän työntutkimuksen yksikkö. Tutkimusraportteja 11, 47–80. Helsinki.
- Peisa, S. 2010. Oppimista työelämän kanssa – käsityksiä ja käytäntöjä. HAAGA-HELIA puheenvuoroja 2/2010. Multiprint Vantaa. Helsinki.
- Seikkula, J. & Arnkil, T. 2005. Dialoginen verkostotyö. Tammi. Helsinki.
- Värri, V-M. 1997. Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään. Akateeminen väitöskirja. Tampere University Press. Tampere.

Leena Nuutila

*Sattuu muuten
toisinaan,
etsii jotakin ja
löytää toista*

Miguel de Cervantes

Oivalluksia ohjaukseen – näkökulmia ja kokemuksia pajatoiminnasta

■ Miten oppilaitosyhteisöistä tehdään opiskelijoille ja opetushenkilöstölle niin kiinnostavia ja haastavia oppimisen ympäristöjä, että heillä olisi tahtoa ja rohkeutta kasvaa ihmisinä ja sitoutua vuorovaikutukseen toistensa kanssa? Tämä edellyttää luottamusta ja tärkeä luottamuksen kehittymisen ehto on yhteinen jaettu kiinnostuksen kohde. Se voi olla esimerkiksi jokin kaikkia osapuolia koskettava tapahtuma, joka herättää voimakkaita emotionaalisia, jopa ristiriitaisia tuntemuksia. Nämä yhteiset kokemukset käynnistävät eri osallistujatahoissa erilaisia tarinoita, moniäänisyyttä, mikä sitouttaa ihmiset yhteistoimintaan. Voidaankin todeta, että yhteistoiminta - kuuntelu, tasapuolinen osallistuminen ja keskinäinen arvostus - rakentaa luottamusta eri osapuolten välille. (Mönkkönen 2001, 432–447.)

Työpajatoiminnan taustaa

CDS (To Care To Dare To Share) - syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa (2009-2011) –hankkeen tavoitteena oli tukea kotimaisten ja ulkomaisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia sekä opintojen päätökseen saattamista. HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa erityisiksi kehittämisen osa-alueiksi ja tavoitteiksi asetettiin kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden hyvinvoinnin ja tukipalveluiden kehittäminen sekä opettajien ja muun ohjaushenkilöstön työssäjaksamisen tukeminen. Tältä perustalta käynnistettiin myös ”Oivalluksia ohjaukseen” -työpajatoiminta.

Tässä luvussa esittelen sitä, millaisia muotoja dialogi voi saada ohjaustyöhön työpajatoiminnassa. Lisäksi tarkastelen, miten organisaatiota on mahdollista kehittää yhteisöllisenä foorumina niin, että siellä arvostetaan ihmisten erilaisuutta ja monikulttuurista vuorovaikutusta. Artikkelissa pyrin havainnollistamaan kuvaustani esimerkein, joissa tarkastelun kohteena ovat ihmisten omat näkemykset ja kokemukset arjen ohjaustyöstä. Tällöin mielenkiintoiseksi tarkastelun kohteeksi nousee se, miten osallistujat pystyvät liikkumaan eri toimintakulttuurien välisillä rajapinnoilla ja kohtaamaan erilaisuutta.

Oivalluksia ohjaukseen -työpaja tarjosi yhteisen ideointi- ja kokemustenvaihtofoorumin. Työpaja kokoontui osallistujien kanssa erikseen sovittuina kertoina, jotka toteutuivat syys- ja kevätkautena neljänä erillisenä teemapajana. Kokoontumiskertojen aihealueita tiedusteltiin ennalta kyselylomakkeella. Osallistujien työpajatoiminnan sisällöllisissä teemoissa ja näkökulmissa nousi esille erityisesti opetuksen ja ohjauksen käytännöt sekä näkemykset ohjauksen kehittämishaasteista. Työpajatoiminnan tukena oli myös Moodle-oppimisalusta, joka mahdollisti erilaisen materiaalin vaihdon sekä antoi mahdollisuuden myös keskusteluun eri tapaamiskertojen välissä. Työpajatoimintaan osallistujat olivat pääsääntöisesti liikelatouden koulutusosalta, hotelli- ja ravintola-alalta sekä opintotoimiston henkilöstöä, joiden tehtäväkuvaan sisältyi aikuisopiskelijoiden ohjausta.

Oivalluksia ohjaukseen -työpaja koostui 12 opettajasta ja ohjaajasta, jotka toimivat jollakin tavoin opiskelijoiden lähiohjauksen parissa. Kunkin osallistujan oman ohjaustoiminnan kehittämisen kohteet ja tehtävät liittyvät jollakin tavalla opiskelijan kohtaamiseen ja ohjaukseen.

Pajatyöskentelyn tarkoituksena oli tukea ja valmentaa ammattikorkeakoulukentällä ohjauksen parissa työskentelevää opetus- ja ohjaushenkilöstöä, vaihtaa hyviä käytäntöjä sekä kehittää ohjaukseen soveltuvia pedagogisia käytäntöjä ja arjen yhteistyötä. Lisäksi tavoitteena oli tarjota ohjaajille, opettajille ja kouluttajille koulutustapaamisia sekä tuottaa ohjaukseen liittyvää materiaalia ohjauksen hyvistä käytännöistä.

Yhteistyön tuloksena vaihdettiin hyviä käytäntöjä ja kehitettiin yhdessä erilaisia pedagogisia toimintamalleja ohjaukseen. Lisäksi pajaröskentelyssä kerättiin ja tuotettiin ohjaukseen ja opetukseen liittyviä opetusmateriaaleja ja koottiin hyviä käytäntöjä ohjauksen parissa työskentelevien toimijoiden käyttöön. Pajatoiminnassa kehitettiin myös yhteisöllisiä toimintatapoja ja menetelmiä, jotka omalta osaltaan auttoivat opetushenkilöstön oman ohjaustoiminnan analysoimisessa.

Käytännön kehittämistyön ohella pajatoimintaa arvioitiin yhteistoiminnallisissa tapaamisissa sekä haastatteluilla. Arvioinnin ja palautekeskustelun tavoitteena oli löytää ohjaustoimintaan liittyvään yhteistyöhön sisältyvät keskeiset kehittämisalueet ja esittää kehittämisohdotuksia yhteisen toiminnan parantamiseksi muodostaen samalla kokonaiskuvan toiminnan onnistumisesta. Palautteita ja kehittämisideoita oli mahdollisuus antaa myös Moodle-verkko-oppimisolustan kautta. Työpajaröiminnan tukena käytettiin Moodle-verkko-oppimisolustaa, jonne jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus tuoda omia ideoita ja ajatuksia toiminnasta.

Pajaröiminnan tavoitteena oli kuvata yhteistyön taustaa ja toteutusta ammatillisen ohjauksen viitekehuksesta sekä selvittää, miten yhteistyössä onnistuttiin. Työpajan tavoitteena oli kehittää erityisesti ohjaajien ja opettajien ratkaisukeskeistä sekä erityispedagogista asiantuntemusta ohjauksen alueella sekä tarjota opettajille ja ohjaajille mahdollisuuden osallistua yhteistyöfoorumiin. Tavoitteena oli myös kehittää ohjaajien ja opettajien yhteistyötä sekä yleistä tietoisuutta ohjaukseen soveltuvista pedagogisista hyvistä käytännöistä, välineistä ja menetelmistä.

Yhteistyön sisältöjä

Yhteistyöhön sisältyi toisaalta opettajien ja ohjaajien pedagoginen kehittyminen ohjaustoiminnassa ja toisaalta yhteistyön kehittäminen näillä osaamisen alueilla. Yhteistoiminnalliset tapaamiset toimivat myös työn-ohjauksellisenä foorumina, jossa jokainen osallistuja sai ottaa puheeksi tai nostaa yhteiseen keskusteluun akuutteja omaan ohjaustoimintaan liittyviä tilanteita oman työn arjesta. Ohjauksen työpaja toimi näin myös oman työn reflektiivisenä yhteisönä, jossa kuunneltiin ja keskusteltiin avoimesti ajatuksista ja kokemuksista sekä ohjaustyön arjen mahdollisuuksista ja haasteista.

Koska koulutusta antava organisaatio on avainasemassa koulutuksen onnistumisen osalta, on organisaation pystyttävä myös kehittymään. Eräinä tärkeinä yhteistyötä kehittävinä painopistealueina nähtiin yhteis-

henki, monipuolinen osaaminen sekä vaihtelevien *ohjaus- ja opetusmenetelmien* hallinta.

- **Yhteishengen luominen.** Eräänä tärkeänä osa-alueena nähtiin organisaation kehittäminen muun muassa luomalla ja ylläpitämällä entistä enemmän yhteishenkeä, joka tukisi yksittäisen henkilön arjen ohjaustyötä sekä selviytymistä vaihtelevista työtilanteista. Koettiin, että arjessa ajaututaan helposti tilanteeseen, jossa toimitaan melko yksin, eikä löydetä yhteisiä toimintatapoja tai kehitetä määrätietoisesti yhteisöllistä toimintakulttuuria. Eräänä haasteena tässä suhteessa nähtiinkin ohjaustyön hektisyys. Yhteishengen kohentamista entisestään toivottiin lisäämällä vuorovaikutusta ja avointa ideoiden vaihtoa eri foorumeissa.
- **Monipuolisen ohjausosaamisen kehittäminen.** Monet kokivat, että ohjaustyön kannalta on tärkeää, että opetus- ja ohjaushenkilöstöllä olisi hallussaan mahdollisimman monipuolista osaamista, jota voitaisiin jakaa yhteisössä kaikkien kesken. Työelämän odotukset ja vaatimukset muuttuvat jatkuvasti, jolloin niiden muotoilu pedagogiseksi sisällöiksi voi tapahtua vain jatkuvassa vuorovaikutuksellisessa prosessissa ja työelämää tutkivassa toiminnassa. Lisäksi koettiin, että yhteinen keskustelu ohjausosaamisen kehittämisfoorumissa voisi antaa uusia ajatuksia ja toimintatapoja kehittää entistä tehokkaampia ja toimivampia käytänteitä myös vuoropuheluun työelämän kanssa.
- **Ohjaus- ja opetusmenetelmien kehittäminen.** Ohjaushenkilöstön pitäisi kyetä rohkeasti kehittämään erilaisia ohjaus ja opetusmuotoja monenlaisille oppijoille. Ohjauksen ja opetuksen monimuotoistaminen lisää myös opiskelijoiden motivaatiota. Eräinä haasteina ja kehittämisen kohteina tulevaisuudessa nähtiin myös verkko-ohjauksen ja sosiaalisen median mahdollisuudet opiskelijoiden ohjauksessa.

Tavoitteet

Ohjaustoiminnan kehittämistarpeet nousevat muuttuvasta yhteiskunnasta, oppimisesta ja työelämästä. Yhteiskunnallisista tilanteista ja muutoksista johtuen osaa nuorista uhkaa syrjäytyminen. Ammattikorkeakoulun keskeisenä haasteena on myös syrjäytymiskierteen ehkäiseminen, läpäisyasteen parantaminen sekä opiskelijoiden tuen ja ohjauksen kehittäminen. Ohjaustoiminnan lähtökohtana painotetaan kaikkien opiskelijoiden yhtäläisiä oikeuksia yksilöllisiin palveluihin ja ohjauksen opintojen aikana. Inklusiivisen ohjauksen ja opetuksen myötä erityispedagoginen

osaaminen tulisi sisällyttää ammattikorkeakoulujen strategiaan linjauksiin, opetussuunnitelmiin. Tällä tavalla voitaisiin taata koko ammattikorkeakoulukentän pedagogisen osaamisen kehittyminen tältä osin.

Ohjaustoiminnan pajan verkostomaisen toiminnan ja yhteistyön eräänä lähtökohdaksi oli oman opettajuuden ja työyhteisön hyvien käytäntöjen tunnistaminen sekä kehittäminen ohjauksen asiantuntijoiden muodostamassa moniammatillisessa yhteisössä. Pajatoiminnan tavoitteena oli mahdollisimman monipuolisen asiantuntijoiden kokemusten vaihtaminen sekä toimintatapojen kehittäminen. Yhteistyön tavoitteena oli tukea ohjauksesta innostuvaa ja kiinnostuvaa opettajaa, joka pystyy luovaan ja rakentavaan vuorovaikutukseen yhteisönsä ja yhteistyökumppanien kanssa sekä reflektoi omaa toimintaansa tavoitteena ohjaustyönsä ja toimintaympäristönsä kehittäminen. Tähän liittyvinä tavoitteina olivat oman erityispedagogisen ja ohjauksellisen viitekehyksen mallintaminen sekä sisäistäminen.

Työpajatoiminnan yhteistyön yleisinä tavoitteina oli ylläpitää ja kehittää

- opetushenkilöstön henkilökohtaisia yksilöllisen ohjaamisen taitoja (oppimisen ohjaamisen mahdollisuudet ja haasteet arjen opiskelutyössä)
- ohjaus- ja opetushenkilöstön valmiuksia suunnitella ja toteuttaa ohjausta omassa tehtäväkentässä sekä toimia pedagogisessa kehittämistyössä (oppimisympäristöjen kehittäminen)
- ohjaus- ja opetushenkilöstön valmiuksia verkostoitua ja kehittää entistä enemmän opiskelijälähtöistä ohjausta ja opetusta ottaen huomioon erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarpeet (verkostoyhteistyötä ja vuorovaikutusta hyödyntäen).

Erilaisuuden arvostaminen ja yksilöllisten erojen näkeminen mahdollisuutena ja rikkautena luovat opettajan ammatillisen identiteetin ja työskentelyn perustan. Opiskelijälähtöinen ohjaus ja yksilöä kunnioitava lähtökohta ohjauksessa perustuvat ohjaajan käsitykseen ihmisestä, hänen psykososiaalisesta kehityksestään, pedagogisista, teoreettisista ja käytännöllisistä lähestymistavoista sekä erilaisista luovista menetelmällisistä ratkaisuista vuorovaikutustilanteissa. Tässä kontekstissa toimivan opettajan ohjauksellinen lähestymistapa on usein voimavarakeskeinen. Lähtökohdaksi on opiskelijälähtöisten vahvuuksien esille nostaminen ja tätä kautta myös kehittämishaasteisiin paneutuminen. Laadukas ohjaus ja oppimisprosessia eteenpäin vievä dialogi perustuvat riittävään tietoon ohjaustoiminnan viitekehyksistä sekä mahdollisuuksista ja oppimisen edellytyksistä sekä oppimisen ohjaamisen ja tukemisen eri vaihtoehtoja erilaisissa oppimisympäristöissä.

Yhteiset tapaamiset

Työpajatoiminta mahdollisti tapaamisia erilaisten teemojen merkeissä. Verkostotapaamisissa osallistujat jakoivat avoimesti omaa osaamistaan ja kokemuksiaan. Tällöin kunkin osallistujan tiedot ja ajatukset tulivat osaksi koko pajaryhmän kasvua ja kehittämisprosessia. Samalla kaikki saivat toinen toisiltaan uusia rikastuttavia näkökulmia omaan työhönsä ohjauksen parissa. Keskustelufoorumeissa olikin avoin ja hyvä keskusteluympäristö. Samoin yhteisissä tapaamisissa pyrittiin kannustamaan toimijoita kokeilemaan myös uusia menetelmiä ja ratkaisuja omaan ohjaukseen ja opetukseen.

Pajatapaamiset sisälsivät lisäksi osallistujien pienimuotoisia alustuksia, tarinoita tai puheenvuoroja ja omiin kokemuksiin liittyviä näkökulmia sekä kehittämistyön edistämistä yhteistoiminnallisesti. Jokaisessa pajatapaamisessa osallistujat kuvailivat oman ohjaustyön vaiheita ja toteutusta sekä mihin osa-alueeseen se erityisesti painottui. Lisäksi jokainen perusteli, miten oli jatkossa tarkoitus edistää omia toimintatapoja ja -malleja. Ohjaukseen liittyvät yksilölliset ratkaisut ja opiskelijälähtöiset ohjauskäytänteet muodostuivat eniten rakentavaa keskustelua aikaan saavaksi kokonaisuudeksi. Ohjaustoimintaan liittyvää pedagogista kehittämistä on ollut toki ammattikorkeakoulussa jo aiemminkin, mutta verkostomainen avoin yhteistoiminnallisuus asioiden ympärillä oli ehkä jollain tapaa uusi toimintamuoto ja näkökulma yhdessä toimimiseen. Pajaan osallistuvien yhteistyö oli monella tapaa mielenkiintoista ja antoisaa. Rakentava arviointi ja yhteistyö mahdollistaa myös uusien ideoiden ja toimintatapojen kokeilun ja kehittämisen erilaisissa oppimisympäristöissä.

Pajatoiminnan tavoitteena oli kehittää mahdollisimman monipuolisia ajattel- ja toimintatapoja sekä osallistujien yhteisöissä että yksin. Ryhmätapaamisissa ideana oli tuoda esiin mahdollisimman paljon kunkin toimijan omia ajatuksia, mikä toimii tärkeänä ja arvokkaana reflektiopohjana koko osallistujaryhmälle. Samalla kukin toimija saattoi paremmin jäsentää toisten palautteiden avulla omaa ohjaustoimintaa. Yhteistyön kautta opittiin tekemään opiskelijälähtöisiä ratkaisuja esimerkiksi omassa opetus- ja ohjaustoiminnassa ja luottamaan vahvemmin omaan arviointikykyyn erilaisissa yllättävissäkin tilanteissa.

Tiedon ja osaamisen johtaminen on korostunut, koska olemme siirtymässä yksilöiden erikseen käyttämistä työvälineistä ja -menetelmistä yhteisesti käytettäviin välineisiin ja kollektiiviseen työskentelytapaan. Jokainen toiminta ja yhteisö ovat tietystä kehityksensä vaiheessa. Opiskelijälähtöisen ohjaustoiminnan kehittämiseen, johon osallistujat olivat työpajaan tullessaan sitoutuneet, liittyi ajoittain luonnollisesti ristiriitoja

ja epävarmuutta, mutta toisaalta myös uusia mahdollisuuksia. Tämän tyyppisten asioiden käsittely ja avoin keskustelu vaatii riittävästi aikaa ja turvallisen ympäristön. (Virkkunen & Ahonen 2007, 64-65.) Työpajaan osallistuvat suunnittelivat ja arvioivat yhdessä pajatoimintaa ja eri teemoja, joista kulloinkin keskusteltiin. Osallistujilla tuntui olevan todellista taitoa ja tahtoa kehittää ohjausta ja -opetusta yhä enemmän monenlaisten oppijoiden tarpeita palvelevaksi.

Ohjauksen kehittämistoimintaan liittyviä keskusteluita ja kokemusten vaihtoa järjestettiin tarkoituksenmukaisesti ja säännöllisesti tapaamisten yhteydessä. Ohjauksen työpajat olivat toiminnallisia kohtaamispaikkoja, jossa vuorovaikutus ja osallisuus olivat tärkeä toiminnan lähtökoh- ta. Ohjaustoimintaan liittyvien keskustelujen tarkoituksena oli syventää ohjauksen pedagogista roolia kehittävän työotteen omaavana toimijana. Kehittämistarpeiden tunnistaminen lähti usein liikkeelle toiminnallisesta ohjauksen arkeen liittyvästä pulmasta tai käytännöllisestä tarpeesta. Toiminnan kehittämisen tarkoituksena oli soveltuvan menetelmän avulla saada aikaan tarvittava muutos käytännön yhteisön toiminnassa ja kehittämisessä. Kiinnostuksen kohteiksi nousivat selkeä ja monipuolinen ohjaukseen liittyvä materiaali ja ratkaisukeskeiset ohjauksen soveltamis- mahdollisuudet omassa ohjaustyössä.

Ratkaisukeskeisten ohjaustapojen soveltaminen oman työn käytäntöihin edellyttikin kehittävän työotteen näkökulmaa omassa työssä. Ohjauksen sisällölliset kehittämistarpeet vaihtelivat osallistujilla melko paljon. Selkeää ohjaus- ja opetusmateriaalia ideoitin ja kehitettiin yhteistoiminnallisesti. Kokemuksia vaihdettiin sekä sovittiin myös yhteistyöstä jatkossa.

Ohjauksen kehittämisen erilaiset kohteet jakautuivat neljään pää- ryhmään:

- Opiskelijälähtöiset tuki- ja ohjauksikäytänteiden kehittämishaasteet
- Ratkaisukeskeisen ohjausteorian hyödyntäminen ja soveltaminen ohjaustyössä
- Selkeän ohjaus- ja opetusmateriaalin kehittäminen
- Yhteistyömahdollisuudet ja hyvät käytännöt ammattikorkeakou- lun sisällä

Pajatoimintaan kytkettiin myös erilaisia toiminnallisia työskentely- muotoja, jotka mahdollistivat moniammatillisen keskustelun ohjauksen erilaisista kysymyksistä. Näitä olivat muun muassa opiskelijoiden erilaiset tuen ja ohjauksen tarpeet opiskelun arjessa, erilaiset oppimistyyli- t opiskelun voimavarana, oppimisvaikeuksien tunnistaminen, monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaustyössä. Lisäksi erilaisissa keskustelun aiheissa ja teemoissa nousivat esiin ohjaajien ja opettajien erilaiset toimenkuvat

ja ohjaukseen liittyvät kehittämishaasteet ammattikorkeakoulukentällä nyt ja tulevaisuudessa.

Näkökulmia opiskelijälähtöiseen ratkaisukeskeiseen ohjaukseen

Ohjauksen parissa työskentelevien toimintatavoista on vaikea nähdä yhtä ja ainoaa toimintamallia, sillä uudet toimintatavat ja uusi ohjauksen asiantuntijuus voivat ilmentyä hyvinkin erilaisina eri ohjaustilanteissa ja oppimisympäristöissä. Ohjauksen yleinen kehityssuunta vaatii entistä luovempia ammattilaisia, joilta vaaditaan tuloksellista ja määrätietoista työskentelyotetta sekä itsenäistä ongelmakeskeistä ratkaisutapaa moniammatillisen tiimin jäsenenä.

Ratkaisukeskeinen ohjaus opiskelijan kohtaamisessa

Ratkaisukeskeinen ohjaus tai tapa toimia on tapa ajatella ja toimia siten, että kaikenlaisen haastavaan, vaikeaan tai ongelmalliseen toimintaan/ajatteluun/tunteeseen etsitään uusia sekä entistä toimivampia tapoja. Näin ihminen voi löytää itsestään voimavaroja, jotka auttavat häntä kohti parempaa elämää tai sen hallinnan tunnetta. Ratkaisukeskeinen menetelmä on nykyään melko paljon käytetty kaikenlaisissa ohjaustilanteissa niin työyhteisöissä kuin opetus- ja ohjaustyöskentelyssä.

Helander (2000) on tutkinut ratkaisukeskeistä ohjausta, jossa tutkittiin muun muassa opiskelijoita, joiden ongelmat liittyivät erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin, omaan toimintaan ja opiskelutaitoihin. Opiskelutaidot ja erityisesti oppimisen meta-aidot, kuten oman opiskelun suunnittelu, ovat usein opinto-ohjauksen ydinkysymyksiä. (Helander 2000, 169.)

Opiskelijat attribuivat (selittävät omaa sekä ympäristön käyttäytymistä) melko usein siten, että se ei tue heitä opiskelemaan vaan estää yrittämästä, motivoitumasta ja innostumasta. Koulutuksen päätehtävänä on opettaa ja sen lisäksi valmentaa yrittämään uudella ja entistä kestävämmällä tavalla sekä löytämään uusia keinoja selviytyä niin opiskelusta kuin arjestakin. Ratkaisukeskeinen menetelmä antaa tähän paljon välineitä ja keinoja.

Ratkaisusuuntautuneesti työskenneltäessä olisi perusteltua tunnistaa myös ohjattavan attribuoinnit ja niiden näkökulmasta rajoittaa työskentelyä yhdelle ulottuvuudelle kerrallaan. Tämä vastaa ratkaisukeskeisessä ohjauksessa ongelman riittävän konkreettista määrittelyä ja myös tavoit-

teen muotoilua niin käytännölliseksi, että sen saavuttamista voidaan ohjaustilanteessa tutkia.

Ratkaisukeskeisyyden taustalla vaikuttavat systeemiteoria, kybernetiikka ja sosiaalinen konstruktionismi. Systeemiteorian mukaan kaikki vaikuttaa kaikkeen. Kybernetiikka vaikuttaa ratkaisukeskeisyydessä siihen, että asioita ei tulkita, vaan päätelmät perustuvat aina havaintoihin. Tavoitteen saavuttamiseen tarvitaan tietty palautejärjestelmä ja korjaavat toimenpiteet. Tätä alettiin soveltaa kommunikointiin, jossa havaittiin sama systeemin itsensäätelyn periaate. Informaation ajateltiin kulkevan syysuhteitten ketjuna. Ratkaisukeskeisyyteen liitettynä tämä systeemiteorian osateoria näkyy perusfilosofiassa:

1. Älä korjaa sitä, mikä ei ole rikki!
2. Tee lisää toimivia asioita!
3. Tee pieni muutos siihen, mikä ei toimi!

Sosiaalinen konstruktionismi on antanut paljon vaikutteita erityisesti suomalaisen ratkaisukeskeisyyteen. Sen mukaan todellisuus, jonka havaitsemme, on aina sosiaalinen konstruktio kokemuksistamme. Ajatuksemme ja ideamme maailmasta rakentuvat ja perustuvat melko pitkälle toisten kanssa käymiimme keskusteluihin. Kieli ja sen merkityksellisyys onkin tärkein kiinnostuksen kohde. Ratkaisukeskeinen toimintatapa on kehittämisen ja ongelmatilanteiden selvittämisen menetelmä. (Manka ym. 2011, 34–35.)

Ratkaisukeskeinen ohjausmenetelmä lähtee aina olemassa olevasta tilanteesta ja realiteeteista. Siinä lähdetään etsimään jokaiselle opiskelijalle omaa tietä eteenpäin. Opiskelijalla on itsellään mahdollisuus vaikuttaa omiin opintoihinsa. Kaikki se, mikä toimii, otetaan avuksi ja tueksi jatkossakin. Siihen, mikä ei toimi, etsitään pieniä ratkaisuja ja päästään eteenpäin.

Yhteiset sopimukset ovat avain tasapainoon eri osapuolten ja sisältöjen välille. Osapuolet voivat nähdä etukäteen, mitä sisältöjä opetus pitää sisällään. Tämän kautta osapuolet voivat luoda yhteiset tavoitteet ja räätälöidä toimintaa yksittäisille opiskelijoille sopivaksi. Tavoitteet ja niiden onnistunut asettaminen toteutuvat parhaiten näin. Opiskelija tietää, mitä häneltä odotetaan ja hän itse voi luoda omia tavoitteitaan. Samoin ohjaaja tietää toimintansa reunaehdot ja opiskelijan odotukset. Samalla eri osapuolet eivät voi käyttää valtaansa väärin, vaan kaikessa toimitaan yhdessä tehtyjen sopimusten mukaan.

Edellä mainitut seikat suojaavat opetushenkilöstöä antamalla toiminnalle yhteiset tavoitteet, jotka on eri osapuolten kesken sovittu ja keinot

yhdessä mietitty. Jokainen saa myös samalla tiedon siitä, mitä häneltä odotetaan ja hän välttyy tekemästä ylilyöntejä ja pystyy rajaamaan oman toimintansa mielekkääksi työskentelyksi. Tämä tuo ohjaukseen jatkuvuutta ja mahdollisuutta toiminnan jatkuvaan kehittävään arviointiin ja uusien ideoiden esiinnousulle kehityksen suunnassa.

Monta tapaa oppia

Onnistunut ohjausmenetelmän käyttö edellyttää ohjaajan ja opiskelijan viestintä- opettamis- ja oppimistyylien välille tietynlaista samankaltaisuutta. Ihmisille on ominaista, että he käyttävät aistejaan persoonallisella tavalla opiskelussa (ja opettamisessa). Yksilöllisillä oppimistyyleillä onkin havaittu olevan yhteyksiä oppimisvaikeuksiin (Prashnig 2000, 155). Esimerkkeinä oppimistyyleistä mainittakoon tässä yhteydessä rationaalinen tyyli, metaforinen tyyli ja empiirinen tyyli. Rationaaliset opiskelijat ja opettajat hankkivat tietoa pääasiassa ajattelun kautta, metaforiset puolestaan pääasiassa omien tuntemusten kautta. Empiiriset opiskelijat ja opettajat hankkivat tietoa pääasiassa aistien kautta. Oppimistyyliä tarkastellessa tulee muistaa, että tyyleillä ei ole havaittu olevan yhteyttä ihmisen älykkyyteen. On tärkeää huomioida, että kaikkia kolmea tyyliä löytyy meistä kaikista, mutta yleensä yksi tyyli on useimmissa tilanteissa dominanttina.

Oppimisympäristön tulisi olla sellainen, että se tarjoaa mahdollisuuden saada ohjausta suhteessa opiskelijan omiin tietoihin ja opiskelun etenemiseen. Oppimisen ohjaajan rooli on tukea opiskelijan omaa ajattelua ja oppimista silloin, kun opiskelijan omat taidot eivät riitä itsenäiseen suoritukseen. Tämän ajatuksen todeksi tekeminen voi olla usein melko haasteellista ja ajoittain myös vaikeaa. Mistä tietää ja havaitsee sen, milloin opiskelija ei enää selviydy itsenäisesti? Jos opiskelija on hiljainen, ujo ja vetäytyvä, eikä vuorovaikutus ole vahvaa, eikä lähesty opettajaa. Miten hienotunteisesti voitaisiin tarkistaa opiskelijan pärjääminen, jotta ei liian varhaisessa vaiheessa oteta pois mahdollisuutta onnistua itsenäisesti. Ohjaustilanteessa usein arvioidaan mitä on tapahtunut ja mitä opiskelija on saanut taikaan, miten opiskelu on ylipäättään sujunut ja missä asioissa on ollut oppimisen haasteita tai vaikeuksia. Opettajalla on oman asiantuntijuutensa kautta pedagoginen näkemys. Se sisältää tiedon oppimisen tavoitteista, mahdollisuuksista ja sisällöistä.

Ohjaaja opiskelijan kanssakulkijana

Ohjauskeskusteluissa olisi tärkeää yhä enemmän kiinnittää huomioita opiskelijan tietoisuuteen omista vahvuuksista ja kehittämistarpeista suhteessa oppimistavoitteisiin, opiskelijan realistisen minäkuvan ja oman itsensä hyväksymisen tukemiseen ja sitä kautta itseohjautuvuuden kehittymiseen. Tarpeen ja tuen arvioinnissa ohjaajan näkemys on aina hyödyllinen. Tarpeen ja tilanteen mukaan ohjausprosessien käynnistysvaiheessa ohjaaja voi konsultoida opettajia riippuen opiskelijan oppimisen pulmatilanteen tai ongelman laadusta. Ohjaajan konsultoiva apu on tarpeen myös silloin, jos opiskelijan on vaikea itse hahmottaa omaa ohjauksen ja tuen tarvettaan tai tietää, millaista ohjausta tai tukea on opiskelun aikana tarjolla.

Opiskelun tukeminen alkaa opiskelijan oppimiseen liittyen yksilöllisten haasteiden ja vahvuuksien tunnistamisesta. Erityisesti silloin, kun opiskelijalla on oppimiseen tai opintojen etenemiseen liittyviä pulmia ja vaikeuksia ei ns. spontaani oppiminen aina mahdollista oppimista ja haluttua tulosta. Tällöin yhteistyössä suunniteltu ja järjestelmällisesti toteutettu opiskelun ohjaus voi olla hyvä mahdollisuus auttaa opiskelijoita tavoitteen määrittelyssä ja yleensäkin opinnoissa eteenpäin. Hyvä suunnittelu perustuu hops-työskentelyn ohella opetushenkilöstön muodostamaan käsitykseen ja havainnoiteihin opiskelijasta erilaisissa ohjaus- ja opetustilanteissa, samoin opiskelijan omakohtaiset näkemykset on tärkeä huomioida. Yhteenvetona voidaan todeta, että ohjaus on ajankohtaistunut ja opiskelijoiden ohjauksen kehittäminen on ammattikorkeakoulujen kaikkien toimijoiden yhteinen tehtävä. (Lätti & Putkuri 2009, 18).

Yhteistyön haasteita oppilaitoksen sisällä

Jotta oppimisympäristö vastaisi opiskelijoidensa erilaisiin oppimisen ja ohjauksen tarpeisiin, edellyttää tämä yhtenäisiä pedagogisia ja toiminnallisia periaatteita yhteisöltä. Oppimisympäristössä toimivilla tulisi olla yhteinen näkemys siitä, mitä yhteisö ajattelee opinnoissa pärjäämisellä tai niistä syrjäytymisestä. Samoin sillä tulisi olla näkemys, miten se jäsenineen haluaa ratkaista näitä haasteita tai ongelmia ja selvittää erilaisista arjen haasteista. Yhteistyötä opettajien ja muiden ammattiryhmien välillä voidaan kuvata kumppanuuden kautta. Yhteistyö oppilaitoksen sisällä edellyttää opetuksen arvojen ja periaatteiden jäsentämistä, joihin yhteistoiminta perustuu. Yhteisön halu hyväksyä erilaiset oppijat, vallitsevat asenteet ja arvot sekä toiminnan periaatteet tulisi olla näkyvää.

Erityisesti oppimisen haasteisiin ja oppimisvaikeuksiin liittyvän osaamisen lisääminen; tunnistaminen, käsittely ja tähän liittyvä kumppanuus-

yhteistyö ovat tärkeitä yhteisön osatekijöitä. Kumppanuus muodostuu yhdenvertaisista osapuolista, joilla on toisiaan täydentävää osaamista. Kumppanuus ei siis ole yhden osapuolen ylivaltaa tai ylipäänsä hierarkian rakentamista. Tavoitteena tulisi olla löytää mahdollisimman toimivia ja joustavia ratkaisuja monenlaisille opiskelijoille. Käytännössä opiskelijahuollon, ryhmänohjaajien, opinto-ohjaajien ja opettajien kumppanuusyhteistyö konkretisoituu päivittäiseen päätöksentekoon sekä ongelmanratkaisutoimintaan. Kaikkien tulisi avustaa ja tukea toisiaan edellytystensä ja mahdollisuuksiensa mukaisesti. Yhteisenä tavoitteena on löytää mahdollisimman hyvät opiskelijaa palvelevat tukitoimet. Oppilaitos on opiskelua ja oppimista mahdollistava tukijärjestelmä, jossa perustoiminnot jäsenyivät sen kautta, miten oppimisen ohjaus ja tuki ylipäättään rakentuvat. Kumppanuus ja yhteistyö vaativat yleensä yhteisiä sitoumuksia ja sopimuksia, joilla viitotetaan osapuolten velvollisuudet sekä yhteistoiminnan tavoitteet ja muodot. Kaikkien tiedossa olevat ja sisäistetyt kuvaukset keskinäisestä tehtäväjaosta auttavat toimijoita. (Engeström 2006, 16.)

Yhteinen opetuksen suunnittelutyö mahdollistaa kokonaisvaltaisuuden ja yhteistoiminnallisuuden opiskelussa. Esimerkiksi yhteisten käsiteltävien asioiden esittämisestä siten, että kaikki osapuolet voivat ymmärtää, mistä puhutaan. Opettajien, ohjaajien ja muun opiskelijahuollon tavoite on yhteinen - mahdollistaa opiskelijan ammattikorkeakoulututkinnon saaminen. He tarjoavat tukitoimia omasta työkentästään käsin, käyttäen omaa ammattikieltään, joka saattaa joskus toimia kumppanuuden esteenä.

Kumppanuudessa vastuu ohjaustoiminnan kehittämisestä jakautuu kaikille osapuolille. Tarvitaan ajantasaista palautetietoa toiminnan tuloksista, kehittämisen haasteista ja vaikeuksista, jotta voidaan arvioida kriittisesti ja muokata uudelleen toimintatapoja. Opiskelijoille ja opettajille suunnatut asiakas- ja tyytyväisyyskyselyt tarjoavatkin usein arvokasta tietoa myös tästä näkökulmasta. Kumppanuus toteutuu myös lukemattomina käytännön yhteistoimina. Jatkuvasti kehittyvä ja menestyksenkäs kumppanuustoiminta edellyttää avointen työtapojen luomista ja omaksumista. Toimitaan monissa eri tiimeissä, jotka usein ovat myös moniammatillisia.

Tiimi- ja verkosto-organisaatio pyrkii madaltamaan organisaatiota, siirtämään toiminnan painopistealueita lähemmäksi opiskelijalähtöistä ajattelua ja kehittämään työskentelyä asiantuntijuuden perustalle. Työssä korostuvat yhteistyötaidot ja moniammatillisuus. Työ on muuttumassa ammatillisesti laaja-alaisemmaksi ja joustavammaksi, johon liittyy työn kognitiivinen sääätely, suunnittelu ja itsearviointi. Organisaation toimivuuden perusedellytys on se, että tunnemme sen toimintaperiaatteen, valta- ja vastuusuhteet sekä työnjaon. Jokaisen on tiedettävä oma roolinsa

ja asemansa tässä kokonaisuudessa voidakseen liittyä siihen. (Mäkipeska & Niemelä 2005, 18–19.)

On mielenkiintoista pohtia tiimin toimintaa ja merkitystä ohjaustyön kannalta. Työssä on hyvin vahvasti määritelty kolme ulottuvuutta: aineellinen, sosiaalinen ja henkinen. Työllä on ihmiselle merkittävässä määrin sekä yksilöllistä että sosiaalista merkitystä. Työn yksilöllisen merkityksen vähentyessä työmoraali saattaa heikentyä. Tämä voi näkyä muun muassa lisääntyneinä häiriöinä, tehottomuutena, sairauksina, poissaoloina ja eettisesti arveluttavina toimintoina. Tästä on seurauksena voi olla työn merkityksen muuttuminen myös koko työyhteisön tasolla.

Kun tavoitteena on työskentelyn ja toiminnan kehittäminen, työyhteisössä näyttää kehittyvän avoin, orgaaninen ja moniarvoinen systeemi. Toimiva ja innovoiva systeemi voi saada aikaan laatutulosta vain, jos sen toiminnalla on selkeä suunta ja tarkoitus. Mitä parempi ymmärrys työyhteisöllä on kokonaisuudesta, mitä suurempi on yhteenkuuluvuuden tunne ja vastuu toiminnan kehittämistä sitä suurempi on mahdollisuus laadun kehittämiseen.

Hyvä työyhteisön henki on kaiken tuloksekkaan ja mielekkään toiminnan edellytys. Positiivinen asennoituminen, kehittämisen halu ja innovoiva työskentelytapa ei myöskään ole itsestään selvää. Jotta työyhteisö ja sen kaikki jäsenet jaksaisivat mahdollisimman hyvin, on jokaisella työyhteisön jäsenellä huomattavan suuri yhteisvastuu. Hyvän tiimitoiminnan arvot, päämäärät ja työskentely ovat tärkeä perusta laadukkaalle ja tuloksekkaalle toiminnalle.

Tuen tarpeiden tunnistaminen

Opettajien toimintatapoja ja oppimisympäristöjä tulisi kehittää. Ohjausta ja opetusta tulisi kehittää ja mahdollistaa suuntaan, jossa se soveltuisi sellaisenaan monenlaisille oppijoille. Ohjauksen tehtävänä on myös ohjata ja varhaisesti puuttua, mutta usein uskallus ja taito eivät ole ehkä riittäviä. Oppimisen haasteita ja lieviä oppimisvaikeuksia voidaan tukea suunnitelmallisella tuella, hyvällä opetuksella ja mahdollisimman joustavilla oppimisjärjestelyillä.

Osallistujien vankka työkokemus ja asiantuntijuus ovat auttaneet näkemään, että ohjaus ja nykyinen yhteiskunnallinen tilanne eivät aina kohtaa ja koulutuksella on usein vaikeuksia vastata erilaisten ihmisten tarpeisiin. Tarvitaankin uudenlaisia ohjaus- ja opetusmenetelmiä tilanteen ja opiskelijan tarpeiden mukaan. Kuten työelämässä yleensä, myös ohjauksen kentällä puhaltavat muutoksen tuulet. Ohjaustoiminnan osalta

tärkeää tulee olemaan verkostoituvan sekä moniammatillisen työtteen kehittäminen, opiskelijoiden itsenäisen elämänhallinnan tukeminen sekä uusien ohjaustarpeiden määrittelyssä ja suunnittelussa mukana oleminen.

Onnistuneen ja tuloksekkaan tiimityöskentelyn kannalta on tärkeää nähdä myös työnohjauksen merkitys. Laadukas työnohjaus voisi antaa ohjaajalle lisää ammatillista itsevarmuutta ja ymmärrystä työskennellä myös laaja-alaisen ja haastavienkin ongelmien kanssa. Ohjaajan pitäisi pystyä lähestymään ihmisen elämää kokonaisuutena arjenkin näkökulmasta. Uskon, että osallistujien monipuoliset kokemukset tiimityöskentelystä antavat jatkossakin voimavaroja jatkuvaan dialogiseen työn kehittämiseen, joka vaatii pysähtymistä, selvittelyä, jäsentelyä ja dokumentointia. Tulevaisuuden ohjauksen ammattilaiselta vaaditaan entistä enemmän innostusta, uskallusta, rohkeutta ja jatkuvaa itsensä ja ammattitaitonsa kehittämistä sekä laaja-alaisia vuorovaikutustaitoja. Mielestäni ohjaajan rooli moniammatillisessa työryhmässä on hyvin tärkeä; hän voi tuoda tiimiin arvokkaita näkemyksiä toimintaympäristöistä, yksilöllisestä oppimisprosessista ja elämästä yleensäkin.

Laajasti ajatellen voisi todeta, että kaikki opiskelijat ovat erilaisia oppijoita yksilöllisine tarpeineen ja tavoitteineen. Tähän ajatukseen perustuvat myös käytössä olevat henkilökohtainen opetussuunnitelma ja tutkinnon suorittamisen henkilökohtaistaminen. Kun puhutaan erityisen tuen ja ohjauksen tarpeesta, korostetaan sitä erityistä ohjausta, jota opiskelija saa saavuttaakseen tutkintonsa ammatilliset tavoitteet.

Työpajatoiminnassa etsimme yhdessä vastauksia siihen, miten tukea ja ohjata ammattikorkeakouluopiskelijaa opiskelun aikana, työelämäjaksojen aikana sekä oppinäytetyön tekemisessä. Paneuduimme yhdessä myös opetus- ja ohjausmenetelmien kuvauksiin. Tavoitteenamme oli kartoittaa yhdessä mahdollisimman käytännönläheisiä ja helposti toteutettavia ehdotuksia ohjauksen toteuttamiseksi heterogeenisissä opiskelijaryhmissä. Lähtökohtanamme oli, että oppimisympäristön tulee olla mahdollisimman asenne-esteetön, oppimista tukeva ja avoin. Halusimme olla yhdessä edistämässä ajatusta, että ohjauksen tukimuodot hyödyttävät kaikkia oppijoita.

Arvio tavoitteiden toteutumisesta ja tulosten hyödyntäminen

Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminta edellytti aktiivista osallistumista verkostotapaamisiin, itsenäistä etä- ja kehittämistyöskentelyä sekä uusia kokeiluita omassa ohjaustyössä. Työpajatapaamiset edistivät yhteistyötä ja

verkostoitumista ammattikorkeakoulun sisällä. Pajatyöskentelyn aikana suunniteltiin ja tuotettiin ohjaus- ja opetusmateriaaleja sekä koottiin hyviä käytäntöjä ohjaustoiminnan parissa työskentelevien käyttöön. Yhteistyössä kehitettiin myös ratkaisukeskeisiä toimintatapoja ja menetelmiä, jotka omalta osaltaan auttavat opetushenkilöstön oman työn kehittämisessä sekä työssä jaksamisessa.

Työpajaan osallistujien palaute

Palautetta verkostoyhteistyöstä kerättiin järjestelmällisesti jokaisessa tapaamisessa haastattelemalla osallistujia. Lisäksi palautetta kerättiin prosessin aikana jatkuvasti yhteisissä keskusteluissa, Moodle-alustalla ja sähköpostikeskustelujen avulla.

Kokemukset ovat merkitysluomuksia, joita ei voi siirtää toiselle henkilölle tai täysin saavuttaa, niin että niiden merkityksen voisi toinen täysin tyhjentävästi ymmärtää. Merkitykset kuuluvat psyykkiseen maailmaan ja ihmisen subjektiiviseen maailmankuvaan. Niitä ei voida nähdä eikä kuulla, niitä on vain ymmärrettävä. (Silkelä 1999.) Näin tapahtuu, mikäli kokemukset ovat tiedostettuja. Usein vain näin ei ole. Arkirutiineiksi tulleita psyykkisiä prosesseja ei tietoisella tasolla useinkaan ole aikaa analysoida tai tutkia, koska ihmisen täytyy yleensä keskittyä uuden, ajankohtaisen informaation vastaanottamiseen. Tämä on nykypäivän työelämässä melko tyypillinen ilmiö.

Teemakeskustelut ja päiväkirjamerkinnot

Syksyllä 2010 ja keväällä 2011 teemakeskusteluun osallistui kaikkiaan 12 henkilöä. Teemakeskusteluihin liittyvät kysymykset löytyvät liitteestä 1.

Lisäksi jokaisen pajatoiminnan yhteydessä pidettiin päiväkirjaa, jonka tarkoitus oli kiteyttää ja jäsentää osallistujien keskusteluja ja näkemyksiä käsiteltävistä aihealueista.

Päiväkirjamerkintöjen ja teemakeskustelun pohjalta voitiin tunnistaa kaksi pääteemaa: HAAGA-HELIA Ammatillisen opettajakorkeakoulun onnistuminen Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnan toteuttamisessa ja ohjaustoiminnan pedagogiset kehittämishaasteet.

Teema 1.

Miten HAAGA-HELIA Ammatillinen opettajakorkeakoulu on onnistunut Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnan toteuttamisessa?

Parhaat arviot saivat seuraavat kysymykset:

- Yhteistyö on tukenut omaa ohjaustyötäni sekä kehittämistyötäni ohjauksen parissa.
- Erilaiset ohjaukseen liittyvät hyvät käytännöt ja mallinnukset antavat minulle lisää ideoita ja sovellutusmahdollisuuksia.
- Kehittämistä nähtiin seuraavien kysymysten osalta:
- Kehittämistoimintaan on ollut riittävästi aikaa
- Olen pystynyt hyödyntämään myös Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnan Moodle-alustaa.

Toteutuksen kannalta avoin työpajan keskusteluilmapiiri, oman työn reflektointi katsottiin onnistuneeksi.

Teema 2.

Mitkä ovat ohjauksen kehittämishaasteet ja miten Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnan toiminta on niihin pyrkinyt vastaamaan?

Kaiken kaikkiaan parhaat arviot saivat seuraavat kysymykset:

- Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnan myötä olen oppinut tunnistamaan ja asettamaan itselleni uusia ohjaukseen liittyviä pedagogisia kehittämistavoitteita.
- Osallistuminen työpajaan on edistänyt omaa verkostoitumistani ja yhteistyötä oppilaitoksen eri toimijoiden kanssa.
- Osallistuminen Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaan on edistänyt kykyäni tarkastella kriittisesti opiskelijälähtöistä ohjaustoimintaa.

Tämän teeman osalta kehittämistarpeita nähtiin seuraavien kysymysten osalta:

- Osallistuminen työpajatoimintaan on laajentanut näkökulmiäni opiskelijälähtöiseen ja voimaannuttavaan ohjaukseen.
- Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnassa on huomioitu osallistujien erilaiset tarpeet ja intressit.

Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnan koettiin onnistuneen siinä, että työpajatoimintaan osallistuvat tunnistivat paremmin kehittämistavoitteensa ja pystyivät tarkastelemaan kriittisesti erilaisia vallitsevia ohjauksen käytäntöjä.

Kehittämistarpeista käytiin keskustelua kevään 2011 pajatapaamisessa. Tällöin osallistujat toivoivat lisää ideoita ja tietoa esimerkiksi erityispedagogisista työkaluista sekä menetelmistä ja käytännteistä. Kokemusten vaihtoa edelleenkin ohjauksen käytännteistä toivoivat niin ikään lähes kaikki työpajaan osallistujat.

Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaan osallistuneet kuvailivat onnistumistaan erilaisissa ohjauksen tehtävissä seuraavasti:

- “Opiskelun motivoinnissa ja maahan muuttajataustaisten opiskelijoiden kanssa hops-neuvotteluissa sekä erilaisissa ohjauksen tilanteissa.”
- “Saanut opiskelijan innostumaan opiskelusta ja edistymään opinnoissaan.”
- Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaan osallistuvat olivat sitä mieltä, että he ovat onnistuneet löytämään ohjauksessa opiskelijoille entistä toimivampia työskentelymalleja.
- ”Toimivat ja hyvät käytännöt ohjauksessa ja oppimisessa löytyvät paremmin mietittäessä niitä yhdessä muiden kollegojen kanssa”
- ”Opiskelijan ohjauksessa on yleensä monia eri toimintatapoja ja ratkaisuja. Yhtä ja oikeaa ratkaisua tai toimintatapaa ei juurikaan ole olemassa.”
- ”Oman ohjaustyön kannalta on tärkeää löytää yhteistyökumppaneita kollegoista, ja kun se on onnistunut, on helpompaa jatkaa.”
- ”Hyvin toimiva oppimisen ohjaus mahdollistaa erilaiset oppimistyyliä sekä tukee hyvin yhteistoiminnallista oppimista.”

Kaiken kaikkiaan ohjaukseen liittyvät ideat olivat melko tavalla samansuuntaisia. Osallistujat korostivat myös tiimi- ja yhteistyöskentelytaitoja, joten he toivoivatkin sillä alueella liittyvän koulutuksen tehostamista ja entistä suurempaa oppilaitoksen panostamista kehittämiseen. Osa toimijoista puolestaan korosti sitoutumistaan omaan työhönsä, sillä heidän mielestään ohjauksen parissa työskentelevän henkilön työtä ei pysty pitkäjänteisesti kehittämään, jos henkilö ei ole aidosti kiinnostunut ohjaus- ja opetustoiminnasta. Tiimityön ja verkostoitumisen merkitys tuotiin esiin esimerkiksi seuraavasti:

- “Sitoutuminen tähän ohjaustyöhön on hyvin tärkeää.”
- ”Tiimityötä on tärkeää kehittää jatkossakin ja luoda sille lisää mahdollisuuksia ohjaustyön arkeen”.
- ”Työssä jaksaminen on todella tärkeää ajoittain hektisessä arjessa.”
- ”Luottamuksellinen ja turvallinen ilmapiiri työyhteisössä on tärkeää.”
- ”Keskustelu ja erilaisten kokemusten vaihto on ollut antoisinta työpajatoiminnassamme.”

Osallistujat toivoivat, että pajatyöskentelyä jatkettaisiin jossakin muodossa myös tulevaisuudessa.

- “Avoimeen työpajaan olisi mukava ja helppo tulla.”
- ”Työpajatoiminta tukee omaa työssäjaksamista”

- ”Lisää käytännön tietoa erilaisten oppimiseen liittyvien ongelmatilanteiden ratkaisuihin opiskelijan ohjauksessa”
- ”Ratkaisukeskeisiä menetelmiä oli hyödyllistä kertailta ja löytää uusia käyttösovelluksia”
- ”Toivottavasti tällainen työpajatoiminta voisi jatkua tulevaisuudessakin.”

Oman työnsä kehittämisen osalta osa työpajatoimintaan osallistujista katsoi, että ajan hallinta ja oman työn organisointi ovat tärkeitä asioita tulevaisuutta ajatellen. Samoin katsottiin, että olisi tärkeää taata jokaiselle opiskelijalle riittävästi aikaa ohjaukseen.

Säännöllistä kokemusten vaihtoa ohjauksen parissa työskentelevien kesken toivoivat niin ikään lähes kaikki osallistujat.

- “Olisi tärkeätä pohtia jatkossakin yhdessä ohjauksen käytäntöihin liittyviä asioita toisten kollegojen kanssa. Tutustua heidän ohjausmenetelmiin ja -välineisiin sekä erilaisiin arjen toimintamalleihin.”
- ”Keskustelu ja kokemusten vaihtaminen on ollut tärkeää. Se on tukenut omaa ajattelua ja ratkaisuja omassa ohjaustyössä”
- ”Työpajan kiva ja turvallinen ilmapiiri on edesauttanut avointa kokemusten vaihtoa ja keskustelua”.
- ”Erilaisten kokemusten kuuleminen ja vaihtaminen on rohkaissut ja tukenut omaa työskentelyä ohjauksen parissa.”
- ”Verkostoituminen ja yhteyden pitäminen on hyvin tärkeää jatkossakin”

Ratkaisukeskeinen ja voimaannuttava ohjaus työvälineenä

Ratkaisukeskeinen toimintatapa ovat kehittämisen ja ongelmatilanteiden selvittämisen keinoja. Dialogi eli keskustelu on toista arvostavaa puhumista, jolla on tavoite. Siinä luodaan uutta tietoa järjestelmällisen ja avoimen, vastavuoroisen keskustelun kautta. (Manka 2011, 35.)

Kun osallistujilta tiedusteltiin, millaisia taitoja ohjaustyössä tarvitaan, melkein kaikki nostivat esiin käytännöllisyyden ja yksinkertaisten mallien sovellukset ohjauksessa. Tämän lisäksi yhteistyötaidot ja vuorovaikutustaidot sekä kyky tunnistaa oppimisen erityispiirteitä tai oppimisvaikeuksia koettiin tärkeiksi.

Tärkeitä kehitettäviä ominaisuuksia suhteessa työtehtäviin olivat opiskelijakohtaisten tuki- ja auttamiskeinojen tunnistaminen, oppimisen haasteiden ja ongelmien tunnistaminen sekä tilanteiden arviointi ja ennakointi.

Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaan osallistuvilta tiedusteltiin myös, mihin suuntaan ohjausta heidän mielestään pitäisi jatkossa kehittää. Tärkeiksi koettiin yhteistyön ja verkostoitumisen mahdollisuudet sekä myös

täydennyskoulutus ohjauksen alueella. Myös entistä suunnitelmallisempi ohjauksen resursoinnin arviointi koettiin tärkeäksi. Osallistujia pyydettiin myös arvioimaan, mikä tuntui haasteellisimmalta heidän nykyisissä tehtävissään erityisesti ohjaustoiminnan näkökulmasta. Tärkeimpänä nousi esiin työn kehittämisen haasteet ajan puutteen ja vähäisten resurssien vuoksi. Lisäksi Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaan osallistuvilta pyydettiin arvioimaan ohjauksen tulevaisuutta ammattikorkeakoulun näkökulmasta. Tältä osin nähtiin, että ohjaukseen liittyvät kehittämissaasteet ovat entisestään lisääntyneet, mutta toisaalta myös osaaminen ja uudet innovaatiot kuten esim. verkko-oppiminen ja ohjaus verkossa.

Yhteistyö ja kokemusten vaihtaminen

Kokemus sisältää aina erilaisia elämyksiä ja uskomuksia. Aikaisemmat kokemukset eivät ole totuus siitä, mitä on ollut tai miten aikanaan näin asioiden olevan, vaan pikemminkin totuus siitä, miten koen asiat tässä ja nyt. Kokemus on ymmärrettävä aikajanallisena prosessina, joka muodostaa jatkumon menneisyydestä tulevaisuuteen. Ajattelu on myös jokaisen henkilökohtainen kokemus. Tunteet, mielikuvat ja tarpeet vaikuttavat ajatusten muodostumiseen, vaikka ne voivat ollakin tiedostamattomia. Kokemuksessa on aina vaikuttamassa ihmisen sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vuorovaikutus. Sekä yksilön tarpeet että hänen olosuhteensa vaikuttavat kokemuksen sisältöön.

Työpajatoiminnan toteutuksessa korostuivat erityisesti osallistujien avoin ja hyvä yhteistyö. Rakentavassa ja myönteisessä ilmapiirissä toimiminen mahdollistivat kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamisen osallistujien välillä. Avoimen yhteistyön myötä tietoisuus ohjaukseen liittyvistä kehittämishaasteista lisääntyi. Yhteistyö ja tiimityöskentely synnyttivät uusia kumppanuuksia ja yhteistoiminnallisuutta eri toimijoiden välillä.

Lisäksi työpajatoiminnassa luotiin, kokeiltiin ja sovellettiin myös hyvää ja soveltuva ohjausmateriaalia. Näistä esimerkkeinä mainittakoon ohjaustoimintaan liittyvät materiaalit, visuaaliset oppimaan oppimista tukevat materiaalit ja ratkaisukeskeistä ohjaustapaa tukevat opetusmateriaalit.

Pohdintaa

Menestyksekkäässä ja tuloksekkaassa ohjauksessa on luotava jatkuvasti uusia toimintatapoja ja tehtävä valintoja. Suuret koulutusrakenteet tuovat mukanaan myös uudenlaista epävarmuutta ja uusia haasteita. Muutoksen

tuomiin uusiin tilanteisiin on tästä syystä etsittävä aktiivisesti uusia ratkaisumalleja. Ammattikorkeakoulukenttä on eräänlainen näköalapaikka erityisesti myös työelämään, joka tuo samalla erityisesti opiskelijoiden ohjaukseen ja opetukseen uusia kehittämistarpeita.

Ohjauksen parissa työskentelevän olisi toiminnallaan viritettävä oppimisen tahtotila, jotta opiskelijan motivaatiota pystytään kehittämään ja tarpeen mukaan tukemaan pitkäjänteisesti. Keskusteluissa ilmeni, että opiskelijoiden motivaatioon liittyvät ohjauksen haasteet koettiin pedagogisesti haastavina kysymyksinä ja kehittämisen kohteina. Ohjaus ammattikorkeakouluympäristössä voidaan siis nähdä todella myös pedagogisena valmennusprosessina, joka innostaa ja valmentaa joukkuepelaajia onnistumisiin. Tällöin kysymys onkin juuri joukkueen ilmapiirin nostattamisesta, monimuotoisesta yhteistoiminnan organisoimisesta sekä mahdollistamisesta, yksilökeskeisestä virityksestä, yksilön huomioonottamisesta ja kannustamisesta osana joukkueen kokonaisuutta.

Ohjauksen parissa työskentelevän oma innostuneisuus ja kannustava suhtautuminen opiskelijavuorovaikutuksessa koettiin tärkeänä ohjaussuhteessa. Ohjaustilanteissa on tärkeää pyrkiä olemaan aidosti läsnä. Ohjauksessa kuuntelemisella voi olla merkittävä vaikutus opiskelijan tavoitteeseen pääsemisen kannalta. Arjen hektisyydestä huolimatta pitäisikin pyrkiä löytämään aidosti pysähtymisen kohtia, jolloin opiskelijaa kuunnellaan.

Mitä sitten onkaan ohjausosaaminen moniammatillisessa tiimissä? Onko moniammatillisessa toimintaympäristössä yhteistä ongelman määrittelyä ja sopimuksellisuutta? Toimitaanko käytännössä kukin "omalla" areenalla häärtäen? Mitä on tämän päivän ohjauksen ammatillinen osaaminen?

Ohjauksen käsite on hyvin laaja ja moniulotteinen. Ohjauksen ja opetustoiminnan on lähdettävä opiskelijan tarpeesta. Moniammatillisen tiimin on huomioitava välttämättä paikalliset olosuhteet, lähiyhteisö ja yhteistyöverkosto.

Moniammatillisessa tiimissä ohjaajalta vaaditaan kykyä nähdä tiimin työskentely ja toiminnalliset tarpeet kokonaisuutena. Ohjauksen ammatillisella on myös vastuu kehittää moniammatillisen tiimin verkostovalmiuksia ja mahdollisuuksia. Ohjaajan olisi myös nähtävä, että koulutusjakso tai oppimisprosessi on vain yksi osa opiskelijan elämänprosessia. Tiimin pitäisi myös jatkuvasti kysyä itseltään, mennäänkö suunnitelman ja toiminnan tasoilla opiskelijan vai organisaation järjestelmän ehdoilla.

Monissa eri työyhteisöissä ja verkostoissa moniammatillisten tiimien jäsenten työ- ja toiminnalliset roolit eivät ole kovin selkeästi määriteltyjä. Pitäisikö miettiä entistä tarkemmin, mihin tarvitaan konsultoivaa, moniammatillista ja kiinteää tiimiä. Pitäisikö työtehtävät sopia ennalta tarkasti vai pystytäänkö tapauskohtaiseen selvittelyyn työnjaosta?

Kehittämishaasteet jatkossa

Oma organisaatio on ohjaustyön onnistumisen kannalta tärkeää. Hyvä työyhteisön henki on tuloksekkaan ja mielekkään toiminnan ehdoton edellytys. Positiivinen asennoituminen, kehittämisen halu ja innovoiva työskentelytapa ei myöskään ole aina itsestään selvää. Jotta työyhteisö ja sen kaikki jäsenet jaksaisivat mahdollisimman hyvin, on jokaisella työyhteisön jäsenellä huomattavan suuri yhteisvastuu.

Ammattikorkeakouluympäristössä toimivaa ohjaajaa erilaisissa toimintaympäristöissä voisi kuvata aktiivisena ja innovatiivisena yhteyksien luojana ja ylläpitäjänä sekä oppilaitoksen sisällä että sen ulkopuolella. Kuten yleensäkin opetuksessa ja ohjauksessa, on tärkeää, että oppimisprosessi jäsenetään mahdollisimman selkeäksi yhdessä opiskelijan kanssa. Oleellista on, että tietoa ei anneta valmiina paketteina vaan lähinnä innostetaan ja kannustetaan opiskelijaa oppimaan sekä toimimaan mahdollisimman oma-aloitteisesti. Ohjauksen parissa työskentelevän onkin tärkeää jäsentää oppimisen ohjauksen periaatteita ja käytäntöjä.

Tulevaisuudessa tarvitaan uudenlaisia ohjaus- ja opetusmenetelmiä erilaisten tilanteiden ja monenlaisten opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Nykyiset rakenteet ja menetelmät eivät aina välttämättä vastaa opiskelijan tarpeita. Ohjauksen pitkäjänteisen kehittämisen kannalta painottuu myös täydennyskoulutuksen tarpeellisuus, sillä se voisi antaa opettajille lisää itsevarmuutta ja ymmärrystä oman ohjausfilosofian kehittymiselle.

Keskustelu ammattikorkeakoulukentän ohjausosaamisen asiantuntijuudesta on ollut monialaista. Erilaisissa valtakunnallisissa projekteissa on painotettu hieman eri asioita. Keskustelua myös kuvaavat erilaiset ammatilliseen ohjauksen pedagogiikkaan liittyvät teoretisoinnit, pyrkimykset käsitteen muodostamiseen, käsitteen rakennelmiin, hypoteeseihin. Lisäksi ammattikorkeakoulukentällä keskustellaan hyvin arkipäiväisistä ja ala-spesifisistä ja ajankohtaisista kysymyksistä. Näyttäisi myös siltä, että tieteellisen tiedon ja kokemuksen suhde tulisi tulevaisuudessa muuttumaan. Tieteen asiantuntijoiden rinnalle tulee nousemaan myös eri alojen toimijoita, joiden pitkän koulutuksen kehystämä kokemuksellinen tieto mahdollistaa uusien näkökulmien muodostamisen, tieteen kritiikin sekä sen tiedollisten aukkokohtien täydentämisen. (Mutka 1998, 161.)

Työelämän vanhoista hierarkkisista rakenteista halutaan päästä pois ja tilalle on tulossa joustavampia toimintatapoja. Tiimi- ja verkosto-organisaatio pyrkii madaltamaan organisaatiota, siirtämään toiminnan painopistealueita lähemmäksi opiskelijaa ja kehittämään työskentelyä asiantuntijuuden perustalle. Ohjaustoiminnan areenalla korostuukin yhteistyötaidot ja moniammatillisuus.

Ohjauksen kehittäminen ammattikorkeakouluympäristössä on haasteellinen ja uusia toimintatapoja vaativa tehtävä. Ohjaukseen liittyvien tuki- ja ohjauspalveluiden laatua voidaan kehittää vain siten, että toiminnan lähtökohtana on erityisosaaminen ja yhteistyökykyisyys ja tieto sekä ymmärrys palveluiden käyttäjien tarpeista sekä toiveista. Ohjaus ja poikkisektorinen yhteistyön kehittäminen ammattikorkeakoulussa vaatii vahvaa ja monipuolista osaamista. Tästä hyvänä esimerkkinä mainittakoon kolmannen sektorin monet hyvät yhteistyökäytänteet ja toimintatavat, jotka tuoneet uusia tarkastelunäkökulmia muun muassa tuki- ja ohjauspalveluiden ketjutukseen. On tärkeää, että myös opetushenkilöstön koulutukseen panostetaan riittävästi, jotta ohjaukseen liittyviä palveluja ja opetusta voidaan kehittää edelleen.

Ohjauksen tulevaisuutta voi olla aika vaikea hahmottaa ja arvioida, mutta lähtökohtina voisivat olla muun muassa seuraavat yleiset tekijät: kansantalous, teknologian, erityisesti tieto- ja viestintätekniiikan kehitys, elinkeino- ja ammattirakenteen muutokset ja niistä aiheutuva uusien ammattitaitovaatimusten ennakointi, väestön ikääntyminen, kansainvälistyminen ja kulttuurikehitys.

Ohjausosaamisen kehittämisen rinnalla olisi pyrittävä kehittämään joustavia ja yksilöllisiä opinto-ohjelmia ja tutkintoja. Myös hallintoa olisi hajautettava ja ohjaus- ja päätöksentekomenettelyt saatava joustavamiksi. Työpajatoiminnan sisällöt koottiin yhteisesti erilaisista teemoista, joiden valintakriteerinä oli ohjaustyössä toimivien omaan työhön liittyvä käytännön läheisyys. Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnassa haluttiin lisätä osallistujien innostusta ja motivaatiota sekä toimintavapautta ja toisaalta antaa heille myös luovia ja ratkaisukeskeisiä toimintatapoja arjen ohjaustyöhön. Tarkoitus oli myös tehdä ja oppia osallistujien kanssa yhteistoiminnallisesti.

Viereisen sivun taulukossa on jaettu kolme Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaan päätavoitealuetta vielä osatavoitteisiin.

Lopuksi

Dialogiset kokemukset ovat tärkeitä muutosprosessin käynnistäjiä. Näyttäisi siltä, että ammatillinen asiantuntijuus on muuttumassa suuntaan, jossa asiantuntijankin on kyettävä astumaan dialogista kohtaamista mahdollistavan ”tietämättömyyden” alueelle. (Mönkkönen 2005, 296.)

Oppiminen muuttaa merkityksiä, sillä omien kokemusten reflektointi stimuloi jatkuvaan tutkimiseen, mikä puolestaan johtaa aikaisempien käsitysten muuntumiseen ja aikaisempaa parempaan itsetietoisuuteen.

Tavoitealue	Teemat
<p>luovuus ja uskallus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tietoisuutta luovan toiminnan merkityksestä ohjaustyössä opiskelijoiden parissa • luottamusta käyttää hyväksi omaa luovuuttaan • rohkeutta avoimin mielin vastaanottaa erilaisia toimintatapoja ja kehittää itseään • taitoa tuottaa uusia ideoita, saattaa niitä toteutukseen ottaen huomioon sovellusmahdollisuudet • uusien ohjaukseen liittyvien kokeilujen tekeminen rohkeasti • herkkyyttä nähdä riskejä ja mahdollisuuksia ympärillä
<p>vuorovaikutus ja yhdessä tekemisen ilo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten ja ideoiden jakaminen • ”ääneen ihmettely” erilaisten ilmiöiden ja kysymysten äärellä • verkostoituminen • kokemusten vaihtaminen • virheistä oppiminen • voimaannuttava yhdessä kehittäminen
<p>käsitteellistäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • oman ohjausfilosofian miettiminen • erilaisen osaamisen ja tiedon soveltaminen käytännön pedagogiseen ohjaustoimintaan • ratkaisukeskeinen ohjaus monenlaisten oppijoiden kohtaamisessa • oman toiminnan ja kehittämistarpeiden arviointi

Oppimistapahtumaan liittyy aina oppijan todellisuuden tulkintaa. Tulkinnalla ymmärretään teon tai toiminnan selittämistä. Syvimmillään tulkinta ylittää ilmiön ymmärtämisen tasolle ja lisää yksilön tietoisuutta mahdollisuuksistaan. (Ojanen 2000, 132–134.)

Nykyään ihminen oppijana nähdään aktiivisena, tavoitteita asettavana ja niihin itseohjautuvasti pyrkivänä olentona. Näitä taipumuksia on kuitenkin jatkuvasti kehitettävä. Mitä varten opiskellaan ja mikä on opetuksen ja ohjauksen tehtävä opiskelutapahtumassa? Opiskelemme saavuttaaksemme valmiuksia, joiden varassa kykenemme toimimaan yhteiskunnassa, työssä, harrastusten parissa ja sosiaalisissa tilanteissa. Nämä osa-alueet korostuvat erityisesti ohjauksessa ja sen sisällä tapahtuvassa monimuotoisessa dialogissa. Ohjauksessa pitäisikin päästä pois vanhasta perinteisestä opettajakeskeisestä opettamisesta. Opettaja voisi useammin vaihtaa puhujan roolista kuuntelijan ja ympäristöään tarkkailevan rooliin.

Dialoginen kanssakäyminen ohjauksessa tapahtuu ohjaajan johdattelemana. Dialogi on erityinen keino tuoda ajattelu näkyville haasteiden vastaanottamisen kannalta turvallisessa ympäristössä, yhdessä kasvamisessa. Tunteiden käsittely kaikessa ohjauksessa on yksi tärkeä näkökulma. Hiljaiselle tiedolle, intuitiiviselle ajattelulle on annettava myös tilaa. Kun minä kuuntelen aidosti toista ihmistä, minulle tulee ahaa-elämyksiä ja assosiaatioita. Hiljaiset hetket ovat yleensä hyvin luovia. Kun antaa hiljaisuuden puhutella, koskettaa ihmistä, sen merkitys moninkertaistuu. (Ojanen 2000, 122-123.)

Sosiaalisen inklusion edistäminen tulee vaatimaan ohjaustyössä toimivilta ammattilaisilta henkilökohtaista vuorovaikutusta laajempaa työskentelyotetta. Moninaisuutta arvostavan ohjauksen toteuttaminen edellyttää ohjauksen ammattilaisilta myös enemmän yhteistyötä hallinnon eri tasojen edustajien kanssa. Syrjäytymisuhan alla olevat opiskelijat eivät itse välttämättä pysty aina omien asioiden hoitamiseen. Tämän vuoksi ohjauksen ammattilaisten tulisi ajaa opiskelijoiden asioita monenlaiset tarpeet huomioiden.

Tämän artikkelin lähtökohtina oli kuvata Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaa ja selvittää, millainen käsitys eri toimijoilla oli ohjaustyöstä ja yhteistyön vaikuttavuudesta opiskelijälähtöisen ohjauksen ja opetuksen kehittämishaasteissa. Yhteistyön arvioinnin valossa pohdittiin ohjaukseen liittyviä kysymyksiä ammattikorkeakoulun tuki- ja ohjauspalveluiden näkökulmasta yhteiskunnallisena, yksittäisten ihmisten kokemana ja toiminnan kehittämiseen liittyvänä ilmiönä.

Kaikki Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoiminnassa toimivat osallistajat kokivat pajatyöskentelyn jollakin tavalla hyödyttäneen oman työn ja koulutusalan ohjauksellista kehittämistä. Oivalluksia ohjaukseen -työ-

pajatoimintaan osallistuvat olivat myös sitä mieltä, että työpaja tyyppisen yhteistoiminnan tulisi olla vakiintunut toimintamuoto, johon kaikki ammattikorkeakoulun opettajat ja ohjaajat osallistuivat säännöllisesti. Lähitulevaisuus näyttää, tuleeko ohjaustoiminnan pedagogisista kehittämistyömuodoista ammattikorkeakoulussa vakiintunut toimintamuoto. Oivalluksia ohjaukseen -työpajatoimintaan osallistujien suhtautuminen asiaan on tällä hetkellä hyvin myönteinen.

Tämä näkökulma ohjaukseen pyrkii tuomaan esiin myös ohjauksen lisäkoulutuksen ja ammatillisen osaamisen merkityksen monenlaisten opiskelijoiden ohjauksen ja opetuksen kehittämisen näkökulmasta. Työpajatoiminnan ohjausfilosofisena ajatuksena oli ohjata ja auttaa ammattikorkeakoulussa opiskelevaa opiskelijaa selviytymään mahdollisimman itsenäisesti ja saavuttamaan myönteisiä sekä innostavia oppimistuloksia. Ratkaisukeskeinen ohjausteorian monenlaiset sovellukset mahdollistavat erilaisten oppimistyylien huomioimisen arjen ohjauksessa ja opiskelijan oppimisessa. Tulevaisuuden moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen vaativat uudenlaista oppimista: kumppanuuden johtamista, erilaisia viestintätaitoja ja aktiivisuutta. Myös luottamus yhteistyössä nousee entistä tärkeämpään rooliin.

Lähteet

- Engeström, Y. 2006. Kaksikäätinen asiantuntijaorganisaatio. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 2/2006. Helsinki: Kansanterveyslaitos.
- Helander J. 2000. Oppiminen ratkaisusuuntautuneessa terapiassa ja ohjauksessa, Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia
- Lätti, M. & Putkuri P. (toim.). 2009. Löytöretki aikuisohjauksen maailmaan – kokemuksia ja käytänteitä ammattikorkeakouluista. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Manka M-L., Hakala L., Nuutinen S. & Harju R. 2011. Työn iloa ja imua – työhyvinvoinnin ratkaisuja pientyöpaikoille. Tampere: Tampereen yliopisto. Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos.
- Mutka, U. 1998. Sosiaalityön neljäs käänne. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.
- Mäkipeska, M. & Niemelä. T. 2005. Haasteena luottamus – Työyhteisön sosiaalinen pääoma ja syvärakenne. Helsinki: Edita
- Mönkkönen, K. 2001. Kun kumpikaan ei tiedä. Yhteistoiminnallisuus ja dialogisuus auttamistarinoiden retoriikassa. Yhteiskuntapolitiikka 66 (5), 432–447.

- Mönkkönen, K. 2005. Toiminnallinen vaikuttaminen – maallikkous vuorovaikutuksen energialähteenä. Teoksessa M. Nylund & A. B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Ojanen, S. 2000. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Saarijärvi: Palmenia-kustannus.
- Prashnig, B. 2000. Erilaisuuden voima. Opetustyylit ja oppiminen. Jyväskylä: PS kustannus.
- Sikkelä, R. 1999. Persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset. Tutkimus luokanopettajaksi opiskelevien oppimiskokemuksista. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 52.
- Virkkunen, J. & Ahonen, H. 2007. Oppiminen muutoksessa. Uusi väline työyhteisön oppimiskäytäntöjen uudistamiseen. Vantaa: Infor.

Liitteet

- Liite 1. Keskusteluteemat ja kysymykset
- Liite 2. Ratkaisukeskeinen ohjausmenetelmä
- Liite 3. Opiskelijan kohtaaminen
- Liite 4. Voimaannuttava ohjaus

Salme Rautiainen

*Eteenpäin,
sanoi mummo
lumessa*

Opintojen etenemisen tukeminen ammattikorkeakoulussa

■ Tässä luvussa pohditaan sekä opiskelijatason että ohjauksellisia ja oppilaitokseen liittyviä tekijöitä, jotka voisivat edesauttaa ammattikorkeakouluopintojen sujumista. Yksilötason tekijät kulmineituvat pitkälti opiskelumotivaatioon. Motivaatio on otettu tarkastelunäkökulmaksi, koska sen kautta voidaan selittää kaikkea ihmisen vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa. Ulkopuolelle jäävät sellaiset tekijät, joihin opiskelijalla ei ole vaikutusmahdollisuuksia. Kuitenkin myös ulkoisten, opiskelua jossain määrin haittaavien tekijöiden, vaikutusta voidaan tarkastella motivaation kautta. Hyvin motivoitunut opiskelija vie opintonsa päätökseen vaikeuksista huolimatta, heikosti motivoitunut puolestaan saattaa ”heittää pyyhkeen kehään” ensimmäisten vastoinkäymisten kohdatessa.

Aluksi käsittelen ohjauksen järjestämistä ammattikorkeakouluissa yleisellä tasolla sekä opiskelumotivaation kysymyksiä. Lopuksi nostan esiin joitakin opintojen sujumisen kannalta olennaisia ohjaustoimia tai -tarpeita sekä ohjaustyön organisatorisia puitteita. Käytännön esimerkit pohjautuvat pääasiassa HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun liiketalouden ja myynnin koulutusohjelmista saatuihin kokemuksiin ja ovat siten luonteeltaan subjektiivisia. Luvun tavoitteena ei kuitenkaan ole kuvata opinto-ohjausta HAAGA-HELIAssa, vaan pikemminkin luoda näköalaa niihin kysymyksiin, jotka liittyvät AMK-tutkinnon sujuvaan suorittamiseen. Näitä teemoja on noussut esiin muun muassa HAAGA-HELIAN ”Kaikki valmistuvat” -hankkeessa, mutta tuoreiden tutkimustietojen valossa voidaan todeta, että tematiikka on pitkälti yhteistä kaikille ammattikorkeakouluille alaan ja koulutusohjelmaan katsomatta.

Opinto-ohjauksen lähtökohdat ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulun opinto-ohjausta voidaan lähestyä sekä yksilön että järjestelmän näkökulmasta, jolloin ohjauksesta syntyvä kuva painottuu eri tavoin. Näkökulmasta ja toimintatavasta riippumatta ohjaukselle voidaan Mäntsälää (2004, 14) mukaillen kuitenkin asettaa seuraavat tavoitteet:

- Opiskelijoiden rekrytoiminen, joka edellyttää laajaa ja asiantuntevaa tiedotusverkostoa ja asianmukaista tiedotusmateriaalia.
- Opiskelijoiden tukeminen, kannustaminen ja ohjaaminen opintopolun eri vaiheissa, jotta he saavat mahdollisimman hyvät ja monipuoliset työelämävalmiudet.
- Keskeyttämisen ehkäiseminen ja opiskelijan kannalta oikeanlaisiin opiskeluvalintoihin ohjaaminen.
- Opiskelun etenemisen tukeminen opiskeluaikojen optimoimiseksi.

Ammattikorkeakoulujen opinto-ohjauksessa voidaan erottaa neljä erilaista toimintamallia. Käytännössä toimintamalli yksittäisessä oppilaitoksessa voi sisältää elementtejä useasta toimintamallista. Erilaiset yhdistelmät voivatkin olla toimivampia kuin yksittäinen malli sellaisenaan. Jokaisella mallilla on hyvät ja huonot puolensa ja esimerkiksi oppilaitoksen koko vaikuttaa siihen, mikä on järkevä toimintatapa. *Keskitetyt toiminnot ja ohjauksen integrointi* -mallissa ohjaus nähdään erillisenä toimintana ja tiedottamisen osa-alueena. Opintojen alkuvaiheen ohjaus keskitetään ohjauksesta vastaaville erikoisasiantuntijoille, jonka jälkeen ohjauspalvelut

ovat hajautettuja ja kukin taho hoitaa tehtäviä omien painotustensa ja näkemystensä mukaisesti. *Hajautetun ohjauspalvelun* -mallissa kaikki ohjauksen elementit löytyvät, mutta toiminta ei ole yhtenäistä. Toiminnot voivat olla osana linjaorganisaatiota, mutta kokonaisvastuuta opiskelijan oppimisprosessin ohjauksesta ei välttämättä löydy. Oppilaitos on useimmiten organisoinut erikseen oppilaitoksen markkinoinnin, opiskelijavalinnan ja opintoneuvonnan. Pienet oppilaitokset ovat taipuvaisia hoitamaan ohjauksen *läpäisyperiaatteella*, jolloin opettajat hoitavat ohjausta oman työn ohella. *Tutorperustaisessa* ohjausmallissa puolestaan painottuu ryhmänohjaus eli opettajatutorointi. (Vuorinen 1996, 29 - 34.)

Ohjausmallista riippumatta ohjauksen arkipäivää on se tosiasia, että ammattikorkeakouluopiskelijat ovat yhä enemmän töissä opiskelun ohessa. Lisäksi heillä on erilaisia projekteja, ulkomaille lähdetään usein vaihtoon tai harjoitteluun ja opiskelijat saattavat myös keskeyttää välillä opintonsa tilapäisesti. Tällainen epätyypillistyyvä opiskelusuhde ei kuitenkaan ole välttämättä uhka opinnoille. Se voi olla jopa etu silloin, jos opiskelijat ovat päämäärätietoisia ja henkilökohtaisesti sitoutuneita omaan urasuunnitteluunsa. Toki tutkintoajoissa pysyminen muodostuu haasteelliseksi ja edellyttää erilaisia opetuksellisia ja ohjauksellisia järjestelyitä. (Lerkkänen 2002, 164.) Keskeinen haaste onkin ohjauksen henkilökohtaistaminen ja opiskelijan tilanteen todellinen huomioiminen ja hyödyntäminen opintosuunnitelmassa. Enää ei samaan aikaan aloittanutta opiskelijaryhmää voida viedä opintoputken läpi samanaikaisesti ja samanlaisin tukitoimin, vaan tilanne edellyttää lisääntyvää räätälöintiä.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet ja -aktiiviteetit eivät siis muodostu opiskelun kannalta suureksi ongelmaksi, mikäli opiskelija on sitoutunut ja haluaa suorittaa aloittamansa tutkinnon. Aina näin ei kuitenkaan ole, vaan opiskelijalla saattaa olla aikomuksena esimerkiksi pyrkiä uudelleen yliopistoon heti seuraavan tilaisuuden tullen. Vuorisen & Valkosen (2003, 4) korkeakouluopintoihin hakeutumista koskeneessa tutkimuksessa ilmeni, että korkeakouluhakijoista 60 % pyrki ensisijaisesti yliopistoon, 40 % ammattikorkeakouluun. Yliopistoon hakeneista suurin osa haki myös ammattikorkeakouluun, mutta ensisijainen tavoite oli yliopisto. Puolet yliopistohakijoista ja vajaa puolet ammattikorkeakouluhakijoista oli tavoittelemassa opiskelupaikkaa korkeakoulusta toista tai useampaa kertaa. Myös muista tutkimuksista on saatu samansuuntaisia tuloksia. Vaikka tilastotiedot eivät olekaan aivan tuoreita, käytännön kokemus vahvistaa, että tilanne on tänäkin päivänä samansuuntainen.

Korkeakouluohjausta on syytä tarkastella myös toiminnan tasoa laajemmasta, koulutuspolitiikan perspektiivistä. Rott & Lahti (2006, 47) toteavat, että ohjaus näkyy eurooppalaisessa korkeakoulupolitiikassa tällä

hetkellä vain palveluiden järjestämisen kuvaamisena. Sen sijaan se pitäisi esittää strategisena tavoitteena. Vuorisen, Kasurisen & Sampson Jr:n (2006, 86 - 87) tulevaisuudenvisiossa ohjauspalveluita ei ole kytketty ainoastaan koulutusmahdollisuuksiin tiedekunnassa tai koulutusohjelmassa, vaan koko korkeakouluun. Kirjoittajat pohtivat kuinka kannustaa ohjauskäytäntöjen muutokseen epävakaina aikoina, jolloin ei ole olemassa selkeää kansallista korkeakouluohjauksen politiikkaa, vaan korkeakoulut voivat päättää palveluiden suunnittelusta itse. Korkeakoulujen opinto-ohjaajille ei liioin ole yleisiä pätevyysvaatimuksia. Ratkaisuksi proaktiivisen, elinikäisen ohjauksen edistämiseen esitetään, että käytäntöjen ja ohjauspolitiikan kehittämisen pitäisi olla yhdensuuntaista Bolognan prosessin korkeakoulu-uudistuksen kanssa.

Opiskelumotivaatio ammattikorkeakouluohjauksen keskeisenä kysymyksenä

Pääsääntöisesti ammattikorkeakouluopintojen tavoitteena niin yksilön kuin koulutusinstituutionkin näkökulmista on suorittaa tutkinto. Tavoitteen saavuttamisen kannalta keskeinen tekijä on opiskelijan opiskelumotivaatio. Yhdessä opiskelijaryhmässä voi tulla esiin erilaisia motivaation tasoja ja ne luonnollisesti vaikuttavat toisiinsa. Tässä luvussa yritetään nostaa esiin niitä näkökulmia, jotka saattaisivat auttaa kenties tavoitteiltaan ja sitoutumisen tasolta hyvinkin heterogeenisen aloitusryhmän motivoimisessa opintoihin kohti tutkintoa. Opiskelumotivaatioon liittyvät kysymykset ovat keskeisiä minkä tahansa oppilaitoksen toiminnassa. Motivaatio selittää sitä, miksi ihminen toimii niin kuin toimii. Motivaatiota voidaan pitää persoonallisuudenpiirteenä tai tilanteen mukaan muuttuvana ominaisuutena. Useimmat motivaatioteoriat ottavat kantaa henkilökohtaisiin tavoitteisiin, uskomuksiin vaikutusmahdollisuuksista omaan toimintaan ja emootioiden viriämiseen. (Vahtera 2007, 25.)

Opiskelumotivaatio on oikeastaan vain yksi asia opintojen sujuvuuteen vaikuttavien yksilötason tekijöiden joukossa. Kuitenkin katson sen luonteeltaan ja vaikutukseltaan niin keskeiseksi, että olen ottanut tässä yksilötason tekijöistä tarkasteluun nimenomaan motivaation. Muilla yksilötason tekijöillä on puolestaan vaikutuksensa opiskelumotivaatioon ja myös toisin päin: vahva motivaatio voi auttaa voittamaan monia vaikeuksia. Motivaation lisäksi muita opintojen etenemiseen vaikuttavia yksilötason tekijöitä ovat muun muassa opiskelutaidot ja -valmiudet, elämänhallintataidot, elämäntilanne (perhesuhteet, terveys, talous), varmuus urava-

linnasta, koulutusodotusten realistisuus, hakutoiveen toteutuminen ja työssäkäynti. (Kouvo, Stenström, Virolainen, Vuorinen-Lampila 2011, 78.) Motivaation säilymiseen vaikuttavat muun muassa kokemus oikeasta alasta, elämäntavoitteiden pohdinta sekä joltinen onnistuminen tasapainoilussa omien ja muiden tavoitteiden välillä (Kauppila 2007, 135).

Motivaatiopsykologian avulla pyritään selittämään, miksi ihmiset toimivat tai ajattelevat juuri tietyllä tavalla eivätkä jollakin vaihtoehdolla tavalla. Motivaatiopsykologian avulla voimme ymmärtää, miksi yksi valitsee tietyn ammatin, toinen toisen tai miten eri ihmiset viettävät vapaa-aikaansa. Motivaatioselitys vaatii, että käytettävissä on vaihtoehtoja, esimerkiksi vangin vankilaoleskelun selittämiseen ei motivaatioteoriaa tarvita. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 10) Perinteisesti psykologiassa on ajateltu, että eletty elämä ja kokemukset muokkaavat ihmistä ja hänen persoonallisuuttaan. Tämän vaikutusmallin mukaisesti aiemmat kokemukset, ihmissuhteet ja oppiminen vaikuttavat siihen, millaisia olemme ja millaisiksi tulemme. Viime aikoina on kuitenkin nostettu esiin sitä näkökulmaa, että myös ihminen itse vaikuttaa monella tapaa omaan elämäänsä: hän voi tehdä omaan elämäänsä liittyviä päätöksiä ja vaikuttaa myös ympäristöönsä monin tavoin. Tätä näkökulmaa voidaan kuvata persoonallisuuden valintamallina. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 54.)

Kauppila (2007, 139 – 142) on jakanut motivaation viiteen tasoon:

1. Opiskelija, jolla on estynyt motivaatio. Hän torjuu tietoa ja on välinpitämätön, oppimissaavutukset ovat heikkoja ja opiskelija kokee vastenmielisyyttä opintoja kohtaan. Hän pakoilee opintoja ja keskittyminen opiskeluun on hankalaa. Syynä motivaatioon ovat kielteiset oppimiskokemukset ja mieleen painuneet pettymykset opiskelussa. Tällä motivaatiotasolla muun ryhmän vaikutus voi huomattavasti nostaa opiskelumotivaatiota auttaen sitoutumaan tavoitteisiin.
2. Hajaantuneen motivaation opiskelijan ajasta kilpailevat harrastukset, työ, tehtävät ja sosiaaliset riennot. Opiskelulle ei jää riittävästi aikaa. Motivaatiota voisi nostaa opintoihin sitoutuminen sosiaalisella tasolla. Tällä tarkoitetaan ns. sosiaalista velvoitetta opintoja kohtaan, kun opiskelija on kertonut niistä kavereille, vanhemmille, jne.
3. Selviytymismotivaatiolla oleva opiskelija pyrkii saavuttamaan tavoitteet mahdollisimman vähällä, prosessoi asioita pinnallisesti ja välttelee epäonnistumista. Tälle opiskelijatyypille tavoitteen merkityksen kirkastaminen ja mielikuvat päämäärän saavutta-

misen tilasta toimivat tärkeinä motivaatiotekijöinä. Myös sosiaaliset palkkiot toimivat tämän ryhmän kohdalla.

4. Saavutusmotivoitunut opiskelija on kunnianhimoinen, kilpailuhenkinen ja odottaa hyviä suorituksia. Opiskelija suuntaa tarmonsä yrittämiseen ja nauttii saavutuksista. Tason ylläpitämisessä sosiaaliset kannusteet ovat tärkeitä. Vaarana on se, että ryhmässä muodostuu ns. alhaisen suoritus-tason ryhmänormi, josta ei haluta poiketa. Ideaali olisi, että opiskelija ymmärtäisi, ettei opiskele vain selviytymistä varten, vaan kaikki pyrkisivät yhteisvoimin hyviin suorituksiin.
5. Sisäisesti motivoitunut opiskelija on itseohjautuva ja tekee enemmän kuin muodollisesti vaaditaan. Hän on syvällisesti kiinnostunut opiskeltavasta aiheesta ja motivaatio kohdistuu nimenomaan sisältöön. Sisäinen motivaatio muodostuu positiivisista tunnetekijöistä sekä sosiaalisista lähteistä.

Motivaation nostaminen esiin keskeisenä opintojen sujumista selittävä-
nä tekijänä on tärkeää siitakin syystä, että motivaatio ja sitä heijastavat
henkilökohtaiset tavoitteet voivat olla eri tavoin yhteydessä ihmisen hen-
kiseen hyvinvointiin. Psykkiseen hyvinvointiin voi vaikuttaa se, millaisia
henkilökohtaisia tavoitteita ihminen itselleen asettaa. Tämä voi ilmetä
monin tavoin. Esimerkiksi sellaiset henkilökohtaiset tavoitteet, joista on
apua tulevien haasteiden ja kehitystehtävien ratkaisussa, näyttävät lisäävän
psykkistä hyvinvointia. Elämässä tulee eteen monia erilaisia haasteita
ja vaatimuksia ja näiden haasteiden ja vaatimusten vaihtuessa ihmisen
tulisi kyetä muuttamaan myös henkilökohtaisia tavoitteitaan. Tämä hen-
kilökohtaisten tavoitteiden sopeuttaminen uudenslaisiin elämäntaavimuk-
siin näyttää lisäävän ihmisen psykkistä hyvinvointia ja myös vähentä-
vän masennusta. Ympäristön ja kehitystehtävien vaatimusten huomiotta
jättäminen henkilökohtaisissa tavoitteissa puolestaan vähentää ihmisen
psykkistä hyvinvointia. Henkilökohtaisten tavoitteiden valinta ja so-
peuttaminen ovatkin olennaisia henkisen hyvinvoinnin kannalta. Koska
ihmisen resurssit ovat rajalliset, tuleekin valita tietyt henkilökohtaiset
tavoitteet, joihin he suuntautuvat ja sitoutuvat. Samanaikaisesti ihmisen
tulisi pystyä myös luopumaan sellaisista henkilökohtaisista tavoitteista,
joiden saavuttaminen näyttäisi olevan heidän kohdallaan ylivoimaista.
(Salmela-Aro & Nurmi 2002, 159.)

Ammattikorkeakoulumaailmassa tyypillinen esimerkki tavoitteiden
sopeuttamistarpeesta voisi olla opiskelija, joka on hakenut ehkä useam-
paankin otteeseen yliopistoon, mutta ei ole tullut valituksi. Lopulta hän

ottaa vastaan saman alan ammattikorkeakoulupaikan. Siinä tilanteessa on olennaista, pystyykö ja haluaako opiskelija asettaa uudeksi tavoitteeksi haluamansa alan ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen vai pitääkö hän edelleen tiukasti kiinni yliopistotavoitteesta. Jos hän sopeuttaa tavoitteitaan ja tarttuu ammattikorkeakouluopintoihin motivoituneena, todennäköisesti opiskeluhuvinointi on parempi ja myös opinnot etenevät. Tavoitteen uudelleen rakentamisessa auttaa sekin, ettei alkuperäistä päämäärää (yliopiston maisteritutkintoa) tarvitse hylätä kokonaan, vaan sitä voi tavoitella suorittamalla ensin ammattikorkeakoulututkinnon ja perään noin kahden vuoden maisteriopinnot samalta alalta yliopistossa.

Vuorovaikutuksella on merkittävä rooli motivaation syntyemisessä ja säilymisessä. Motivoitumisen tukena voidaan käyttää positiivisia sosiaalisia malleja eli sellaisia henkilöitä, joita opiskelija arvostaa tai joiden aikaansaannoksia hän pitää tärkeänä. Nämä mallit ovat samaistumiskohteita ja innostavat muita opiskelijoita. Myös yhdessä olemisen ja tekemisen monet kokevat mielekkääksi. Sosiaalisen motivoitumisen ensimmäisenä vaiheena voidaan pitää päämäärän tai tavoitteen kehittämistä ja ilmaisemista muille. Jaettu idea syntyy, kun löydetään yhteinen päämäärä tai tavoite. Opettajan tekemillä ryhmäjoittelulla voikin olla pitkälle meneviä yhteistyön hyötyjä ryhmähenkeen ja asenteisiin asti. Tärkeää on myös opettajan oma innostuneisuus työssään. (Kauppila 2007, 138.)

Opiskelun tavoite itsessään pitäisi saada opiskelijalle houkuttelevaksi ja tavoittelemisen arvoiseksi. Tehtävän mielekkyys riippuu pitkälti opiskelijan tiedosta siitä, mihin opiskelu johtaa ja millaisia tulevaisuuden tavoitetiloja hän on opiskelun kautta rakentamassa. Usein on tarpeellista pilkkoa kokonaistavoitetta osiin, jotta suoritusportaat pysyvät riittävän matalina ja niiden saavuttaminen voi motivoida ja innostaa opiskelijaa tukien hänen itsetuntoaan. Opiskelijan tulee nähdä opiskelussa sekä ilo että hyöty. Opettajan tehtävänä on selventää tavoitteita ja luoda myönteistä asennetta opintoihin. Motivoituminen tapahtuu sosiaalisissa tilanteissa ja innostavassa vuorovaikutuksessa, jolloin opettaja on tärkeä vuorovaikutuksen osapuoli. (Kauppila 2007, 137 – 139.)

Oppilaitoksen sisäisen vuorovaikutuksen moninaisuus ja positiivinen ilmapiiri ovat ratkaisevan tärkeässä asemassa. Kuitenkin ammattikorkeakoulumaailmaan on hyvä tuoda mahdollisia sosiaalisia malleja ja samaistumiskohteita myös oppilaitoksen ulkopuolisesta maailmasta heti opintojen alkuvaiheesta lähtien. Tässä tehtävässä esimerkiksi aiemmin valmistuneet, saman tutkinnon suorittaneet alumnit, ovat avainasemassa. Monet ammattikorkeakoulututkinnot ovat niin tuoreita, ettei opiskelijalla välttämättä ole tuttavapiirissään monia saman tutkinnon suorittaneita ja sitä kautta ammattialan tuntemus voi olla ohuehko. Jos alumneja ote-

taan mukaan heti orientointiviikolle kertomaan omista opinnoistaan ja työurastaan, saadaan konkretisoitua tutkintoa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia. Tätä konkretiaa vasten opiskelijan on helpompi alkaa muodostamaan omia tavoitteitaan ja sitoutua niihin. Pelkkien käytännön opiskeluasioiden ja kurssien esittelemisen ei tällaista näkökulmaa tarjoa. Työelämän mahdollisuuksien avaaminen on erityisen tärkeää sellaisessa koulutuksessa, joka ei suoraan valmista tiettyyn ammattiin, esimerkkinä liiketalous. Hakijoissa on monia, jotka eivät tiedä, mitä haluavat tehdä ja liiketalous vaikuttaa sopivan yleispätevältä ratkaisulta. Hakija saattaa usein asettaa ensisijaiseksi vaihtoehdoksi kauppatieteen yliopisto-opinnot ja varavaihtoehdoksi liiketalouden ammattikorkeakouluopinnot. Alkuvaiheen ohjauksen haasteeksi muodostuukin ammattikorkeakouluopintoihin sitouttaminen ja henkilökohtaisen mielekkyyden löytyminen. Myös ohjauksella on suuri merkitys opiskelijan opiskelumotivaatiolle ja hänen sitoutumiseensa opiskeluun. (Karhumaa 2006, 41.) Olennaista on, että aloittavalla opiskelijalla on mahdollisuus avoimesti kertoa tilanteestaan ja mahdollisista motivaatio-ongelmistaan. Muuten on hankala tarjota oikeanlaista apua, vaikka se voisikin olla helposti löydettävissä.

Ohjaukselliset ja muut opintoja edistävät toimet ammattikorkeakoulussa

Kouvon ym. (2011, 78) tuore raportti ”Opintopoluilta opintourille” vetää yhteen tähänastiset opintojen sujuvuuteen, viivästymiseen ja keskeyttämiseen liittyvät tutkimustulokset. Raportissa ryhmitellään opintojen sujumiseen, viivästymiseen ja keskeyttämiseen vaikuttavat tekijät kolmeen luokkaan:

- yksilötaso
- siirtymäjärjestelmät ja yhteiskunnallinen ympäristö
- koulun ja oppilaitoksen sisäiset tekijät.

Yksilötason tekijät liittyvät tai vaikuttavat merkittävästi edellä käsiteltyyn opiskelumotivaatioon. Yhteiskunnallinen ja siirtymäjärjestelmän näkökulma jätetään tässä kappaleessa vähemmälle huomiolle. Sen sijaan tuodaan esiin niitä koulutuksen ja oppilaitoksen sisäisiä tekijöitä, joiden avulla opintojen sujuvuutta voidaan parantaa. Vaikka raportin perusteella voidaankin todeta, ettei yksittäisillä ohjaustoimilla voida vaikuttaa opintojen keskeyttämisiin tai viivästymisiin, on kuitenkin tutkitusti olemassa niitä asioita, jotka hyvin hoitamalla oppilaitos voi tehdä opiskeluilmapiirin ja -motivaation eteen sen, mitä sillä tehtävissä on. Myös Kasurisen (2004,

51) mukaan oppilaitoksissa on syytä kehittää menetelmiä, joiden avulla tuetaan opiskelijan sitoutumista opintoihin, seurataan opintojen etenemistä sekä puututaan esiin tuleviin ongelmiin ajoissa. Tähän liittyvät oppilaitosyhteisön sekä ohjauksellisen ja sosiaalisen verkoston antama tuki.

Tässä luvussa käytetään termejä opinto-ohjaus ja ohjaus samassa tarkoituksessa. Toimija on pääasiassa opinto-ohjaajan roolissa ohjaukseen liittyvän toimintansa osalta riippumatta siitä, toimiiko hän opinto-ohjaajana pää- vai sivutoimisesti. Sivutoimisen opinto-ohjaajan päätyö voi olla esimerkiksi opetus. Myös päätoimisen opinto-ohjaajan tehtäviin voi kuulua myös muita sovittuja tehtäviä, esimerkiksi opetusta tai harjoittelun koordinointia.

Ammattikorkeakouluopinnoista tiedottaminen ja koulutusmarkkinointi

Yksi opintoja hidastavista tekijöistä on tutkimusten mukaan koettu pettymys aikaisempien odotusten ja koulutustodellisuuden välillä (ks. Markkula 2006). Onkin tärkeää, että ammattikorkeakoulu tekee ilmiön ehkäisemisessä voitavansa kahdella tavalla. Ensinnäkin oppilaitoksen oman hakijamarkkinointityön tulee olla realistista pohjautuen tosiasioihin eikä katteettomiin mielikuviin koulutusvalinnan automaattisena seurauksena tulevasta menestyksestä elämässä. Tärkeää on tuoda esiin myös opintojen laajuutta, jotta potentiaalinen hakija voi hahmottaa sen, ja pohtia mitä ratkaisuja tutkinnon suorittaminen hänen osaltaan tarkoittaisi. Toki markkinoinnin tulee kuitenkin olla luonteeltaan positiivista tuoden esiin koulutuksen tarjoamia todellisia mahdollisuuksia.

Aktiivisestikaan toimintaansa markkinoivat korkeakoulut eivät voi tavoittaa jokaista potentiaalista hakijaa henkilökohtaisesti. Siksi tarvitaan hakijoihin kohdistuvan markkinoinnin lisäksi hyvää ohjauksellista yhteistyötä erityisesti lukioiden opinto-ohjaajien kanssa. Ammatillisen toisen asteen puolelta tulevilla ammattikorkeakouluopiskelijoilla on jo alasta yleensä varsin todenmukainen kuva. Lukiosta tulevilla tilanne on toinen. Siellä opinto-ohjaajien on hallittava kaikkien koulutusvaihtoehtojen kirjo jollakin tasolla, mutta kovin hyvin he eivät voi tuntea kaikkia. Ammattikorkeakoulujen onkin syytä huolehtia omalla toiminta-alueellaan siitä, että lukioiden opinto-ohjaajilla on tarvittava tietämys ammattikorkeakouluopintotarjonnasta ja opintojen luonteesta. Olisi hyvä järjestää säännöllisiä tapaamisia tietojen päivittämiseksi.

Esimerkkinä yhteistyöstä ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen opinto-ohjaajien välillä voidaan mainita pääkaupunkiseudulla Studia-

messujen yhteydessä järjestettävä opinto-ohjaajien lounastapaaminen. Messukeskuksen vieressä oleva HAAGA-HELIA on perinteisesti kutsunut Uudenmaan alueen opinto-ohjaajia lounastapaamiseen messujen yhteydessä. Lounastamisen ohella on pidetty lyhyt tietoisuus ja osallistujat ovat voineet verkostoitua keskenään pöytäkunnissa sen jälkeen. Tilaisuutta kehitettiin vuonna 2011 niin, että järjestäjänä ei ollutkaan enää pelkkä HAAGA-HELIA, vaan mukana oli kaikkiaan yhdeksän alueen ammattikorkeakoulua. Näin tilaisuus on kiireisen lukio-ohjaajan näkökulmasta jo huomattavasti hyödyllisempi kuin yksittäisen oppilaitoksen vastaava tapahtuma. Kutsutuista 300 opinto-ohjaajasta paikalle tuli noin 80. Järjestäjät olivat asettaneet tilaisuuden tavoitteeksi tuoda esiin vahvaa, yhteistä viestiä ammattikorkeakoulujen roolista sekä opiskelijoiden näkökulmaa opiskeluun ja odotuksiin ammattikorkeakouluissa. Pääpaino oli opiskelijoiden tarinoissa. Palautteen perusteella tavoite myös saavutettiin. Myös ammattikorkeakoulujen edustajien kokemukset olivat myönteisiä.

Opiskelijan integroituminen oppilaitosympäristöön

Ammattikorkeakouluopintojen pitkittymistä ja keskeyttämistä käsittelevässä väitöstutkimuksessaan Riitta Kalima (2011, 248 – 252) toteaa, että opiskelijoiden vuorovaikutus opettajien ja muun henkilökunnan kanssa on erittäin merkittävä opiskelijaa oppilaitoksen sosiaaliseen ja akateemiseen järjestelmään integroiva tekijä. Vuorovaikutus vertaisryhmän kanssa myös virallisen opetussuunnitelman ulkopuolella lisää osallisuuden kokemusta ja sitoutumista sosiaaliseen järjestelmään. Integroitumista ja yhteisöllisyyttä voidaan lisätä järjestämällä erilaisia tilaisuuksia, esimerkiksi juhlia oppilaitoksessa, samoin kehittämällä opetusta ja ohjausta. Myös opettajien hyvä tavoitettavuus tukee opiskelijoiden integroitumista oppilaitokseen kertoen omalta osaltaan opiskelijoiden arvostamisesta ja siitä, että opettaja on opiskelijoita varten.

Kun pyritään edistämään opiskelijoiden integroitumista oppilaitokseen, keskeistä on se, että opettajat näkevät opiskelijat tasavertaisina yhteistyökumppaneinaan, eivät vastapuolenaan. Arvostuksen osoittamiseen oppilaitoksissa ja laajemminkin yhteiskunnassa on kiinnitetty viime aikoina enenevästi huomiota. Välittämisen ilmapiiri näkyy esimerkiksi siinä tavassa, miten oppilaitoksen henkilökunta pitää yhteyttä opiskelijoihin opintojen eri vaiheissa. Siinä tärkeää on oppilaitoksen edustajien aktiivisuus erityisesti sellaisten opiskelijoiden suuntaan, joiden opinnäytetyö on pysähdyksissä tai opinnot muuten viivästyneet. (Kalima 2011, 251.) Ei ole niinkään olennaista, minkälainen ohjausmalli ammattikorkeakoulussa on

käytössä. Opintojen sujumisen tukeminen on pitkälti riippuvainen koko henkilökunnan panoksesta, asennoitumisesta, toimivasta ohjausyhteistyöstä ja eri toimijoiden selkeästä työnjaosta.

Jos opiskelija ei pysty osallistumaan opetukseen aktiivisesti esimerkiksi terveydellisten ongelmien, työssäkäynnin tai opetusjärjestelyihin liittyvien syiden vuoksi, se vähentää luonnollisesti myös opiskelijan vuorovaikutusta muiden opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa, joka puolestaan heikentää opiskelijan integroitumista opiskeluyhteisöön. Toisaalta opiskelijan sopeutumisella opiskelijayhteisöön ja opiskelun aiheuttamalla tyydytyksellä on havaittu yhteys opiskelijan tilapäisten poissaolojen määrään tunneilta. (Kalima 2011, 252-253.) Tärkeää onkin pyrkiä rakentamaan positiivista syy-seuraussuhteiden jatkumoa päinvastaisen sijaan.

Opetussuunnitelma ja joustavat opiskelujärjestelyt

Kaliman (2011, 253-254) mukaan nykyiset opetussuunnitelmat eivät aina kohtaa vallitsevaa yhteiskuntatodellisuutta. Oppilaitosten pitäisikin opintojen etenemisen tukemiseksi tarjota opiskelijalle mahdollisuus opiskella joustavien opetus- ja ohjausjärjestelyjen avulla silloinkin, kun täyspäiväinen opiskelu ei ole mahdollista. Joustavia järjestelyjä tarvitaan erityisesti silloin, kun opiskelija yhdistää työssäkäynnin, opiskelun ja perhe-elämän tai kun opinnot ovat jostakin muusta syystä pitkittyneet yli normiajan tai opiskelijan palatessa opiskelemaan poissaolokausien jälkeen.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden osa- tai kokopäivätyö opintojen ohella on todellisuutta useimpien opiskelijoiden kohdalla koko opiskelujen ajan. Opintojen läpäisyastetta tulisikin pyrkiä nostamaan muun muassa kehittämällä opetusta, opinto-ohjausta ja tutkintojärjestelmiä niin, että opiskelu ansiotyön ohessa olisi mahdollista. Opetuksen kehittäminen ja joustojen lisääminen, opinto-ohjauksen sisältöalueen laajentaminen ja opinnäytetöiden ohjauksen tehostaminen näyttäisivät mahdollistavan läpäisyprosenttien parantamisen. Opetuksen lähtökohtana tulisi olla, että opiskelijoiden tekemä ansiotyö osin hyväksyttäisiin tutkintosuorituksena tai sen osana silloin, kun se tuo mukanaan opetussuunnitelmassa vaadittavaa osaamista. (Kalima 2011, 6-7) Myös HAAGA-HELIAN ”Kaikki valmistuvat” -hankkeessa todettiin, että työn kautta hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen lisäksi olisi hyvä kannustaa opiskelijoita tekemään kurssitehtäviään omasta työstään tai työorganisaatiossaan, jos se vain on mahdollista. Kun työ mahdollisuuksien mukaan kytketään osaksi opintoja, ei opiskelijalle välity sellainen kuva, että työnteko on jotenkin rangaistavaa ja vahingollista opintojen kannalta, vaan päinvas-

toin; se voi osaltaan kehittää tutkintoon kuuluvaa osaamista ja edesauttaa opintojen sujumista.

Joustavuutta opintoihin voitaisiin lisätä nykyisestä sitäkin kautta, että opetusjärjestelyissä tehostettaisiin lukuvuosien ajallista käyttöä siten, että lukukaudet ja viikonpäivät ovat mahdollisimman tehokkaassa käytössä. Opiskelijoille tulisi lisätä kesäaikaan toteutettavaa opetustarjontaa ja tarjota mahdollisuus suorittaa huomattava osa opinnoista verkko-opintoina. (Kalima 2011, 253-254.) Myös muut vaihtoehtoiset suoritustavat (esim. intensiivikurssit ja kirjatentit) kannattaa ottaa aktiiviseen käyttöön, samoin ”rästitentit” opintojaksojen virallisten uusintakuulustelujen lisäksi. Myös mahdollisimman joustava aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) edesauttaa ammattikorkeakouluopintojen sujuvaa etenemistä.

Koulutuksen työelämäyhteydet ja urasuunnittelu

Santalaisen (2011, 42) mukaan koulutuksen aikaista työelämä tietouden käsittelyä voisi parantaa opiskelijoiden näkökulmasta. Ammattikorkeakouluopiskelijoille vuonna 2008 tehdyssä tutkimuksessa yli puolet vastaajista (n = 4 256) oli sitä mieltä, että he eivät olleet saaneet riittävästi työelämä tietoa koulutuksen aikana. Työelämäyhteistyöstä on kuitenkin kaikille osapuolille monia hyötyjä. Yritykset kokevat yhteistyön ammattikorkeakoulujen kanssa hyväksi tavaksi rekrytoida uusia työntekijöitä. Laitinen-Väänänen, Vanhanen-Nuutisen & Vanha-ahon tutkimuksessa (2011, 34-35) yritysten kokemista oppilaitosyhteistyön hyödyistä yli kolmasosa vastaajista mainitsi uusien työntekijöiden ja sijaisten löytämisen yhteistyöstä saatavaksi hyödyksi. Arvostusta saivat osakseen myös opiskelijoiden mukanaan tuomat ”uudet tuulet” sekä ajantasainen tieto uusista menetelmistä, samoin opiskelijoiden tekemien opinnäyte- ja projektitöiden kautta syntyvät tulokset. Vastaajat olivat tyytyväisiä myös siihen, että harjoittelijoiden ohjaaminen ”pakotti” työntekijät tarkastelemaan olemassa olevia toimintatapoja kriittisemmin, kun niitä joutui perustelemaan harjoittelijoille.

Joustavien opetusjärjestelyjen kohdalla jo todettiin, että opiskelijoiden omat työpaikat on syytä kytkeä mukaan opintoihin. Myös opetustilanteissa on tärkeää luoda kohtaamisia opiskelijoiden ja työpaikkojen välille. Yhden opiskelijan työpaikasta voi olla hyötyä myös muille. Se voi tarjota esimerkiksi harjoitustehtävien kautta uusia näkökulmia toisaalla itse työskentelevälle. Korkeakoulun opettajien ja työelämän välinen kiinteä yhteys auttaa hahmottamaan työelämän tarpeita ja saattamaan koulutuksen sisältöjä ajan tasalle nopeasti muuttuvassa maailmassa. Koulutuksen

työelämälähtöisyydestä on hyötyä myös työtapojen, opetusmenetelmien ja aitojen oppimisympäristöjen kehittämisessä. (Kolehmainen 2004, 26.)

Erityisen tärkeiksi työelämäkokemukset, ammattikuvan hahmottaminen ja ammatti-identiteetin muodostuminen nousevat opiskelijoiden opintojen edistymisen ja ammatillisen kasvun kannalta. Opiskelumotivaatio voi nousta merkittävästi esimerkiksi samassa koulussa opiskelleiden ja sieltä valmistuneiden alumni vierailujen myötä. Myös koulutukseen kytkeyty mentoritoiminta kasvattaa osaltaan työelämäyhteyksiä erinomaisesti. (Kolehmainen 2004, 26.) On siis tärkeää luoda perspektiiviä ja näkökulmia sekä toimiva integraatio ammattikorkeakouluopintojen jälkeiseen aikaan eli työelämään. Onnistunut opinto-ohjaus kytkeytyy tiiviisti uraohjaukseen jo opintojen alkuvaiheessa. Motivaatio liittyy hyvin keskeisesti tavoitteisiin. Jos ei tiedä, minne on menossa tai edes mitä vaihtoehtoja on olemassa, on vaikea motivoitua tekemään työtä asian eteen.

Perustana ammatillisen identiteetin kehittymiselle on itsetuntemus. Nuorten ura ja siihen liittyvät toiveet alkavat hahmottua koulutuksen ja työkokemuksen kautta. Nuorilta odotetaan vastuuta suuntautumisestaan ja urasuunnittelustaan, mikä voi aiheuttaa ahdistusta, jos yksilöllä ei ole tarvittavia valmiuksia ja itseohjautuvuutta. Urasuunnittelun tulee tarjota välineitä oman uran ja paikan löytämiseen työelämässä. Urasuunnitelma onkin syytä liittää kiinteästi henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan eli HOPS:iin, jolloin opiskelija todella luo itselleen opintojensa aikana valmiuksia suuntautua itseään kiinnostaviin tehtäviin. Tärkeä HOPS-prosessin tavoite on, että opiskelija pohtii opiskelua suhteessa koko elämäänsä ja arvomaailmaansa. Näin hän saa käyttöönsä suunnitelman, joka auttaa keskittymään niihin asioihin, jotka ovat keskeisiä päämäärän kannalta. (Ignatius 2007, 141 – 143.)

HAAGA-HELIAN liiketalouden koulutuksessa on kehitetty alumnitoiminnan ja opinto-/uraohjauksen yhteistyötä muun muassa suuntautumisopintojen infotyöpajojen kautta. Aikaisemmin infotilaisuudet järjestettiin niin, että opettaja kertoi suuntautumisopintojen kurseista ja alan työnäkymistä sen, minkä osasi. Usein kurssipuoli tulikin esiteltyä, mutta uramahdollisuudet kyseisen valinnan tekeväille jäivät vähemmälle. Kehittämisajatuksena oli muokata infotilaisuuksia niin, että mukana on opettajan kurssiesittelyn lisäksi jo valmistuneita opiskelijoita eli alumneja kertomassa omista opinnoistaan ja valinnoistaan, uratarinastaan sekä näkemyksistään alan työmarkkinoista. Aikaa lisättiin huomattavasti aikaisemmasta, yhteen suuntautumisinfoon oli käytettävissä kaksi tuntia. Jos alumneja oli monta, opiskelijat jaettiin ryhmiin, yksi alumni joka ryhmään. Ryhmä sai vapaamuotoisesti haastatella alumnia, jolloin kysymyksiä esitettiin huomattavasti enemmän kuin isossa ryhmässä. Aika

ajoin alumnit vaihtoivat eteenpäin seuraavaan ryhmään käyden läpi kaikki ryhmät tilaisuuden aikana. Jos alumneja oli vain kaksi (vähimmillään), he käyttivät puheenvuoron isossa ryhmässä. Palaute alumnien osuudesta oli äärimmäisen positiivista ja infotilaisuuksille toivottiin jatkuvuutta. Moni koki nimenomaan pienryhmäkeskustelun antoisaksi. Toivottavasti positiivinen kokemus alumnien panoksesta rohkaisee opiskelijoita lähemmään aikanaan mukaan, kun heitä kutsutaan alumnin roolissa vastaavaan tilaisuuteen.

Ohjaus ammattikorkeakoulussa

Opintojen alkuvaihe

Opintojen käynnistymisen ja etenemisen kannalta alkuvaihe on tärkein. Jos opiskelija ei koe opintojaan merkityksellisiksi ja eikä sitoudu niihin heti ensimmäisen opiskeluvuoden alusta saakka, on todennäköistä, että opintoihin sitoutuminen heikkenee vielä lisää, poissaolot opetuksesta lisääntyvät ja opiskelija saattaa lopulta keskeyttää opintonsa. Keskeyttämisen syissä on monia sellaisia, joihin ammattikorkeakoulu ei voi vaikuttaa (sairastumiset, parisuhdeongelmat, taloudelliset vaikeudet jne.), mutta oppilaitoksella on kuitenkin vastuu opintojen tukemisesta ja sitä kautta se on tärkeässä asemassa opiskeluun etenemisen edistämässä ja keskeyttämisten ehkäisyssä. (Kouvo ym. 2011, 37-38.)

Ohjauskeskustelujen merkitys

Keskeinen opinto-ohjausareena on ohjauskeskustelu tai HOPS-keskustelu. Käytännön ohjauskokemukseni perusteella aikaa on käytettävissä rajallisesti yhden opiskelijan ohjaukseen. Sitäkin tärkeämpää on se, että ne ohjauskeskustelut, jotka käydään, olisivat luonteeltaan voimaannuttavia ja auttaisivat opiskelijaa polullaan eteenpäin. Ohjaustilanteessa pyrkimyksenä on opiskelijan kokemus, että opinto-ohjaaja keskittyy ohjaustilanteessa hänen asiaansa, on läsnä ja kiinnostunut hänen tilanteestaan ja tulevaisuudestaan. Suppeimmillaan keskustelut saattavat jäädä opintotilanteen mekaaniseksi tarkistamiseksi ja kurssisisältöjen tms. yhteiseksi tutkimiseksi opinto-ohjaajan tietokoneen näytöltä. On kuitenkin todettava, että tällaisestakin keskustelusta voi olla opiskelijalle paljon hyötyä, jos hän ei ole itse pystynyt hahmottamaan etenemistään ja tutkinnon kokonaisuutta. Pekkari (2009, 146) muun muassa toteaa, että opinto-ohjaajan ammattitaito jää osin käyttämättä, jos hänen aikansa kuluu liikaa teknisiin ohjausasioihin. Ohjauksen toteuttamisessa kannattaa pyrkiä siihen, että ohjaukseen

osallistuvat toimijat huolehtivat omasta yhdessä sovitusta osuudestaan yhteisten tavoitteiden toteuttamisessa. Myös verkko-ohjauspalveluja on hyvä hyödyntää yksinkertaisten käytännön asioiden kohdalla. Tekniikka voi monessa mielessä olla ammattikorkeakouluohjauksessa oiva apuväline. Ennen varsinaista ohjauskeskustelua voidaan esimerkiksi weblomakkeella kartoittaa taustatilanteita, toiveita jne., jolloin lyhyt keskustelu-aika voidaan hyödyntää paremmin.

Parhaiten ohjauskeskustelussa onnistutaan, mikäli ohjaaja tuntee ohjattavan. Pekkarin (2009, 9) näkemyksen mukaan tuntematonta ihmistä ei edes voi ohjata, korkeintaan neuvoa tai opastaa. Molemminpuolisen luottamuksen syntyminen edellyttää useita tapaamiskertoja. Tutun ihmisen kanssa on luonnollisesti helpompi käsitellä asioita syvemmin ja tarvittaessa pohtia yhdessä myös arkaluontoisia asioita. Myös Kallio & Kurhila (2000, 147) esittävät, että henkilökohtaisten opiskeluohjelmien ohjaaminen edellyttää runsaasti opiskelijan ja opettajan (ohjaajan) välistä vuorovaikutusta. Parhaimmillaan tämä vuorovaikutus on luonteeltaan sellaista, että keskustelijoiden roolien rajat ainakin tilapäisesti hämärtyvät. Silloin voidaan puhua ohjauksesta aidosti tasa-arvoisena sosiaalisena vaihdantana, jossa molemmat osapuolet voivat vapaasti tuoda keskusteluun omia näkemyksiään ja ajatuksiaan. (Ks myös luku 2.2) Tällaiseen prosessiin pääseminen edellyttää sitä, että ohjaukseen on jokaisen opiskelijan kohdalla todella aikaa. Jos oven takana on pitkä jono tai ohjaajalla paljon muita työtehtäviä hoitamatta, on turha tavoitellakaan aitoa ohjauskeskustelua, vaan väijäämättä jäädään neuvonnan tasolle asioiden takana olevien syvempien merkitysten jäädessä piiloon.

Avoimeen ohjausprosessiin kuuluu se, että henkilökohtaisia havainnot, ajatuksia ja kritiikkiä otetaan avoimesti vastaan. Lähestymistapa on laaja-alainen, jolloin henkilökohtainen opiskeluohjelma käsitetään omaa oppimista kriittisesti refleктоivaksi ajattelutavaksi ja opiskelun eteneminen ajatteluprosessin syvenemiseksi. Käytännön tasolla avoin prosessi tarkoittaa sitä, että henkilökohtainen opiskeluohjelma ei ole valmis, vaan se täydentyy ja laajenee ja sitä arvioidaan uudelleen keskustelujen kautta. Jopa arviointikriteeritkin voivat muuttua. Koulutuksen edetessä opiskelija voi esimerkiksi kiinnostua jostakin uudesta osa-alueesta ja muuttaa silloin myös opintosuunnitelmaansa. Myös työssäoppimisjakson aikana opiskelijan ammattiin liittyvät käsitykset saattavat muuttua ja hän saattaa jopa haluta suunnata opiskeluaan uudelleen. Tällä tavoin henkilökohtaisesta opintosuunnitelmasta muotoutuu joustava väline opiskelun syventämiseen ja suuntaamiseen. (Kallio & Kurhila 2000, 142.)

Pienryhmäohjauksen mahdollisuudet

Ammattikorkeakouluissa on välttämätöntä tarjota opiskelijoille mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen. Realiteetti on kuitenkin se, että ohjaajan aika yhtä opiskelijaa kohden on rajallinen. Siksi onkin syytä miettiä myös muiden ohjausmuotojen hyödyntämistä paremmin ammattikorkeakouluohjauksessa. Yhtenä esimerkkinä voidaan ottaa esiin pienryhmäohjaus. Pienryhmäohjauksen hyödyntäminen soveltuvin osin yhtenä ohjausmenetelmänä antaa hyvän pohjan asioiden käsittelyyn ohjattavan vertaisryhmässä. Keskustelu läheisten ihmisten kanssa vie myös ohjattavan omaa prosessia eteenpäin. (Pekkari 2009, 122.) Pienryhmä voidaan muodostaa monilla eri perusteilla ryhmän tavoitteesta riippuen, esimerkiksi samasta suuntautumisalueesta kiinnostuneet opiskelijat tai opinnoissaan hitaasti edenneet.

Ammatilliseen suuntautumiseen ja urasuunnitteluun keskittyvä pienryhmä voitaisiin koota esimerkiksi niin, että laajemmasta joukosta muodostetaan pienempiä ryhmiä, joiden kiinnostuksen kohteet menevät jollain tavoin päällekkäin. Pienemmissä (3-4 henkilön) ryhmissä pohdinnan ja tutustumisen kohteena olevasta aiheesta alkaa tulla syventymisen ja paneutumisen kautta yhä enemmän omia ideoita ja oivalluksia. Ryhmä voimaantuu toinen toisensa kautta. Ryhmään voi osallistua myös esimerkiksi oppilaitoksen yhteistyöverkostoon kuuluva työelämässä jo toimiva alumni.

Pienryhmissä voitaisiin käynnistää esimerkiksi opiskelua tukevaa opintopiiritoimintaa. Oppiminen on erityisen tehokasta silloin, kun oppimastaan tai epäselvistä asioista pääsee keskustelemaan muiden kanssa. Toinen on saattanut ymmärtää jonkin asian paremmin ja osaa selittää sen myös muille. Epävirallisesti opintopiiritoimintaa varmasti tapahtuu opiskelukavereiden kesken jatkuvasti. Voisi kuitenkin pohtia sitä, voitaisiinko oppilaitoksen keinoin jotenkin tukea opintopiirien syntymistä ja jatkuvuutta. Voisivatko esimerkiksi opiskelijajärjestöt ottaa aloitteellisen roolin asiassa? Koulun toimintaan kuuluvat opintopiirit eivät edesauttaisi opintojen etenemistä ainoastaan oppimisen tukemisen kautta, vaan myös yhteisöllisyyden lisääntymisen kautta. Myös sellaiset opiskelijat, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet ryhmien ulkopuolelle, voisivat löytää opintopiirin kautta paikkansa ryhmässä.

Moniammatillinen yhteistyö ohjauksessa

Kalima (2011, 255-256) esittää, että tämän hetkinen ammattikorkeakoulussa annettava ohjaus rajoittuu pääasiassa opiskelun ja oppimisen ohjaamiseen. Se ei riitä silloin, kun ongelmat ovat muualla. Oppilaitosten laaja-alaiseen ohjaustoimintaan tulisikin sisältyä edellisen lisäksi ammatillisen kasvun ja urasuunnittelun sekä opiskelijan henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen

ohjaus. Viimeksi mainitulla ohjauksella pyritään opiskelijan kokonaisvaltaisen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen. Työhön tarvitaan opettajien lisäksi mukaan muu henkilökunta, erityisesti opintopsykologit/psykiatriset sairaanhoitajat, kuraattorit, oppilaitospastorit, opinto-ohjaajat ja vertaistutorit. Psykologien ja kuraattorien ohjausta opiskelijan pitäisi voida käyttää aina sitä tarvitessaan, ei vain erityisessä ongelmatilanteessa. Tärkeintä psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi on ennaltaehkäisevä luonne. Jos opetus koetaan mielekkääksi, opiskelijan opinnot etenevät ja ilmapiiri on kannustavaa, jälkikäteen tehtäviä korjaavia toimenpiteitä tarvitaan vähemmän.

Erityisesti mielenterveysongelmiin liittyvän yhteistyön rooli on keskeinen. Myös mielenterveysongelmien kohdalla on syytä tarkastella opiskelijan tilannetta kokonaisuutena, sillä opiskelu- ja urakysymyksillä voi olla hyvinkin keskeinen merkitys mielenterveyteen. Oman haasteensa kokonaisvaltaiseen tarkasteluun tuo se, että toistaiseksi ammattikorkeakoulujen terveydenhuoltopalveluista vastaa kunta. Kalima (2011, 253) peräänkuuluttaakin ohjaustoimijoiden yhteistoimintaa kuntien terveydenhuoltopalveluja tuottavien organisaatioiden kanssa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus saada ammatillista apua ennen kuin ongelmat muodostuvat niin suuriksi, että he niiden vuoksi joutuvat keskeyttämään opintonsa. Yhteistyötä hieman helpottaa se, että kunnan terveydenhuoltohenkilökunnan edustajia saattaa toimia ammattikorkeakoulujen tiloissa. Paljon lienee kuitenkin vielä parannettavaa, jotta oikean avun löytäminen tapahtuu opiskelijan kannalta mahdollisimman kitkattomasti.

Oma haasteensa opiskelijahyvinvointiin liittyvässä yhteistyössä on esimerkiksi terveydenhuoltohenkilökunnan tiukka vaitiolovelvollisuus. Ongelma voidaan välttää siten, että paikalle kutsutaan sekä opiskelija että hänen asiansa kannalta olennaiset henkilökunnan edustajat, esimerkiksi opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja ja opintopsykologi. Näin olennainen tieto tulee kaikille tarvittaville henkilöille ja kun opiskelija on itse paikalla, tietoturva ei vaarannu. Myös CDS-projektin lopputuotoksena syntyneessä oppaassa ammattikorkeakoulujen opiskeluhuvinvointityöryhmille esitetään, että opiskelijakohtaisissa asioissa asianomaisen opiskelijan tulisi itse olla läsnä (Aholainen, Lantta, Lipponen, Mantela, Mikkonen-Ojala, Parkkinen, Seppälä & Tuovinen-Kakko 2011, 9).

Opettajien ohjauksellinen rooli

Erityisesti opettajien roolin laajentaminen ohjaukselliseen suuntaan on välttämätöntä. Se ei tarkoita erillisen ”opo”-roolin omaksumista, vaan ohjauksen näkemistä osana omaa työtä. Asioihin pitää ensisijaisesti puuttua siellä, missä ne havaitaan. Esimerkiksi opettaja on kursseilla esiin tulevissa

asioissa ensimmäinen ohjaaja ja vie asiaa eteenpäin tarvittaessa. Opettajien ohjaajatehtävä onkin jo vahva osa opettajankoulutusta tänä päivänä. Uudet opettajat ovat koulutuksen puolesta paremmassa lähtötilanteessa kuin pitkään jo työskennelleet opettajat ja voidaankin uskoa tilanteen oppilaitoksissa pikku hiljaa parantuvan. Muutoksen täytyy kuitenkin tapahtua muutoinkin kuin uusien opettajasukupolvien myötä. Asennemuutosta ja täydennyskoulutusta on tarpeen työstää aktiivisesti ammattikorkeakouluissa. Opettajille tarvitaan myös tietoa siitä, mikä on opiskelijan opintopolku ja –prosessi kokonaisuudessaan.

Vertaisohjaus

Merkittäviä ohjauksen toimijoita ovat myös vertaistutorit omalla ohjauksen kentällään. Vertaisohjaustoiminta tulisi integroida entistä tiiviimmin osaksi ammattikorkeakoulun virallista ohjausjärjestelmää ja myös tiedonkulun ym. kannalta kytkeä siihen. Erityisen tärkeää tiedon kulku henkilökunnan ja tutoreiden välillä on sen takia, että opiskelijakunnan vastuunhenkilöiden vaihtuvuus on henkilökuntaa suurempi. Säännöllisen yhteistyön avulla pystytään ajan tasalla ja tiedetään, keitä vertaisohjauksen kentällä kulloinkin toimii. Tässä teoksessa käsitellään perusteellisesti vertaisohjauksen merkitystä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden kohdalla. Kuitenkin myös kotimaisten opiskelijoiden kohdalla vertaistutorointi voi olla huomattava voimavara. Harmillisen usein tämä resurssi on kuitenkin vielä vajaakäytössä tai painottuu vain opintojen alkuun. Yhtenä onnistuneena vertaistutoroinnin muotona voidaan mainita HAAGA-HELIAssa käynnistetty Callidus-tutorointi. Siinä Callidus-tutoriksi lähtevä opiskelija antaa jossakin oppiaineessa vertaisopetusta niille, jotka sitä kyseisessä aineessa tarvitsevat. Callidus-toiminta palkitaan opintopisteillä.

Hakeva ohjaus

Tärkeänä tekijänä ohjauksen laadun parantamisessa Kalima (2011, 252) esittää ns. hakevan ohjauksen, jota tulisi käyttää silloin, kun opiskelijan opintopistekertymä on alle 50 op lukuvuodessa. Tällaisessa tilanteessa on syytä selvittää, miksi opinnot eivät ole edenneet. Kyseessä voi olla esimerkiksi jokin oppiaine, jonka suorittaminen tuottaa vaikeuksia tai opintojen toteuttaminen niin, että kurseja ei voi suorittaa optimaalisesti. Tärkeää olisi, että opiskelijan edistymisestä käytännössäkin välitettäisiin, opiskeluvastuun luonnollisesti jäädessä kuitenkin edelleen opiskelijalle itselleen. Hakevassa ohjauksessa keskusteluun kutsun lähettää useimmiten opiskelijan opinto-ohjaaja.

Tilanteessa on kuitenkin syytä pohtia eri vaihtoehtoja. Voitaisiinko ohjauksessa hyödyntää nykyistä enemmän opintopsykologeja, kuraatto-

reita ja vertaistutoreita, jotka omalla asiantuntemuksellaan voisivat auttaa opiskelijaa hänen ongelmiensa ratkaisemisessa? Jos kyseessä on opintojen loppupuolella oleva opiskelija, keskustelussa tulisi myös selvittää, missä vaiheessa opiskelijan opinnäytetyö on ja ottaa yhteyttä opinnäytetyön ohjauksesta vastaaviin henkilöihin, jotka konkreettisesti ohjaavat opiskelijaa ja madaltavat kynnystä saada opinnäytetyö valmiiksi. Voidaan esimerkiksi keskustella siitä, onko tavoitteena saada hyvä arvosana vai riittääkö alin mahdollinen, jolloin kriteerit on huomattavasti helpompi saavuttaa. On hyvä, että kaikilla opiskelijan kanssa työtä tekevilla on käsitys hänen kokonaistilanteestaan. Jokainen voi sitten omalta kohdaltaan edesauttaa tutkinnon etenemistä. Kaikilla ohjauksen toimijoilla pitäisi myös olla valmiudet auttaa opintojen peruskysymyksissä, esimerkiksi ohjeistaa lisäajan hakemisessa.

Ohjaustyön reunaehdoista

Edellä on käsitelty monia niitä tekijöitä, joita ammattikorkeakouluissa on syytä huomioida, jotta opintojen eteneminen paranisi. Monet näistä liittyvät suoraan tai välillisesti opinto-ohjaukseen. Siksi onkin tärkeää huomioida oppilaitoksissa myös edellytykset tehdä hyvää opinto-ohjaustyötä yhteistyössä sekä henkilökunnan että opiskelijoiden kanssa.

Ammattikorkeakouluissa on hyvä pohtia neuvonta- ja ohjaustyön suhdetta toisiinsa ja kirkastaa eri toimijoiden rooleja ja työnjakoa. Saattaa olla niin, että suuri osa opinto-ohjaajien työajasta menee lähes huomaamatta puhtaasti tietoa jakavaan neuvontaan ja käytännön rutiineihin. Työprosesseja kannattaisikin tarvittaessa tarkastella uudelleen ja miettiä, miten ja missä jokainen ohjaukseen liittyvä tehtävä on järkevintä hoitaa. Tuloksena saattaa syntyä kokonaan uudenlaisiakin työrooleja. Nopeille kysymyksille voisi olla esimerkiksi erillinen neuvontapiste siellä, missä opiskelijat eniten liikkuvat, vaikkapa oppilaitoksen aulassa. Näin opinto-ohjaajalta vapautuisi aikaa pitkäkestoisempaan ohjaustyöhön (opintosuunnitelmiin, motivointiin, ym.). Kaikessa uudistamisessa on kuitenkin syytä varoa toimintojen eriytymistä niin, ettei tieto enää kulje eri toimijoiden välillä.

Ohjaustyössä, kuten muissakin ihmissuhdeammateissa, on olemassa tietynlaisen uupumisen vaara. Työn määrä on usein suuri ja ohjauksen laatua voi käytännössä parantaa rajattomasti, mistä saattaa seurata riittämättömyyden tunne. Jos hallinnolliset rutiinitehtävät vievät enenevässä määrin aikaa ohjaajalta, hän saattaa kokea itsensä riittämättömäksi opiskelijatyössä. Jos opinto-ohjaajan työssään saama tuki on lisäksi vähäinen, hän voi helposti uupua. Avuksi tässä voi tulla ammattikorkea-

koulun opinto-ohjaajien hyvä keskinäinen vertaistuki, esimerkkinä Leena Nuutilan luvussa kuvaamat ohjaushenkilöstön työpajat tai muu työn-ohjaus. Epämuodollisempikin vertaistuki on korvaamattoman tärkeää. Myös esimiehen ja johdon tuen ja kiinnostuksen merkitys ohjaajan työn mielekkyydelle ja jaksamiselle on suuri. Osaltaan opinto-ohjaajan työhyvinvointia tukee hyvin sujuva yhteistyö ja yhdessä eri toimijoiden kanssa kannettava vastuu opintojen etenemisen tukemisesta. Sopivasti tukeva ja rohkaiseva työympäristö auttaa ihmistä jaksamaan työssään ja motivoi ohjaajaa yrittämään parastaan sekä samaan siitä iloa. (Pekkari 2009, 212.)

Vaikka tässäkin luvussa on nostettu esiin monia ammattikorkeakouluohjauksen kehittämiskohteita, on kuitenkin ilo todeta, että myös kehitystä on tapahtunut. Esimerkiksi opinto-ohjaajien määrä on kasvanut monissa ammattikorkeakouluissa. Vielä alle kymmenen vuotta sitten peräänkuulutettiin sitä, että ainakin ammattikorkeakoulun koordinoivan opinto-ohjaajan pitäisi olla opinto-ohjauksen koulutuksen suorittanut (mm. Kolehmainen, 2004). Tällä hetkellä voidaan todeta, että suuri osa kokopäiväisistä opinto-ohjaajista on jo ohjauksen koulutuksen käyneitä. Nyt tavoitetta onkin syytä nostaa hieman korkeammalle. Ehdotankin ohjausalan jatkotutkiminnon suorittaneen ohjauksen yliopettajan palkkaamista koordinoimaan, johtamaan ja kehittämään ammattikorkeakoulun ohjaustoimintaa ja koko henkilökunnan kanssa tehtävää yhteistyötä. Näin ohjaukselle saadaan oikeutetusti se asema, joka aineryhmilläkin on.

Lähteet

- Aholainen, T., Lantta, K., Lipponen, T., Mantela, J., Mikkonen-Ojala, T., Parkkinen, T., Seppälä, H.-R. & Tuovinen-Kakko, T. 2011. *Opas ammattikorkeakoulujen opiskeluhuvinvointiryhmille*. CDS-hankkeen aineistoa.
- Ignatius, J. 2007. *Urasuunnittelu ja sen ohjaus osaksi Laurea-ammattikorkeakoulun palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman opiskelijoiden henkilökohtaista oppimissuunnitteluprosessia*. Teoksessa Helander, J. (toim.) *Reunamerkitöjä ohjaukseen II – avauksia ja aavistuksia opinto-ohjauksen nykyisyydestä ja tulevaisuudesta*. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 1/2007.
- Kalima, R. 2011. *Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa*. Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2002-2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Suomalaiset Oikeusjulkaisut SOJ Oy. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi.

- Kallio, P. & Kurhila, A. 2000. Henkilökohtaisten opiskeluohjelmien ohjaaminen. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät.
- Kasurinen, H. 2004. Ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Teoksessa Kasurinen, H. (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Vammala. Opetushallitus, 40 – 56.
- Karhumaa, L. 2006. Ajatuksia ohjauksesta ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Helander, J. (toim.) Reunamerkitöjä ohjaukseen I – tieteellisiä, ammatillisia ja kokemuksellisia puheenvuoroja opinto-ohjauksesta. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 8/2006.
- Kauppara, R. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Juva: PS-kustannus.
- Kolehmainen, S. 2004. Teoksessa Kolehmainen, S. & Kallinen, R. (toim.) Laatu ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen: Oped-laatu -projektin loppuraportti. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Kouvo, A., Stenström, M.-L., Virolainen, M. & Vuorinen-Lampila, P. 2011. Opin-
topoluilta opintourille. Katsaus tutkimukseen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Laitinen-Väänänen, S., Vanhanen-Nuutinen, L. & Vanha-aho, M. 2011. Yhteistyö ammattikorkeakoulun kanssa. Työelämän näkökulma. Teoksessa Laitinen-Väänänen, S., Vanhanen-Nuutinen, L. & Hyvönen, U. (toim.) Askelmerkkejä työelämäkumppanuuteen. Osaamisen kehittäminen ammattikorkeakouluissa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 121.
- Lerkkänen, J. 2002. Koulutus ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Markkula, J. 2006. Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin. Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet. Helsinki: Otus rs 28.
- Mäntsälä, T. 2004. Järjestelmä on, mutta toimiiko se? Opiskelijoiden arvio opinto-ohjauksen tilasta ja opintopolun eri vaiheiden ohjauksen kehittämistarpeista Turun ammattikorkeakoulussa. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 14. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K. 2002. Modernin motivaatiopsykologian perusta ja käsitteet. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: PS-kustannus.
- Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K. 2002. Motivaatio elämänkaaren siirtymässä. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: PS-kustannus.
- Pekkari, M. 2009. Tavoitteellinen ohjauskeskustelu. Helsinki: Tammi.

- Rott, G. & Lahti, J. 2006. Bridges between European high education policies and guidance and counselling development. Teoksessa Vuorinen, R. & Saukkonen, S. *Guidance Services in Higher Education. Strategies, Design and Implementation*. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.
- Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. 2002. Henkilökohtaiset tavoitteet ja hyvinvointi. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. (toim.) *Mikä meitä liikuttaa. Modernin motiaatiopsykologian perusteet*. Keuruu: PS-kustannus
- Santalainen, A. 2011. Työelämä tieto – Haaste ammattikorkeakouluopetukselle. Teoksessa Laitinen-Väänänen, S., Vanhanen-Nuutinen, L. & Hyvönen, U. (toim.) *Askelmerkkejä työelämäkumppanuuteen. Osaamisen kehittäminen ammattikorkeakouluissa*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 121.
- Vahtera, S. 2007. Optimistit opintiellä. Opinnoissaan menestyvien nuorten hyvinvointi lukiosta jatko-opintoihin. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 310.
- Vuorinen, P. & Valkonen, S. 2003. Ammattikorkeakouluun vai yliopistoon? Korkeakoulutukseen hakeutumisen orientaatiot. *Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita* 18.
- Vuorinen, R. 1996. Ohjaus arvioinnin kohteena ja osana oppilaitoksen itsearviointia. Teoksessa Merimaa, E., Räisänen, A. & Saresma, U. (toim.) *Opinto-ohjaus – ohjauskäytännöistä arviointeihin*. Helsinki: Opetushallitus, 7-63.
- Vuorinen, R., Kasurinen, H. & Sampson Jr., J. P. 2006. Implementation strategies for guidance policy and practice in higher education. Teoksessa Vuorinen, R. & Saukkonen, S. *Guidance Services in Higher Education. Strategies, Design and Implementation*. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.

Janne Mertala

*”If you want to
go fast, go alone.
If you want to go far,
go together.”*

(Afrikkalainen sananlasku.)

From Students to Students: Degree-tutorinnista lisäarvoa ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaukseen

■ Tässä luvussa tarkastellaan vertaisohjausta osana ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden ohjausjärjestelmää ja kuvataan CDS-hankkeen puitteissa tehtyä kehitystyötä. Vertaisohjaus, tuttavallisesti tutorointi, on venyvä käsite. Lähes kaikkea toimintaa, jossa opiskelija auttaa toista opiskelijaa, voidaan arkikielessä nimittää tutoroinniksi. Tutoroinniksi voidaan mieltää jokapäiväinen kuulumisten kysely ja opiskeljaruokalan sijainnin kertominen. Toisaalta tutorilta odotetaan apua myös haastavissa ohjaustilanteissa; neuvoa kysytään usein kurssivalintoihin, työhar-

joittelupaikan saamiseen tai opintososiaalisiin kysymyksiin. Tutorin on mahdollista tukea toista opiskelijaa myös haastavimmissa kysymyksissä, mutta vertaisohjaajan rooli asettaa omat rajoitteensa. Mihin voin antaa neuvoja opiskelijatutorin asemassa? Kuinka vakavasti toinen opiskelija suhtautuu antamiini neuvoihin ja suosituksiin? Missä asioissa minä en saa neuvoa toista opiskelijaa? Mitä jos neuvon väärin?

Tässä luvussa määritellään viiteaineiston perusteella, mikä on vertais-tutor ja mistä osa-alueista hänen työkenttensä koostuu. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan kansainvälisen tutorin toimintakenttää ja toimintamahdollisuuksia HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa. Tarkastelun keskiöön nousevat CDS-hankkeen selvitystyön aikana esille tulleet ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tarpeet. Luvussa pohditaan myös tutorkoulutusten roolia eli sitä, miten tutorille annetaan valmiudet toimia vertaisohjaajan roolissa. Luvun keskeinen tavoite on kartoittaa keinoja, joiden avulla vertaistutoreiden luontainen auttamisen halu voidaan kanavoida palvelemaan aloittavia opiskelijoita parhaalla mahdollisella tavalla.

Kansainvälinen tutorointi HAAGA-HELIAssa

Ammattikorkeakoulujen vertaistutorointia on kehitetty asteittain 1990-luvulta lähtien. Viimeisin vertaisohjauksen sisältöä ja laatuksiteristöä määrittänyt merkittävä kansallinen hanke on vuonna 2006 loppuun saatettu *Oped-Exo*, jonka tulokset on koottu julkaisussa *Laadukas vertaisohjaus*. *Oped-Exo* -hankkeessa vertaisohjaus nähtiin yhtenä kolmesta ohjauksen elementistä, ja ns. *tuutoriperusteinen ohjausmalli* toimi ohjauksen muodostamisen lähtökohtana (ks. myös Rautiainen, luku 3.1). Myös HAAGA-HELIAssa elää tämän hankkeen pohjalta syntynyt määritelmä, jonka mukaan vertaistutor on opiskelija, joka ”osallistuu vapaaehtoisesti ja aktiivisesti opiskelijakollegoidensa ohjaukseen opintojen alussa ja niiden aikana (16).” Vertaisohjauksen toteuttamisen tahtotila on yhtenevä *Oped-Exo* -hankkeen luoman laadukkaan vertaisohjauksen kriteeristön kanssa. Kriteeristössä painotetaan muun muassa opiskelijälähtöisyyttä, riittäviä toimintaresursseja ja tiivistä yhteistyötä opinto-ohjauksen kokonaisjärjestelmän kanssa. (Kallinen, Kerbs, Nurmi 2006. 9-18, 47-56.)

HAAGA-HELIA:n opiskelijakunta HELGA koordinoi sopimusperusteisesti ammattikorkeakoulun tutortoimintaa yhteistyössä ohjaushenkilöstön kanssa. Opiskelijakunnan hallituksessa toimii tutortoiminnasta vastaava opiskelijajäsen (HELGA:n tutorkoordinaattori) ja opiskelijakunnassa työskentelee palkattu toimihenkilö (HELGA:n kv-tutorsihteerin), jonka tehtäviin kuuluu kaiken tutortoiminnan koordinointi ja kehittäminen

koko ammattikorkeakoulun tasolla. Määrällisesti tutoroinnin painopistealue on suomenkielisten koulutusohjelmien vertaistutorointi; suomenkielisten koulutusohjelmien aloittavia opiskelijoita varten koulutetaan vuosittain noin 200 uutta vertaistutoria. Myös callidus-tutoreina toimii kymmeniä aktiivisia opiskelijoita, jotka toimivat tietyn oppiaineen tai muun erikoisosaamisalueen vertaisohjaajana (ts. coachaajana, sparraajana) toisille opiskelijoille. HAAGA-HELIA:n lisääntyvän kansainvälistymisen ansiosta kansainväliseen tutorointiin on alettu panostaa viime vuosien aikana merkittävästi. Opiskelijakunta on perustanut kansainvälisen jaoston, jonka alaisuudessa toimii kansainvälisiä opiskelijajärjestöjä.

Korkeakoulussa toimii kahdenlaisia kansainvälisiä tutoreita (ts. kv-tutoreita). Tarkkaan ottaen käsitellä *kv-tutorointi* ymmärretään HAAGA-HELIA:ssa 1-2 lukukautta opiskelevien *vaihto-opiskelijoiden tutorointi*. Vaihto-opiskelijoiden tutoroinnin sisältöön vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa Suomessa oleskelun lyhytkestoisuus ja vaihto-opiskelun merkitys kulttuurielämyksenä (vrt. Hiltunen 2009). Toiminnan järjestämisen näkökulmasta on huomionarvoista, että vaihto-opiskelijat ovat yhtenäinen opiskelijaryhmä, jonka opintojen ohjauksesta vastaa HAAGA-HELIA:n kansainväliset palvelut -yksikkö. Korkeakoulun käytänteet ovat vaihto-opiskelijoiden ohjauksessa verrattain yhdenmukaiset, myös kv-tutoroinnin suhteen. Jokaiselle vaihto-opiskelijalle nimetään hyväksymisen jälkeen oma tutor; vastaavasti jokainen kv-tutor ohjaa 2-6 vaihto-opiskelijan ryhmää. Kv-tutor on vapaaehtoinen opiskelija, joka auttaa etupäässä jokapäiväiseen elämään liittyvissä asioissa ja tukee ystävän tavoin vaihto-opiskelijan integraatiota lyhyen Suomessa oleskelun ajan. Hiltunen (2009, 14) mukaan tässä kuvattua kv-tutorointia voidaan nimittää termillä *exchange tutoring* eli sananmukaisesti 'vaihto-opiskelijoiden tutorointi'. Voidaan ajatella, että kv-tutoroinnin tämän hetken päämäärä on *integroida* vaihto-opiskelijat mahdollisimman hyvin korkeakoulu yhteisöön.

Hiltunen (2009, 13) toteaa kv-tutoroinnin merkityksestä seuraavaa: ”Ulkomaisille opiskelijoille suunnatun ohjauksen periaatteena on ns. vertaistutorointi, jossa opiskelija on paras asiantuntija vastaamaan opiskelijoita askarruttaviin kysymyksiin. Uusi opiskelija sovelletaan 'heimoonsa' tietoisesti tuutoroinnin ja orientoivien opintojen avulla.” Tässä yhteydessä Hiltunen ottaa käsittelyyn mukaan myös ulkomaiset tutkinto-opiskelijat. He suorittavat koko tutkintonsa Suomessa ja saapuvat täten Suomeen pitkäkestoista oleskelua varten. Valmistumisen ja työllistymisen näkökulmasta syvälinen integraatio suomalaiseen korkeakoulumaailmaan ja yhteiskuntaan on keskeinen tavoite myös ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden osalta. Kokonaisvaltainen integroituminen on myös useiden ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden oma tavoite, mutta eristyneisyyden tuntemukset

ovat yleisiä ammattikorkeakouluissa opiskelevien ulkomaisten opiskelijoiden keskuudessa (Juusola & Koivisto 2008, 12-13). Voidaan todeta, että yhteisöllisyyttä tukeva laadukas tutorointi on ensiarvoisen tärkeää ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden integraation tukemiseksi. Muodoltaan ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tutorointi ei voine olla samanlaista perinteisen vaihto-opiskelijoiden tutoroinnin kanssa, sillä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tutoroinnin tavoitteena on pitkäaikaisemman kotoutumisen tukeminen.

Hiltunen (2009, 14) kutsuu ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tutorointia nimityksellä *degree tutoring*. Käsite kuvaa hyvin HAAGA-HELIAssa käytössä olevaa tutoroinnin osa-aluetta, jota CDS -hankkeen puitteissa lähdettiin kehittämään. *Exchange tutoring* ja *degree tutoring* -käsitteiden erillään pitämistä voidaan pitää johdonmukaisena myös siitä syystä, että tutkinto-opiskelijoiden ohjauksesta vastaavat korkeakoulun koulutusohjelmat. Suosituksena voidaan todeta, että myös HAAGA-HELIAssa voitaisiin ottaa käyttöön seuraavat nimitykset:

- **degree tutor (engl.) / degree-tutor (suom.):** Englanninkielisten koulutusohjelmien vertaistutor.
- **exchange tutor (engl.) / kv-tutor (suom.):** Vaihto-opiskelijoiden tutor. HAAGA-HELIAssa käytetään myös nimitystä *ESN-HELGA Tutor*. Lyhenne ESN tulee kansainvälisen opiskelijajärjestön nimestä *Erasmus Student Network*. ESN-HELGA on HAAGA-HELIAN opiskelijoiden oma ESN-jaosto.

HAAGA-HELIAssa on 2010-luvun alussa kymmenkunta englanninkielistä koulutusohjelmaa, joissa on kirjoilla hieman yli 2 000 tutkinto-opiskelijaa. Noin 1 200 tutkinto-opiskelijan kansallisuus on muu kuin suomi, ja tässä joukossa on edustettuna 95 eri kansallisuutta. (HAAGA-HELIA tilastot, Paturi T. 2011.) Ammattikorkeakoulun näkökulmasta kaikille tutkinto-opiskelijoille, kansalaisuudesta riippumatta, asetetaan samat tavoitteet valmistumisen ja valmistumisen jälkeisen työllistymisen suhteen. Tavoite asettaa luonnollisesti suuria haasteita ohjaukselle, erityisesti englanninkielisissä koulutusohjelmissä, joissa aloittavat opiskelijat ovat erittäin heterogeeninen joukko. Degree-tutoroinnin tavoite on tukea kaikkien aloittavien opiskelijoiden nopeaa integroitumista opiskelijayhteisöön ja luoda täten edellytyksiä sosiaaliselle inklusiolle. Myös degree-tutor on haasteen edessä: miten tuen monikulttuurista ja eri lähtökohdista olevia aloittavia opiskelijoita, kun jokainen tuntuu tarvitsevan hyvin erilaisia ohjeita ja käsitykset opiskelusta voivat olla täysin erilaisia?

Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaustarpeet ja degree-tutorin työnkuva

Edellisen luvun lopussa todettiin englanninkielisten koulutusohjelmien ohjaustarpeiden moninaisuus. Tässä luvussa kartoitetaan CDS-hankkeen puitteissa dokumentoituja ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaustarpeita ja vertaisohjauksen keinoja vastata niihin. Aluksi ohjauksen yleistavoitteita tarkastellaan integraatio- ja inklusiokäsitteiden valossa. Sen jälkeen siirrytään konkreettisiin ohjaustarpeisiin ja siihen, kuinka laajalle degree-tutorin työkenttä voi ulottua. Lähtöajatuksena on, että degree-tutoroinnin tavoitteiden täytyy olla korkeammalla, kuin pintapuolisen korkeakouluympäristössä pärjäämisen tukeminen. Pitkän tähtäimen tavoitteena on se, että yhä useampi ulkomainen tutkinto-opiskelija on täysivaltainen korkeakoulu yhteisön jäsen.

Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjausta ja degree-tutoroinnin tavoitteita on tarkoituksenmukaista lähestyä inklusioajatuksesta **käsin**. Haldin, Heinilä & Tilus-Sandelin (2011, 134-135) kuvaavat sosiaalisen inklusion prosessiksi, jossa *yhteisöön saapuvat henkilöt sekä itse yhteisö muuttuvat ja kehittyvät* vuorovaikutuksen seurauksena. Miksi emme asettaisi ulkomaisten opiskelijoiden sosiaalista inklusiota yhteiseksi tahtotilaksi? Kun tavoitteena on ulkomaisten ja suomalaisten opiskelijoiden aktiivinen vuorovaikutus, parhaassa tapauksessa molemmat ryhmät - ja sitä kautta koko ammattikorkeakoulu yhteisö - kehittyvät aidosti kansainväliseksi toimintaympäristöksi. Inklusion käsitettä konkretisoi sen peilaaminen perinteiseen integraatioajatteluun.

Haldin ym. (2011, 134) kuvaa integrointiajattelun perustuvan ”suhautumistapaan, jossa henkilöjä ohjataan kohti yhteisiä normeja ja jossa on olemassa normaaliyryhmä, johon muiden pitää integroitua”. Perinteinen integraatio viittaa siis toimintatapaan, jossa ulkomainen opiskelija tulee Suomeen, omaksuu paikallisen tapakulttuurin, paikallisen kielen ja muuttuu vähitellen ympäristönsä kaltaiseksi. Tietyissä määrin ’maassa maan tavalla’ -ajattelu on tarkoituksenmukaista. Mutta mitä lisäarvoa korkeakoulu yhteisö saisi toiminnalleen, jos pystymme siirtymään integraatiosta kohti sosiaalista inklusiota? Ihannetilanteessa korkeakoulu yhteisö hyötyy konkreettisesti ulkomaisten opiskelijoiden - ja henkilöstön - mukanaan tuomasta tietotaidosta, suhteista lähtömaahan ja yleisestä kulttuurienvälisestä kompetenssista. On hyödyllistä tiedostaa, että sosiaalisen inklusion kautta myös korkeakoulu yhteisö saa täyden hyödyn ulkomaisten opiskelijoiden mukanaan tuomasta sosiaalisesta pääomasta ja nostaa samalla omaa tunnettuuttaan aidosti kansainvälisenä aisantun-

tijayhteisönä. Tämän hyödyn saavuttaminen edellyttää aktiivista vuorovaikutusta ja sen kautta tapahtuvaa yhteisön muuttumista ja kehittymistä.

Konkreettiset ohjaustarpeet

Yhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi tuleminen toteutuu siis sosiaalisen inklusion lähtökohdista. Siirryn seuraavaksi kartoittamaan, mitkä ohjaukselliset toimenpiteet edistävät sosiaalista inklusiota käytännössä.

Ohjaustilanteissa ulkomaiset opiskelijat kuvaavat toistuvasti maahan saapumiseen liittyviä konkreettisia haasteita. CDS-hankkeen puitteissa käytännön haasteita kirjattiin muistiin työpajatyöskentelyn kautta degree-tutoreiden koulutusleirillä¹. Opiskelijat kirjoittivat muistiin konkreettisia kysymyksiä, joissa he itse tai heidän opiskelutoverinsa olisivat tarvinneet apua siinä vaiheessa, kun olivat juuri aloittaneet korkeakouluopintonsa. Opiskelijat myös lajittelivat kysymykset kolmeen pääkategorian alle: jokapäiväinen elämä, opiskelu, suomalainen byrokratia (eli viranomaisten kanssa asiointi). Viereisen sivun taulukossa on koottu teemoittain yleisimpiä opiskelijoiden esille nostamia kysymyksiä. Esille nostetut kysymykset ja ongelmatilanteet ovat samansuuntaisia käytännön ohjaustyössä saatujen kokemusten kanssa. Myös aihepiiriä koskevat selvitykset ovat kiinnostaneet huomion samoihin kokemuksiin. (Kaikki esille nousseet kysymykset ovat nähtävillä liitteessä 5.)

Opintojen alkuvaiheessa ohjaustarpeet liittyvät arkielämän järjestämiseen liittyviin aiheisiin. Erityisen suuria haasteita kohtaavat ne opiskelijat, jotka ovat muuttaneet maahan juuri ennen opintojen alkamista. Korkeakouluun saapuminen on ensimmäinen kohtaamistilanne uuden opiskelijan ja yhteisön välillä. Tämä on myös se hetki, jolloin ulkomainen opiskelija tulee osaksi korkeakoulun suhteiden verkostoa. Jo ensimmäisen kohtaamisen myötä erittäin moni asia voi lähteä kehittymään oikeaan suuntaan. Jos yhteisön jäsenet tiedostavat uuden opiskelijan tilanteen ja hänen mielessään liikkuvat kysymykset kokonaisvaltaisesti jo ensimmäisen kohtaamisen aikana, ohjaustyö voi lähteä saman tien oikeaan suuntaan.

Työpajatyöskentelyn aikana tuotiin esille, että uuden opiskelijan kohtaama uusien tilanteiden ja selvittämistä vaativien asioiden määrä voi olla ensimmäisten opiskeluvuikkojen aikana niin suuri, että hän ei välttämättä kykene keskittymään olennaiseen. On ensiarvoisen tärkeää, että degree-tutor ja muut ohjauksen toimijat osaavat fokusoida oikeisiin asioihin ja

---

¹ Työpajat toteutettiin degree-tutoreiden koulutusleirillä 12.4.2011 otsikolla: ”She’s from France and they’re from Vietnam: helping your multicultural freshmen group getting started in Finland”. Kysymysten keräämisen lisäksi työpajassa keskusteltiin siitä, miten degree-tutorit voivat käytännössä auttaa uusia opiskelijoita. Myös tiedon jakamisen tavoite toteutui työpajan aikana. (Ks. LIITE 5 KUVAAUS DEGREE-TUTOREIDEN TYÖPAJAN TOTEUTUKSISTA JA TULOKSISTA)

Pääkategoria	Alateema	Esimerkkejä kysymyksistä
	Julkisten liikennevälineiden käyttö	Mistä voin ostaa bussikortin? Miten saan opiskelija-alennuksen? Miten julkinen liikenne toimii Suomessa ja Helsingissä? Miten käytän reittiopasta?
	Asuminen	Mistä löydän asunnon? Miten voin etsiä vuokra-asuntoa? Mistä löytyvät edullisimmat asunnot? Miten opiskelija-asuntosäätiö toimii?
	Vaatteiden, huonekalujen ja muiden päivittäistavaroiden hankinta	Mistä löydän vaatekauppoja ja kirpputoreja? Mistä löydän edullista ruokaa?
Opiskelu	Opinnot ja kurssit	Mitä vapaavalintaisia kursseja voin valita? Tuleeko opintojeni suhteen ongelmia, jos en osaa suomea? Miten ilmoittaudun kursseille? Keneen minun pitäisi ottaa yhteyttä opiskeluun liittyvissä ongelmissa? Voiko joku tarjota apua oppimisvaikeuksien kanssa?
	Opiskelijaedut	Miten hankin opiskelijakortin? Miten saan opiskelija-alennukset? Mikä monista tarjolla olevista opiskelijakorteista minun pitäisi hankkia? Mikä on opiskelijakortti? Mikä on opiskelijakunta?
	Koulun tiloihin liittyvät kysymykset	Kirjaston palvelut? Koulutusjärjestelmä? Missä on kansainvälisten asioiden toimisto? Mitä tiloja on käytettävissä?
Suomalainen byrokratia (=viranomaisten kanssa asioiminen)	Terveydenhoitopalvelut	Terveydenhuoltopalvelut? Minne voin soittaa ja kysyä apua? Miten terveydenhoitopalvelut toimivat?
	Suomeen rekisteröityminen	Missä on maistraatti? Mikä on maistraatti? Mistä saan suomalaisen henkilötunnuksen? Milloin minun pitää asioida ulkomaalaispoliisin kanssa? Miksi minun pitää rekisteröityä?
	Pankki	Missä avaan pankkitilin?
	KELA	Missä on KELAn toimisto? Mitä sosiaali-etuksia voin saada?

uusi opiskelija voi siten keskittyä olennaisten asioiden omaksumiseen ja järjestämiseen. Luonnollisesti opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin täytyy etsiä ratkaisuja henkilökohtaisen ohjauksen kautta.

Degree-tutorin ammattirooli – milloin tutor ohjaa?

Korkeakoulussa ohjaustyötä tehdään moniammatillisessa yhteistyössä. Kun tarkastellaan useimmin esille nousevia ohjaustarpeita, voimme lähteä kartoittamaan, kenen puoleen opiskelijan kannattaa kääntyä eri kysymysten kanssa. Tehokkaan vertaisohjauksen kannalta on olennaista tiedostaa, missä asioissa degree-tutor voi auttaa opiskelijoita parhaiten ja mitkä kysymykset kuuluvat pikemminkin opinto-ohjaajan tai muiden ohjauksen toimijoiden työkenttään. Samalla on tarkoituksenmukaista pohtia degree-tutorin ja opinto-ohjaajan yhteistyötä, sillä monilla osa-alueilla molemmat voivat ohjata omasta roolistaan käsin.

Oman lisänsä ohjauksen moniammatilliseen yhteistyöhön tuovat myös muut opiskelijan opintoja heti alkuvaiheessa tukevat toimijat: opintotoimisto, opiskelijakunta, opiskelijaterveydenhuolto².

Tässä yhteydessä on myös tärkeää esittää kysymykset: Mitkä asiat opiskelijan kuuluu ratkaista itsenäisesti? Minne opiskelija menee niiden kysymysten kanssa, joihin hän ei löydä itsenäisesti ratkaisua?

Viereisen sivun taulukkoon on hahmoteltu ne toimijat, joilta opiskelija etupäässä saa ohjausta erilaisista asioista. Toimijoista on otettu mukaan: degree-tutor, opinto-ohjaaja, opintotoimisto, opiskelija itse, opiskelijakunta, opiskelijaterveydenhuolto.

Ensimmäinen huomio kiinnittyy siihen, että opiskelijalta edellytetään itseohjautuvuutta; lähes jokaisen asian suhteen opiskelijan pitää toimia itse aktiivisesti oman elämänsä asiantuntijana. Degree-tutor on mahdollista lisätä ohjauksen toimijaksi jokaiseen aihepiiriin. Tämä selittyy myös tämän luvun alussa esittämälläni löyhällä tutoroinnin määritelmällä: ”Lähes kaikkea toimintaa, jossa opiskelija auttaa toista opiskelijaa, voidaan arkikielessä nimittää tutoroinniksi.” Tutoroinnin ytimen selkiyttämiseksi taulukossa on lihavoituna ne aihealueet, joissa degree-tutorin on tarkoitus auttaa uutta opiskelijaa nimenomaan omasta ammattiroolistaan käsin.

Degree-tutorin ammattiroolista puhuminen kuulostaa juhlaavalta, mutta kyseessä on tietoinen valinta. Kun ajatellaan, että opiskelu ammattikorkeakoulussa tukee kokonaisvaltaisesti opiskelijan ammatti-identiteetin kehitystä ja asiantuntijaroolin omaksumista, myös vertaistutorointi tarjo-

---

² Opintoja tukevat myös muut toimijat korkeakoulun sisällä. Muiden muassa myös seuraavien toimijoiden rooli on tärkeä, mutta merkitys osana opiskelijan suhdeverkkoa ei painotu yhtä voimakkaasti ensimmäisten opiskeluvuokkojen aikana: it-palvelut, kansainväliset palvelut, kirjasto, oppilaitospappi, uraohjauksen palvelut.

Pääkategoria	Alateema	Kuka korkeakoulu yhteisössä ohjaa opiskelijaa?
Joka-päiväinen elämä	Julkisten liikennevälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse. Degree-tutor (vertaisohjaus orientaatioviikolla sekä käytännön vinkit). Opiskelijakunta (infotilaisuus)
	Asuminen	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse. Degree-tutor (vertaisen antamat käytännön vinkit). Opiskelijakunta (infotilaisuus). > Opiskelijalla on tukena korkeakoulun tuottama opas (tekijät: hakutoimisto, kansainväliset palvelut, opintotoimisto, opiskelijakunta)
	Vaatteiden, huonekalujen ja muiden päivittäistavaroiden hankinta	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse. Degree-tutor (vertaisen antamat käytännön vinkit). Opiskelijakunta (infotilaisuus)
Opiskelu	Opinnot ja kurssit	<ul style="list-style-type: none"> Opinto-ohjaaja (opintosuunnitelma, kurssivalinnat, yleisneuvonta, oppimisvaikeudet). Degree-tutor (vertaisohjaus orientaatioviikolla sekä käytännön vinkit). Callidus-tutor (ainekohtaiset pulmatilanteet, mahdollisesti uuteen kulttuuriin sopeutuminen). Opintotoimisto
	Opiskelijaedut	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelijakunta (infotilaisuudet) Degree-tutor (vertaisohjaus orientaatioviikolla) Aine- ja paikallisyhdistykset
	Koulun tiloihin liittyvät kysymykset	<ul style="list-style-type: none"> Degree-tutorit (vertaisohjaus orientaatioviikolla) > Opettajat ohjaavat opiskelijoita opetuksen yhteydessä esiin tulevien konkreettisten kysymysten kautta. (Ks. myös Rautiainen, luku 4.)
Suomalainen byrokraatia (=viranomaisen kanssa asioiminen)	Terveydenhoitopalvelut	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse. Opiskelijaterveydenhuolto (infotilaisuus) Opiskelijakunta (infotilaisuus) Degree-tutorit (käytännön vinkit; haastava tilanne vertaisohjaajan roolissa > käytännöt vaihtelevat mm. opiskelijan kansalaisuuden mukaan)
	Suomeen rekisteröityminen	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse. Opiskelijakunta (infotilaisuus) Degree-tutor (vertaisohjaus orientaatioviikolla sekä käytännön vinkit; haastava tilanne vertaisohjaajan roolissa > käytännöt vaihtelevat mm. opiskelijan kansalaisuuden mukaan)
	Pankki	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse. Opiskelijakunta (infotilaisuus) Degree-tutorit (käytännön vinkit; haastava tilanne vertaisohjaajan roolissa > käytännöt vaihtelevat mm. opiskelijan kansalaisuuden mukaan)
	KELA	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse. Opiskelijakunta (infotilaisuus) Degree-tutor (käytännön vinkit; haastava tilanne vertaisohjaajan roolissa > käytännöt vaihtelevat mm. opiskelijan kansalaisuuden mukaan)

aa yhden asiantuntijuutta tukevan oppimiskokemuksen. Degree-tutorin on myös helpompi sitoutua tehtäväänsä, kun sille annetaan sille kuuluva arvo. Samanaikaisesti toisten ohjaustoimijoiden on helpompi suhtautua degree-tutoriin moniammatillisen yhteisön jäsenenä, jos myös tutor nähdään lähtökohtaisesti ammattilaisena.

Perinteisesti vertaistutorin ydintehtäviin on kuulunut ohjaus seuraavissa aihekokonaisuuksissa: opinnot ja kurssit (opinto-ohjaajan tukena), opiskelijaedut, koulun tiloihin liittyvät kysymykset. CDS-hankkeen myötä nimenomaan degree-tutorin tehtäväkuvaa päätettiin laajentaa. Työnkuvaan lisättiin ohjaaminen Suomeen rekisteröitymiseen liittyvissä asioissa ja sujuvan kaupungilla asioimisen demonstroiminen (sisältäen mm. julkisten liikennevälineiden käyttö). Kahden tehtävän lisääminen degree-tutorin työnkuvaan ei äkkiseltään tunnu merkittävältä. Jos lisäystä tarkastellaan aikaraamin ja tehtävässä tarvittavan tietotaidon näkökulmasta, lisäys ei kuitenkaan ole aivan yksinkertainen. Uuden opiskelijan näkökulmasta kyse on taloudellisista ja oikeusturvaan liittyvistä toimenpiteistä. Oikein tehty rekisteröityminen mahdollistaa ulkomaiselle opiskelijalle mm. seuraavat palvelut: julkinen terveydenhuolto, opiskelija-alennukset julkisessa liikenteessä, työluvan anominen.

Onnistunut rekisteröityminen ja julkisten liikennevälineiden käyttöön liittyvät asiat on tarkoituksenmukaista saada hoidetuksi mahdollisimman pian maahan saapumisen jälkeen. Degree-tutorin näkökulmasta näissä asioissa auttaminen on tiedollisesti haastavaa, koska viranomaisilla on eri säädökset EU-kansalaisille ja EU/ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Toisaalta viranomaisasioissa auttaminen on myös palkitsevaa; uudet opiskelijat arvostavat degree-tutorin apua erittäin paljon, mikä osaltaan motivoi myös degree-tutoria työssään.

CDS-hankkeen myötä degree-tutoreita kannustetaan entistä selkeämmin auttamaan ulkomaisia opiskelijoita omien kokemustensa pohjalta myös asumiseen, päivittäistavaroiden hankintaan, terveydenhoitopalveluihin, pankkiasioihin ja opintososiaaliin etuuksiin liittyvissä kysymyksissä. Degree-tutoreiden esille nostamat näkökohdat herättivät pohtimaan entistä tarkemmin sitä kysymystä, kuinka selkeästi eri ohjaustoimijoiden rooli on esitetty HAAGA-HELIAn uusille opiskelijoille. Voidaan todeta, että opiskelijat tulevat erittäin monissa asioissa kysymään neuvoa opinto-ohjaajalta tai degree-tutorilta, jotka ohjaavat edelleen oikeaan osoitteeseen. Palvelunäkökulmasta olisi tuki tehokkaampaa, jos opiskelija pystyisi hakeutumaan kerralla oikeaan osoitteeseen ja että yhden luukun periaate toteutuisi mahdollisimman kattavasti.

Viimekädessä jokainen yksilö on tuki itse vastuussa arkielämänsä järjestämisestä. Ammattikorkeakouluopintojen aikana täytyykin kehittä-

tyä asiantuntijatyössä vaadittava itseohjautuvuus. Voidaan ajatella, että ongelmanratkaisukyky syntyy myös oman elämän käytännön asioiden järjestämisen myötä. Ulkomaisen tutkinto-opiskelijan näkökulmasta degree-tutoreiden tarjoama apu nähdään kuitenkin parhaassa tapauksessa korkeakoulu yhteisön kädenjennuksena, merkinä siitä, että yhteisö haluaa tukea uusien jäsentensä nopeaa integraatiota, ensimmäistä askelta matkalla kohti sosiaalista inklusiota.

Vertaisohjaajan koulutusta ja työnkuvaa uudistamassa

Tässä luvussa kuvataan niitä toimenpiteitä, joilla tutorkoulutusta ja orientaatioviikon degree-tutorointia kehitettiin CDS-hankkeen puitteissa. Kehitystyön tavoite oli tehdä laadullisia parannuksia degree-tutoreiden koulutukseen sekä uusien opiskelijoiden orientaatioon. Degree-tutorointia on alettu rakentaa HAAGA-HELIAssa suomenkielisten koulutusohjelmien tutoroinnin pohjalta. Ulkomaalaistaustaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän lisääntyessä on kuitenkin käynyt selväksi, että myös heidän ohjaustarpeet on huomioitava paremmin; suuret volyymit kannustivat ajattelutavan muutokseen. Myös opiskelijakunta HELGAN kv-jaosto määrittäi vuoden 2011 toimintasuunnitelmassaan ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden palveluiden kehittämisen keskeisimmäksi tavoitteekseen. Oli siis aika ajatella asioita uusiksi.

Degree-tutoreiden koulutus

Degree-tutorin ammattiroolin omaksuminen alkaa opiskelijakunnan järjestämässä koulutuksessa. Koulutus koostuu kolmituntisesta iltakoulutuksesta ja kaksipäiväisestä tutorkoulutusleiristä. Koulutuksen keskeisimpiä sisältöjä ovat tutorin keskeisten tehtävien omaksuminen, ryhmäyttämiseen tarvittavien menetelmien omaksuminen, erilaisten tutoroinnin haastavien tilanteiden käsitteleminen ryhmätyön kautta sekä tutoreiden keskinäisen luottamuksen rakentaminen. Edellisessä luvussa esitellyt aihekokonaisuudet tuodaan konkreettisesti tutoreiden ulottuville ja herätellään tietoisuus siitä, mitkä konkreettiset valmistelut ovat tarpeen onnistuneen degree-tutoroinnin kannalta.

Tutorkoulutusvaiheessa uudet degree-tutorit ovat jo käyneet läpi oman korkeakouluun integroitumisen prosessinsa. Degree-tutoriksi ryhtyvällä opiskelijalla on lähtökohtaisesti vahva motivaatio siirtyä aktiivisesti kohti

sosiaalisen inklusion prosessia. Tässä vaiheessa omia kokemuksia peilataan vertaisten kokemuksiin ja tuloksena syntyvää tietotaitoa puolestaan välitetään edelleen uusille opiskelijoille (ks. myös Haldin 2011: 141-143). Koulutusvaiheessa opiskelijakunnan rooli on kanavoida degree-tutoreiden auttamisen halu siten, että se kohdistuu mielekkäällä tavalla uusien opiskelijoiden hyödyksi.

Opiskelijakunnan järjestämät palvelut orientaation tukena

Uusien opiskelijoiden orientointi tapahtuu jokaisessa koulutusohjelmassa. Opinto-ohjaajat koostavat aloittavien opiskelijoiden orientaatiopäivät yhteistyössä toisten ohjaustoimijoiden kanssa. CDS-kehitystyön myötä opiskelijakunta muokkasi koulutusohjelmia konsultoiden palvelupaketin, joka tukee ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tehokasta orientaatiota korkeakouluun sekä ympäröivään yhteiskuntaan.

Degree-tutoreiden esiin nostamien kysymysten innoittamana kehitettiin toiminnot, joiden tavoitteena oli jakaa tietoa, tuoda opiskelijoita yhteen ja antaa konkreettista tukea arkipäivän asioiden järjestämiseen. Tämän kautta degree-tutorin rooli laajeni kattamaan myös nämä ohjauksen alueet: auttaminen Suomeen rekisteröitymiseen liittyvissä asioissa ja ohjaaminen sujuvassa asioimisessa kaupungilla (sisältäen muun muassa julkisten liikennevälineiden käytön). Työn toteuttivat opiskelijakunnan kv-jaosto, opiskelijakunnan kv-tutorsihteeri ja tehtävään valikoituneet degree-tutorit. Seuraavissa alaluvuissa on kuvattu kolmen toiminnon toteutusta ja sisältöä.

Welcome to Finland Evening

Orientaatioviikon alussa kaikki englanninkielisten koulutusohjelmien ulkomaiset opiskelijat kutsuttiin infoiltaan, jossa jaettiin tietoa nimenomaan niistä asioista, joita degree-tutorit olivat nostaneet esille tutorkoulutuksen yhteydessä. Illan tavoite oli tuoda opiskelijat yhteen, antaa kootusti tietoa keskeisistä asioista ja antaa konkreettinen tilaisuus kysyä kokeneempien opiskelijoiden kokemuksia. Alla on ote ilmoituksesta, jonka avulla noin 30 opiskelijaa löysi tiensä tilaisuuteen:

‘Welcome to Finland’ Evening:

Have you recently moved to Finland or Helsinki? The ‘Welcome to Finland’ evening gives you an info package on topics such as registration, health care, public transportation, student benefits, etc. The evening gives you networking opportunities with our international students and student tutors.

Illan eteneminen varmistettiin selkeän rakenteen avulla. Olennaisesta informaatiosta oli rakennettu viisi kokonaisuutta. Esimerkiksi ”Registration”-kokonaisuus alkoi siten, että opiskelijakunnan kv-tutorsihtööri kertoi tiivistetysti rekisteröitymiseen liittyvistä käytännöistä. Tämän jälkeen kaksi degree-tutoria kertoivat omat kokemuksensa rekisteröitymisestä ja antoivat myös käytännön vihjeitä siitä, miten erilaiset käytännön asiat kannattaa tehdä. Uudet opiskelijat esittivät kysymyksiä sekä luento-osuuden että degree-tutoreiden kertomuksen aikana. Huomionarvoista on, että degree-tutoreiden omakohtaiset kertomukset saivat erityisen hyvän vastaanoton. Olennaista tilaisuuden onnistumisen kannalta on välittävän ja rennon ilmapiirin luominen. Lisäksi on tärkeää, että omista kokemuksistaan kertovilla degree-tutoreilla on positiivisia kokemuksia ja että he voivat tarjota ratkaisukeskeisiä malleja kyseiseen aihepiiriin.

Welcome to Helsinki City Introduction

Orientaatioviikon viimeisenä päivänä degree-tutorit veivät opiskelijat pienryhmissä tutustumaan kaupunkiin. Samalla tutustuttiin muun muassa julkisten liikennevälineiden käyttöön, hankittiin opiskelijahintaiset matkakortit, käytiin maistraatissa ja tutustuttiin suomalaisen arkipäivän erikoisuuksiin konkreettisesti. Kaupunkikierrokselle olivat tervetulleita myös suomalaiset opiskelijat, joille Helsinki oli uusi kaupunki. Noin 20 opiskelijaa houkuteltiin mukaan tämän ilmoituksen avulla:

’Welcome to Helsinki’ City Introduction:

You might be asking yourself; “How to get around in Helsinki? What is a good place to buy food? How can I open a bank account?” Student tutors will take you on a city tour and show you locations essential for your everyday life. Join our city tour and get a good start to your life in Helsinki.

Housing Help

Kolmen viikon ajan orientaation alkamisesta järjestettiin vapaaehtoisten majoittajien avulla tilapäismajoitusta asunnottomaksi jääneille opiskelijoille. Toiminta aloitettiin jo elokuussa 2010 reaktiona pääkaupunkiseudun uusia opiskelijoita koskettavaan asuntopulaan. Housing Help -toiminnassa vapaaehtoiset korkeakouluyhteisön opiskelijat ja henkilökunnan jäsenet tarjosivat aloittaville opiskelijoille tilapäismajoitusta kodeissaan. Opiskelijat saivat tiedon palvelusta muun muassa seuraavan tiedotteen avulla (julkaistu sekä suomeksi että englanniksi):

HELGA Housing Help

Jäitkö ilman asuntoa? HELGAN kv-jaosto on kerännyt listan haagahelialaisia, jotka tarjoavat tilapäismajoitusta kohtuullista korvausta vastaan. Jos tarvitset apua, HELGA Housing Help voi ehkä auttaa. Toimi näin:

- Tule HELGAN toimistolle päivystysaikoina.
- Muina aikoina lähetä viesti osoitteeseen: helga.housinghelp@gmail.com

Haluatko tarjota tilapäismajoitusta?

- Täytä lomake osoitteessa: <https://spreadsheets.google.com/spreadsheet...>

Sovit itse majoittamisen ehdoista vuokralaisen kanssa. HELGAN kv-jaoston jäsenet ottavat sinuun yhteyttä elokuun loppuun mennessä, jos apuasi tarvitaan.

Hätämajoituspalvelun kautta pystyttiin tarjoamaan tilapäismajoitusta noin 20 opiskelijalle. Toiminta oli esimerkki vapaaehtoistoiminnasta, jossa yhteisön uusia jäseniä autetaan erittäin kouriintuntuvasti. Tilapäismajoituksen tarjoajien runsas määrä antoi signaalin siitä, että myös korkeakoulu-yhteisössä on paljon auttamisen halua. Toiminnan organisoiminen oli myös ammatillisen kasvun näkökulmasta opettavainen kokemus projektista vastanneille vertaistutoreille.

Osallistujilta kerätyn palautteen läpikäynnin ja loppukeskustelun aikana heräsi myös vakava kysymys: eihän hyväntahtoinen hätämajoittaja joudu epäasiallisesti käyttäytyvän opiskelijan hyväksikäyttämäksi? Asiaa oli pohdittu jo ennen projektin aloittamista ja ohjeistus oli luotu siten, että mahdollisilta ongelmilta vältyttäisiin. Tulevaisuudessa erilaiset riskit (väärinkäytökset, rikollinen toiminta) on huomioitava ja on puna-roitava, pystytäänkö toimintaa jatkamaan turvallisesti. Syyslukukausina 2010 ja 2011 Housing Help -projekti tuotti hyviä kokemuksia ja pohjan, jota voidaan jatkojalostaa tarpeen mukaan.

Kokeilusta käytänteiksi: Degree-tutoroinnin käytänteiden vakiinnuttaminen

Asetimme tavoitteeksi sellaisten toimintamallien kartoittamisen, joiden avulla degree-tutoreiden luontainen auttamisen halu saadaan kanavoitua palvelemaan aloittavia opiskelijoita parhaalla mahdollisella tavalla. CDS-hankkeen myötä kehitetyistä toimintamalleista saatu osallistujapalautte oli kokonaisuudessaan positiivista ja kannusti täten vakiinnuttamaan toiminnot. Uusien toimintojen muuttuminen lukukausittain toistuvaksi perinteeksi on pitkä prosessi. Sisältöjen toimivuuden kehittyminen vaatii luonnollisesti useita toteutuskertoja, ennen kuin palvelupaketti on sekä sisältönsä että toteutusmuotonsa puolesta laadukas. CDS-suunnittelijatyöryhmän suositukset käytäntöjen vakiinnuttamiseksi ovat:

- *Welcome to Finland Evening* sekä *Welcome to Helsinki City Introduction* -palvelupaketit lisätään degree-tutoroinnin prosessikuvaukseen.
- Englanninkieliset koulutusohjelmat lisäävät palvelupaketit orientaatio-ohjelmiinsa, jotka lähetetään hyväksymiskirjeiden mukana kaikille aloittaville opiskelijoille. Vakiintuneet toteutusajat kirjataan myös prosessikuvauksiin. (*Welcome to Finland Evening*: orientaatioviikon keskiviikko klo 16-18. *Welcome to Helsinki City Introduction*: orientaatioviikon perjantai klo 10-15.)
- Porvoon ja Vierumäen toimipisteille luodaan oma toteutus.
- Opiskelijakunta huomioi nämä sisällöt uusien degree-tutoreiden koulutuksessa.
- Opiskelijakunta ja englanninkieliset koulutusohjelmat jatkavat yhteistyössä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjauksen laadun seuraamista.
- Nimitys degree-tutor vakiinnutetaan kuvaamaan englanninkielisten koulutusohjelmien vertaistutoreita.
- Korkeakoulun tasolla määritellään entistä tarkemmin, keiden ohjaustoimijoiden työkenttään ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden neuvonta kuuluu ja missä määrin korkeakoulu tarjoaa neuvontapalveluja ulkomaisille tutkinto-opiskelijoille.

Yhteisen prosessin vakiinnuttaminen reilun kymmenen englanninkielisen koulutusohjelman laajuisessa toimintaympäristössä on perusteltua sekä käytännön järjestelyjen vuoksi että synergiaetujen saavuttamiseksi. Ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita aloittaa jokaisessa englanninkielisessä koulutusohjelmassa arviolta 5-30. Heidänkin taustansa ovat hyvin erilaisia, joten kaikille ei ole mahdollista räätälöidä yksilöityä palvelua omassa koulutusohjelmassa. Yhteiset tilaisuudet vastikään Suomeen muuttaneille tutkinto-opiskelijoille ovat tarkoituksenmukaisia myös koulutusohjelmien kannalta.

Lisäkoulutuksen ja laadunvarmistuksen tarpeeseen kiinnitettiin huomiota hanketyön aikana. Degree-tutoreiden, opiskelijakunnan kv-jaoston ja opinto-ohjaajien keskusteluissa nousivat esille muun muassa seuraavia kysymyksiä: Annammeko varmasti oikeaa informaatiota opiskelijoille? Onko omat tietomme varmasti ajan tasalla? Eihän degree-tutorin kertomia henkilökohtaisia kokemuksia tulkita sanatarkaksi ohjeistukseksi? Emmehän pitkästyä aloittavia opiskelijoita liialla informaatiolla?

Laadunvarmistus, selkeät ohjeistukset ja yksiselitteiset pelisäännöt ovat paras tapa ehkäistä väärintymmärryksiä. Korkeakoulun ja opiskelijakunnan vastuuhenkilöiden on tärkeää olla perillä muun muassa viranomaisten kanssa asioimiseen liittyvistä säännöksistä ja ajankohtaisista muutoksista.

On myös tarkoituksenmukaista määritellä entistä tarkemmin, keiden ohjaustoimijoiden työkenttään ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden neuvonta kuuluu. Degree-tutorin on tärkeä tiedostaa roolinsa vertaisohjaajana, jolla on velvollisuus ohjata uusi opiskelija oikean tiedon lähteelle, jos ei itse tiedä oikeaa vastausta johonkin kysymykseen. Tärkeintä kehitetyissä toiminnoissa kuitenkin on se, että degree-tutoreiden kokemukset, ammattitaito ja auttamisen halu saadaan kanavoitua siten, että uudet opiskelijat tuntevat itsensä tervetulleiksi korkeakoulun suhteiden verkostoon heti ensimmäisestä viikosta alkaen.

Edellä mainitut ohjauksen toimenpiteet todellakin kuuluvat integraatiota tukeviin toimenpiteisiin. Todennäköisimmin tie sosiaaliseen inklusioon kulkee jonkinasteisen integraation kautta; vasta tietynasteisen integraation jälkeen vastaanottava yhteisö kokee yhteisöön tulleet yksilöt tasavertaisina toimijoina ja lisäarvon tuojina. Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tutoroinnin suhteen ensimmäiset askeleet kohti sosiaalista inklusiota otettiin CDS-hankkeen puitteissa silloin, kun kutsuimme koolle degree-tutoreista, opinto-ohjaajista ja opiskelijakunnan vastuuhenkilöistä koostuvan työryhmän. Yhteistyö jatkui, kun työryhmässä todettiin ja dokumentoitiin, miltä osin nykyinen degree-tutorointi ei vastaa uusien opiskelijoiden tarpeisiin.

Matka sosiaaliseen inklusioon on käytännössä pitkä, ja sen toteuttaminen vaatii toimintakulttuurin jatkuvaa muokkaamista. Voidaan ajatella, että tämän hetken uudet opiskelijat ovat vuoden kuluttua loistavia degree-tutoreita. Ohjauksellinen ammattitaito kehittyy myös omien kokemusten reflektoinnin kautta ja sen myötä, että he ovat olleet mukana kehittämässä oman koulutusohjelmansa tutorointia ja koko degree-tutoroinnin prosessia. Moniammatillinen ote ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaustyössä palkitsee niin tutorin kuin kokeneen opinto-ohjaajankin. Yhteistyö tukee myös ohjaustoimijoiden jaksamista ja kehittymistä omassa ohjaajan roolissaan. Tiivis yhteistyön verkosto ottaa kopin syrjäytymisvaarassa olevasta opiskelijasta ja ponnauttaa myös ohjaustyötä tekevän – ammattilaisen tai vapaaehtoisen – kohti tulevien lukukausien haasteita.

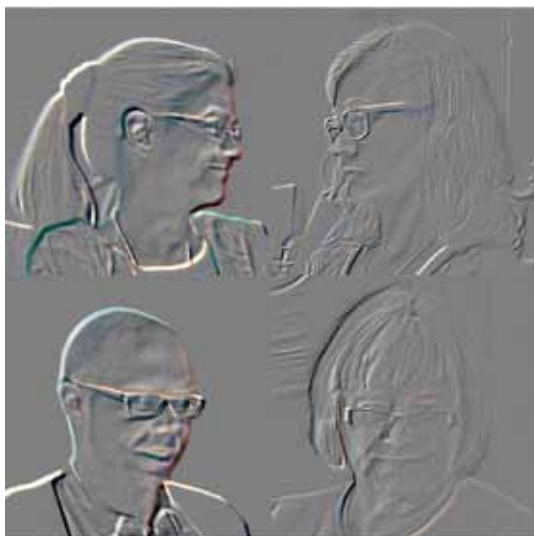
Lähteet

- Haldin D. & Heinilä H. & Tilus-Sandelin M (2011). Kohti aidosti kansainvälistä korkeakoulu yhteisöä. Ilmestynyt julkaisussa ”Rakentamassa ammattikorkeakoulu yhteisöä”. Toim. P. Vuokila-Oikkonen & A-E. Halonen. Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011.
- Hiltunen P. (2009). Opiskelijakunta ja ammattikorkeakoulujen kansainvälisyys. Ilmestynyt julkaisusarjassa ”SAMOK julkaisut”. Toim. H. Juusola, K. Suominen, V-M. Taskila & A. Urhonen. Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto – SAMOK ry 2009.
- Juusola H. & Koivisto J. (2008). ”We need more English information about our study, life in Finland and this country” Tutkimus ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden asemasta Suomen ammattikorkeakouluissa vuonna 2007. Ilmestynyt julkaisusarjassa ”SAMOK julkaisut”. Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto – SAMOK ry 2008.
- Kallinen R. & Kerbs H. & Nurmi J. (2006). Laadukas vertaisohjaus. Ilmestynyt osana julkaisua ”Työvälineitä ohjaukseen. Oped-Exon loppuraportti”. Oped-Exo – Ammattikorkeakoulujen opintojen ohjauksen kehittämisprojekti. HAMKin julkaisuja 15/2006.
- Niemelä A. (2009a). Kansainvälistä opiskelua ulkomailla ja kotimaassa. Tutkimus korkeakoulujen englanninkielisistä koulutusohjelmista. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs julkaisu 31/2009.
- Niemelä A. (2009b). Ammattikorkeakoulujen englanninkieliset koulutusohjelmat opiskelijoiden näkökulmasta. Suomalaisten ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs julkaisu 33/2009.
- Paturi T. (2011). Sähköpostikeskustelu Tuulikki Paturin kanssa 24.8.2011.

Liitteet

- Liite 5. Kuvaus degree-tutoreiden työpajan toteutuksista ja tuloksista

*Heinilä,
Mertala,
Nuutila &
Rautiainen*

Lopuksi

Olemme tässä kirjassa halunneet nostaa tarkastelun keskiöön kohtaamisen tiloja ja paikkoja ammattikorkeakoulussa ohjauksen näkökulmasta. Olemme tarkastelleet ohjausta niin ammattikorkeakoulun virallisten ohjaustoimijoiden ja opiskelijoiden välisenä kuin vertaisten välisenä kohtamisena. Toimijoita yhdistävät ”säikeet” on nähty suhteina, joissa kohtaaminen tapahtuu ja joista näin ollen muodostuu tärkeitä merkitysten jakamisen paikkoja. Suhteiden verkosto voi näin ollen muodostua tärkeäksi ammattikorkeakoulun resurssiksi. Tiivis suhdeverkosto lisää toimijoiden keskinäistä ymmärrystä ja asiantuntijuuden jakamista. Toimiva suhdeverkosto kasvattaa myös yhteisön sosiaalista pääomaa ja monimuotoistaa verkostoa rakenteellisesti, kognitiivisesti ja yhteistoiminnallisesti. Rakenteellisesti monimuotoistuminen liittyy siihen, miten eri tavoin vuorovaikutuksen rakenteita tai yhteistyökäytäntöjä kokeillaan ja edistetään. Kognitiivinen

monimuotoistuminen liittyy yhteisen kielen, koodien ja yhteistyön vision jakamiseen. Yhteistoiminnallisuuden monimuotoistuminen viittaa yhteistyösuhteulottuvuuteen, joka kulminoituu kysymykseen eri toimijoiden välisestä luottamuksesta. Tämän kirjan teemat ovat liikkuneet näissä kaikissa kolmessa ulottuvuudessa. Rakenteet ja yhteistyökäytännöt on nostettu merkityksellisinä esille erityisesti opinto-ohjauksen alueella. Yhteistä kieltä, koodeja ja yhteistyön visiota on rakennettu kaikkien ammattikorkeakoulujen ohjaustoimijoiden välille degree-tutoreiden koulutuksen kehittämisssessissä. Erityisesti on haluttu nostaa esille opiskelijatutorin rooli oman toimikenttensä ohjauksen ammattilaisena. Kaikkien toimijoiden välinen luottamus syntyy ja kehittyy parhaiten silloin, kun oikeasti kohdataan työn ääressä ja tätä kohtaamisen luonnetta kirjassa on pyritty kuvaamaan muun muassa työpajatoiminnan kuvauksen avulla.

Kohtaamisen teema on ajankohtainen ja merkittävä, sillä koulutus- ja työelämässä toimitaan enemmän tai vähemmän osana erilaisia verkostoja, haluttiin sitä tai ei. Kohtaamisen kautta voidaan avata monia ammattikorkeakouluopintojen ja -toiminnan todellisia ydinkysymyksiä ja haasteita. Olemme tässä kirjassa pyrkineet nostamaan esiin yhteyttä, joka ilmenee dialogisen kohtaamisen ja eri toimijoiden hyvinvoinnin kokemuksen välillä sekä yhteyttä, joka ilmenee kohdatuksi tulemisen ja opintojen sujuvan etenemisen välillä. Kohtaaminen ohjauksen eri toimijoiden välillä on aina jossain määrin myös oppimistilanne, myös opetus- ja ohjaushenkilöstön ja opiskelijatutoreiden välillä. Ohjaustyön usein hektisessäkin arjessa sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön että esimerkiksi opiskelijatutoreiden asiantuntijuus kehittyy väijäämättä. Ohjauksen ammattilainen pääsee tiiviin yhteistyön kautta refleктоimaan ohjauksen vakiintuneita käytänteitä opiskelijatutoreiden kanssa ja saa uusia näkökulmia nuorten aikuisten kanssa toimimiseen. Opiskelijatutor vertaisohjaajana puolestaan pääsee jakamaan oman ja yhteisönsä mietteet, ja voi samalla oppia näkemään oman koulutuksensa osana ammattikorkeakoulun laajempaa kokonaisuutta ja ohjausverkostoa. Kuulluksi tulemisen tarve on molemmilla tahoilla suuri. Ennen kaikkea tasa-arvoinen ja ammatillinen eri ohjaustoimijoiden dialogi voi lisätä ymmärrystä, ideoita ja tekemisen iloa ammattikorkeakoulun arkeen.

Tämän kirjan kirjoittaminen oli mielenkiintoinen ja haastava kohtaamisen mahdollisuus ja yhteinen matka. Se on vaatinut yhteistä sitoutumista suunnitelmallisuutta sekä halua oppia yhdessä. Kirjoittaminen yhdessä vaati myös työn jakamista. Näkemykset ja kokemukset ohjauksesta vahvistivat myös kirjoittajatiimimme yhteistä näköalaa opiskelijalähtöisestä ohjauksesta sekä kehittämistarpeista ammattikorkeakouluympäristössä. Ymmärrys oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista on kirjoittamisprosessin

aikana avautunut, erityisesti se, kuinka monesta osatekijästä hyvinvointi koostuu. Yhteinen kirjoittamisen prosessi on myös palkinnut, antanut iloa ja onnistumisen tunteita. Yhteistyö on sujunut mutkattomasti avoimuuden ja huumorin avulla. Toistemme tuki ja kannustaminen on ollut voiman lähteenä ja innoittajana koko projektin aikana. Lisäksi yhdessä kirjoittamisen prosessi rikasti näkemyksiämme CDS-hankkeen kokonaisuutta ajatellen. Ajattelemme, että parhaimmillaan yhteistoiminnallinen työskentely on antanut yhdessä tekemisen iloa ja lisännyt positiivista sosiaalista kanssakäymistä. Koko kirjoittajaryhmä on hyötynyt jäsenten erilaisista taidoista ja tiedoista niin, että yhteisen tekemisen mielekkyys ja into näkyi aitona ja iloisenä kohtaamisena koko prosessin ajan.

Lopuksi olemme tiivistäneet kirjoittajatiimin keskeisen viestin kahteen toivomukseen. Olemme koonneet myös kirjan teemaan liittyviä kysymyksiä ammattikorkeakoulu yhteisöissä yhdessä pohdittaviksi.

Ammattikorkeakoulun työntekijöissä on voimaa!

Toivomme, että ammattikorkeakouluissa on lisääntyvässä määrin aikaa eri ammattiryhmien väliseen kohtaamiseen ja asiantuntijuuden jakamiseen. Vertaistuki on tärkeä tekijä työssä jaksamisen tukemisessa.

Vertaisohjauksessa on voimaa!

Toivomme, että ammattikorkeakouluissa nähdään yhä useammin erilaisia vertaisohjaajia sekä myös vertaisohjauksen veteraaneja, jotka tuovat osaamisensa kotikorkeakoulu yhteisöön vielä valmistumisensa jälkeenkin.

- Voiko todellista ohjaussuhdetta olla ilman dialogia ja tarvitaanko opiskelijoiden ohjaukseen uudistavaa viitekehystä tai osaamista?
- Miten yhteistä hyvinvointia käytännössä rakennetaan ja ylläpidetään oppilaitoksessa?
- Onko ohjaustapamme perinteisesti ongelmakeskeistä tai luokittelevaa?
- Olisiko opetus- ja ohjaushenkilöstön hyvä myöntää, että ohjauskulttuurissamme on paljon tehtävää ja kehittämishaasteita jatkossa?
- Onko vallitsevaa todellisuutta mahdollista muuttaa esimerkiksi ratkaisukeskeisesti ajatellen: tulevaisuutta voi luoda ja se on neuvoteltavissa?
- Mitä lisäarvoa tutorointi antaa tutorina toimivan opiskelijan ammatilliselle kasvulle?

- Millä tavalla löydämme enemmän opiskelijoita, jotka opintojensa aloittamisen jälkeen toimivat monipuolisesti vertaisohjauksen eri osa-alueilla ja palaavat valmistumisen jälkeenkin alumnin roolissa kotikorkeakouluunsa jakamaan vertaisen asiantuntemusta uusille opiskelijoille?
- Miten varmistamme sen, että kiireisellä opiskelijalla on tulevaisuudessakin aikaa vapaaehtoisena vertaisohjaajana toimimiseen?

Liite 1

”Oivalluksia ohjaukseen” -pajatoiminta 2010-2011

Keskusteluteemoihin liittyvät kysymykset

- Mitä olet saanut työpajatoiminnasta?
- Mitä pidät ohjauksessa tärkeänä?
- Ovatko säännölliset työpajatapaamiset tukeneet omaa ohjaustyöskentelyäsi? Miten?
- Mitä olen oppinut matkan varrella?
- Miten työpajatoiminta on vaikuttanut ohjaustyöskentelyysi?
- Millä tavoin olet kokenut yhteiset tapaamiset ohjauksen parissa?
- Mitä toivot jatkossa?
- Mitkä ovat (mielestäsi) kolme keskeisintä tekijää, jotka vaikuttavat opiskelija-lähtöisen ohjauksen onnistumiseen?

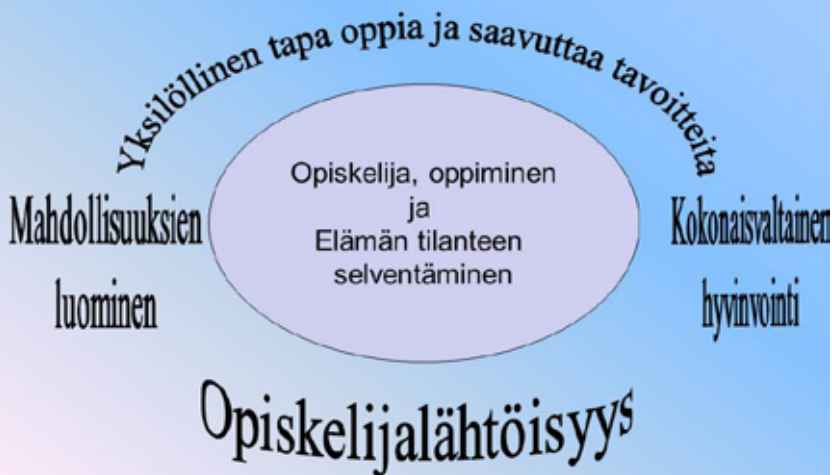
Sisällys

- Ohjauksen käsitteitä
- Viitekehityksen merkitys ratkaisukeskeisessä ohjauksessa
- Keskeisiä ratkes-ohjauksen näkökulmia
- **Ratkaisukeskeinen ohjaus** osana opettajan työtä
- Käytännön niksejä ohjaukseen

Ohjaus

- Ohjauksen toiminnan kohteena on prosessi, jossa opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omia vahvuuksiaan suhteessa toimintaympäristönsä mahdollisuuksiin
- Opiskelija on *aktiivinen toimija* > vastuu omasta opiskelusta
- Ohjauksessa olevan oma asiantuntijuus on korostunut, mikä ei tarkoita ohjaajan asiantuntemuksen merkityksen vähentymistä, vaan sen luonteen muuttumista”

Ohjaus ja tuki

Neuvonta

Guidance

- Voidaan ymmärtää tarkoittavan neuvojen ja ohjeiden antamista sekä informaation tarjoamista
- Voidaan ymmärtää tarkoittavan yläkäsitettä, joka sisältää useita toimintamuotoja, kuten ohjauksen, arvioinnin, informoinnin, uravalinnan ohjauksen, sijoittumispalvelut, verkostotyön sekä opintonsa päättäneiden seurannan

(Lairio & Puukari 2000)

Opinto-ohjauksen kenttä

Mukaan Lankinen 2006

Ohjauksen ja terapian suhteesta

- Samanlaisia piirteitä: molemmissa on kyse opiskelijan/asiakkaan auttamisesta
  - Vuorovaikutussuhteessa, teoriaperustoissa ja työskentelymuodoissa on yhteisiä piirteitä
  - **Erilaista:** terapian tausta on lääketieteellinen ja perustuu häiriön tai sairaudesta johtuvien oireiden poistamiseen.
-
- Ohjauksen perusta on monitieteellinen ja **oppimista** korostava

Ohjaus ja yhteistyö

- **Ohjaus on kaikkien tehtävä**
- Kasvun ja kehityksen tukeminen, koulutus- ja uravalinnan ohjaus ja opintojen ja oppimisen ohjaus ns. törmäävät toisiinsa ja eivät ole irrallaan toisistaan. (Lerkkanen 2006)
- Tiivis, johdonmukainen yhteistyö sekä tiedonkulun varmistaminen
- Osapuolten joustavuus, panostus ja sitoutuminen

Viitekehityksen merkitys ohjauksessa

- Käsitteellistäminen ohjaa työskentelyä:
  - Mistä tässä on kysymys, mikä tämä ilmiö tai ongelma on varsinaisesti: ilmiöstä ytimeen
- Laajentaa omaa kokemusta ja näkemystä ja mahdollisuuksia ymmärtää erilaisia ilmiöitä → auttaa ymmärtämään ihmisiä → empatia + hallinnan tunne
- Teoria/viitekehitys on parhaimmillaan kartta > ilman ohjauksen viitekehystä toiminta voi olla harhailua, sattumaa tai samoilua jossakin
- Ohjausteorioita on useita (sosiodynaaminen, **ratkaisukeskeinen**, psykodynaaminen jne.)

Ratkes ohjauksen keskeisiä näkökulmia

- Ohjaus tarjoaa tukea, huolenpitoa, lohtua ja toivoa
- Ohjauksessa annetaan asiallista ja oikeaa tietoa.
- Opiskelijaa autetaan selvittämään ja luomaan kuvaa omista tavoitteistaan ja omasta tulevaisuudestaan.
- Opiskelijaa autetaan tunnistamaan omia voimavarojaan ja kehittämistarpeitaan.
- Opiskelijaa autetaan tekemään ja toteuttamaan vaihtoehtoisia valintoja ja suunnitelmia.
- Opiskelijaa autetaan käsittelemään tavoitteiden saavuttamisen tiellä olevia uhkia tai esteitä.

Ratkaisukeskeinen ohjaus

Lähestymistapa ja *käytännön menetelmiä* sisältävä kokonaisuus, joka auttaa ihmisiä löytämään vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- Miten minun olisi hyvä elää elämäni?
- Millaisia uravalintoja tai suunnitelmia minun olisi hyvä tehdä?
- Millaisia **voimavaroja** minulla on tällä hetkellä käytettävissäni?
- Miten asetan tavoitteitani?
- Miten toteutan suunnitelmani?
- Miten saan tasapainoa elämäni?
- Millaisia tukijoukkoja tai -verkostoja minulla on?
- Miten ratkaisen ongelmia, hankalia tilanteita tai konflikteja?

Muodostaa kokonaisuuden, jonka avulla voidaan auttaa ihmisiä etsimään vastauksia peruskysymykseen

**MITEN VOISIN
SAAVUTTA
TAVOITTEENI?**

Kukkamaljakkoteoria

Ratkaisukeskeinen ohjaus

- Selvittää haluttava tulevaisuus
  - Selvittää keinot sen saavuttamiseen
  - Voimavaruus- ja taitotunneisuus viittaa pyrkimykseen tunnistaa ja tehdä näkyväksi opiskelijan omat resurssit ja mahdollisuudet tavoitteiden toteuttamisessa.
  - Myös ratkaisut ongelmiin ja apu niiden löytämiseen ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen ilmiöitä
  - Viittaa ja tukee elämän jatkuvaan liikkeeseen, muutokseen
→ ihmisen kehittämispotentiaaliin
  - Korostaa kokonaisvaltaisuutta, mahdollisuuksia
- ↓
- Tuo mukanaan lähestymistavan.
  - toivon
  - valinnan
  - vastuun

Ratkaisukeskeinen ohjaus

Voimavarakeskeisyys

Tulkitaan ja hyödynnetään asiakkaan kykyjä, taitoja, osaamista ja verkostoa käsillä olevan pulman ratkaisemisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa.

Myös menneisyyttä tarkasteillaan ensisijaisesti tulevan voimavarana.

Poikkeuksien ja edistyksen huomioiminen

Erityisesti tutkitaan niitä hetkiä, jolloin vaikeudet ovat paremmin hallinnassa tai jolloin tavoite toteutuu vaikka osaksikin.

Poikkeuksesta voi usein löytyä todistettavasti toimivia asiakkaan itsensä kokemia ratkaisumalleja ja strategioita.

Mihin kiinnität huomiota, se vahvistuu.

On tärkeää kartoittaa tavoitteen suuntaan tapahtuvaa edistystä, jotta sitä voi tietoisemmin tukea.

Tehtävä/Harjoitus 1

Missä olet onnistunut?

- Ota itsellesi pari ja sovi parin kanssa, kumpi aloittaa keskustelun kertomalla:
- Missä olet onnistunut?
- Miten sen teit?
- Miten muut auttoivat sinua siinä?

Ratkaisukeskeinen ohjaus

Myönteisyys, leikkisyys, huumori

Ratkaisukeskeinen työtapa tukee opiskelijan vahvoja puolia.

Puutteiden ja pulmien tutkimisen sijasta painotetaan myönteisiä, voimavaroja kasvattavia näkökulmia.

Hyvässä vuorovaikutussuhteessa ideoidaan ja testataan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Apuna voidaan käyttää **leikkisyyttä ja huumoria**.

Ole utelias   Näytä merkkejä

Anna positiivista palautetta omalla tavallasi

Hyödyntäminen

Ratkaisukeskeinen työtapa on salliva ja siihen voidaan vapaasti liittää muista työmuodoista lainattuja ideoita, kuten NLP-tekniikoita, kotitehtäviä, sopimuksia, tietoisuustaitojen harjoittelua..

Ratkaisukeskeinen ohjaus

Realistisuus ja konkreettisuus

Vaikka haaveet ja arvopäämäärät ovat keskeisiä työvälineitä, ratkaisukeskeisyys on tinkimättömän käytännöllistä.

Kaukainen tai haaveellinenkin tavoite tuo oman valonsa **arjen konkretiaan** ja tekee siten näkyväksi uusia, ongelmatarinasta piiloon jääneitä mahdollisuuksia.

Mahdollisten vastoinkäymisten tunnistaminen ja niihin varautuminen kuuluvat niin ikään perusvälineistöön.

Yhteistyö ja ansion jakaminen

Asiakkaan verkostot ja läheiset nähdään voimavarana ja pulmia voidaan ratkoa yhteistyössä heidän kanssaan.

Tärkeä osa työtä on perusteltu positiivinen palaute sekä ansion ja kiitosten jakaminen eri osapuolille.

Ratkaisukeskeinen ohjaus

Voimavarakeskeisyys

Tulkitaan ja hyödynnetään asiakkaan kykyjä, taitoja, osaamista ja verkostoa käsillä olevan pulman ratkaisemisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa.

Myös menneisyyttä tarkasteillaan ensisijaisesti tulevan voimavarana.

Poikkeuksien ja edistyksen huomioiminen

Erityisesti tutkitaan niitä hetkiä, jolloin vaikeudet ovat paremmin hallinnassa tai jolloin tavoite toteutuu vaikka osaksikin.

Poikkeuksesta voi usein löytyä todistettavasti toimivia asiakkaan itsensä kokemia ratkaisumalleja ja strategioita.

Mihin kiinnität huomiota, se *vahvistuu*.

On tärkeää kartoittaa tavoitteen suuntaan tapahtuvaa edistystä, jotta sitä voi tietoisemmin tukea.

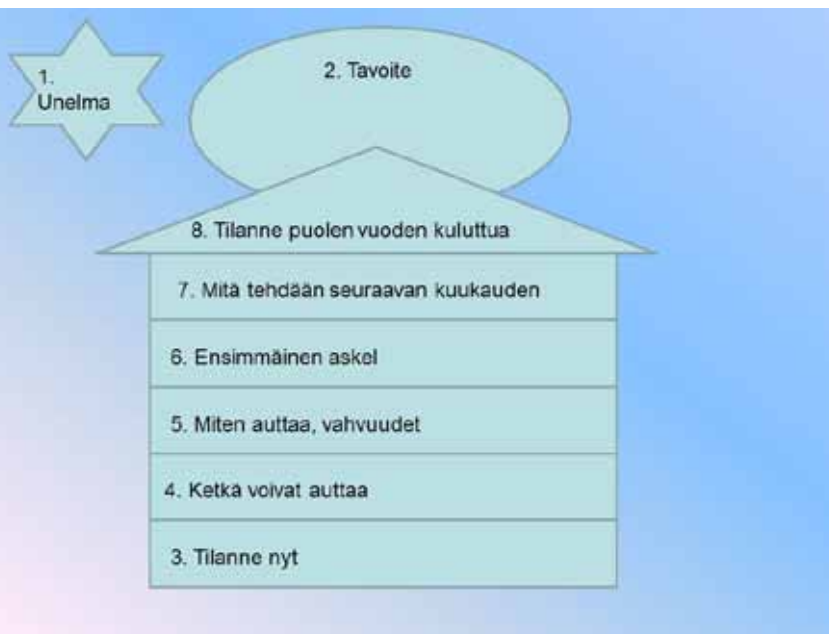

Ratkaisukeskeinen ohjaus

Voidaan soveltaa useissa eri yhteyksissä:

- Asiakkaan/Opiskelijan ohjauksessa (career education)
- Tulevaisuuden suunnittelussa (career choice)
- Työnhaussa ja työttömien palveluissa
- Työyhteisön kehittämisessä
- Yleensäkin sosiaalisten ongelmien ratkaisussa
- Oppimisprosessissa
- Opinto-ohjauksessa ja erityisopetuksessa

empowerment-voimaannuttaminen

Ratkaisukeskeinen ohjaus

Toiveikkaus

Kohti tavoitteita:

- Ihminen on ITSE asettanut tavoitteen > **oma tavoite**
- "Not invented here"
- Hyödyt > tehdään tavoitteista kiinnostavia
- Usko ja toiveikkaus
- Kannusta sekä onnistujaa että hänen tukijoitaan
- Huumori, ilo
- "Normalisointi" > "Toi on ihan normaalia tuossa elämän vaiheessa".

Ongelman kääntäminen > on asioita, joita on hyvä oppia

Monenlaisen oppijan ohjaus ja tuki

Mikä innostaa oppimiseen?

- **asenteet** – tilaa monenlaiselle oppimiselle
- **motivaatio** on voima, joka ohjaa toimintaamme. Ihmiset ovat valmiita ponnistelemaan asioiden eteen, jotka kokevat itselleen tärkeiksi ja jotka on mahdollista saavuttaa. Toimintaan vaikuttavat sekä käsitykset omista kyvyistä että tehtävän vaatimukset.
- **yksilöllisyys ja henkilökohtaistaminen**
  - opiskelijan vahvuudet esiin
  - mahdollisten ongelmien huomiointi ja ennakointi
- opiskelijan oman **aktiivisuuden, luovuuden ja sitkeyden kannustaminen**
- **arviointi**: avoin, kannustava, sanallinen, jatkuva, itsearviointiin kasvattava
- **organisointi**: jaksotus, toimintatavat
- **resurssit**: aika, osaaminen
- **yhteistyö**: oppilaitoksen sisäinen toimintakulttuuri

Ohjaus ja monenlaiset oppijat

Niksejä oppimaan oppimiseen ja ohjaukseen

- Oppimistyyli (havaintokanava)
- Opiskelustrategia ja -tekniikat
  - luovuuteen innostaminen ja kannustaminen > Mind map
  - kuvallinen ilmaisu ja tiedon haku (monikanavaista oppimista tukeva opetusmateriaali > vrt. verkko-oppiminen)
  - tiedollisten asioiden oppiminen käytännön kautta > Learning by doing
- Teorian ja tekemällä oppimisen yhteen linkittäminen
  - opiskelun ja osaamisen kehittämisen myönteinen tukeminen
  - **motivaation** herättäminen
  - synnynnäiset temperamentit
  - **käsitykset itsestä** oppijana
  - **tunteilla** on suuri merkitys oppimisessa. Ihmisillä on tapana välttää itselle epämieluisia asioita > Uuden näkökulman hakeminen voi auttaa vaikean asian lähestymistä.
  - **mielialalla on merkitystä** myös oppimiseen. Mieliala voi vaikuttaa siihen, pidetäänkö tehtäviä mieluisina vai epämiellyttävinä ylimääräisinä rasitteina.
  - oppimaan oppimisen tuki ryhmä-/tiimityöskentelyn käynnistäminen, ohjaus ja innovointi

Oppimiseen vaikuttavat

- Tavoitteiden saavutettavuus: "Tarvitsen saavutettavissa olevat ja konkreettiset tavoitteet, joissa on ripaus haastetta."
- Innostuneisuus ja halu oppia: "Luja tahto vie läpi harmaan kiven!"
- Usko omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin: "Pystyn, kykenen osaan."
- Omat aikaisemmat kokemukset ja tunteet: Mukavat muistot tuovat mieleen positiivisia asioita ja tunteita.
- Pelko, ahdistus ja avuttomuuden tunne puolestaan vaikeuttavat asian oppimista.
- Itsensä kehuminen tavoitteen saavuttamisen jälkeen: "Onnistuin, olen hyvä!"
- Virheen tekemisen, epäonnistumien ja erehtymisen onnistunut opettelu: "Ensi kerralla teen asian toisella tavalla."

Oppimaan oppimisella tarkoitetaan taitoa, jonka avulla ihminen itse pystyy ohjaamaan oppimistaan. Oppimistaitoa ei ole helppo määritellä yksiselitteisesti, sillä ihmiset lähestyvät uusia asioita eri tavalla.

Käytännön harjoitusvinkkejä ohjaukseen

Voimavara-aurinko

Voimavarainventaario

Taitoja, kykyjä

Kirjoitetaan joka sakaraan voimavaroista

TAVOITTEENI SAAVUTTAMINEN

Nimeä ympyrään haluamasi tavoite.
Mieti, mitkä ovat niitä askelmia, jotka voivat johtaa sinut sinne. Mitkä ovat suurimmat esteet tiellesi? Miten voit ohittaa/pienentää niitä? Nimeä pääaskeleesi, jotka sinun on otettava. Mikä on aikaperspektiivisi... päivät... kuukausia... vuosia... vuosikymmeniä? Sinun ei tarvitse ottaa kaikkia askelista.

Mitä olet jo tehnyt asian eteen?

Haluamani tavoite

Mihin haluan mennä ja kuinka pääsen sinne?

Jos et halua rakentaa elämääsi, muut tekevät sen puolestasi ja tulokset eivät ehkä ole sinulle kovin hyviä!!
"It's not invented here"

KARTTA

Mielikuvajana

Missä kohtaa menen tällä hetkellä?

1

10

Muuttuva opettajuus -10 ajatusta yhteistyölle

- Millainen on arvomaailmani?
- Olemme yhdessä valmentajia
- Voimme yhdessä oppia paljon
- Käytetään sopivasti huumoria
- Ohjauksessa ei tarvitse pyrkiä täydellisyyteen
- Kukaan meistä ei ole Tabula Rasa
- Tehdään yhteistyötä
- Kannusta ja anna rakentavaa palautetta
- Mietitään, millä termeillä puhutaan
- Ole oma itsesi

Monenlainen oppiminen ja osaamisen kehittäminen

**OPPIMISPOLULLA IHMINEN HALUAA NÄYTTÄÄ
OSAAMISTAAN -
EI OSAAMATTOMUUTTAAN!**

**"Eloon ei jää vahvin eikä älykkäin vaan se,
joka reagoi herkimmin muutoksiin."**

- C. Darwin -

Lähteitä ja kirjallisuutta

- Aulanko, M. (1999). Minä osaan, Anna aivojesi toimia. Juva: WSOY.
- Vakkuri, K. (1998). Opi tehokkaammin - opi oppimaan! Helsinki: BSV-kirja.
- Första rapporten hösten 2000 våren 2001. SF- SOL, Södra Finlands skriv och läsprojekt. Helsinki: Hero.
- Kiipikoski, S. 2002. Oppimistyylit ja ryhmänhallinta. Opetusmoniste. Täydennyskoulutuskeskus, erityiskasvatus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kiipikoski, S. 2000 Oppimistyylivälitteet & oppilaskeskeinen opettaminen. Opetusmoniste. Täydennyskoulutuskeskus, erityiskasvatus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- OTA-käsikirja opettajille ja ohjaajille. Oppimistyylit Analyysiprofiilien tulkinta ja käytäntöön soveltaminen. 2000. Opetusmoniste. Täydennyskoulutuskeskus, erityiskasvatus (4/2000). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Prashng, B. 1997. Eläkön erilaisuus. Oppimisenvallankumous käytännössä. Jyväskylä: Atena.
- Prashng, B. 2000. Erilaisuuden voima: opetustyylit ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus 2000.
- SF- SOL. Södra Finlands skriv och läsprojekt 2001/2002. Rapport. HERO/Herosak. Helsingfors 2003: Sävypaino.
- Myös Internetissä on laajasti lisätietoa
<http://demokursssi.opintoluota.fi/sivu3.asp>
<http://appro.mit.jyu.fi/essikursssi/oppimistyylit/13/>
<http://www.cs.uta.fi/popp/www/popp2001/svov/tekstit.htm>

Lisää lähteitä ja kirjallisuutta

- Lairio, M. & Rekola, H. 2007. Opiskelijoiden tarpeet ohjauskulttuurin
- Lerkkanen J. 2002. Koulutus- ja uravalintaongelmat
- kehittämisen lähtökohdista. Teoksessa M. Lairio & M. Penttilä (toim.)
- Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa. Jyväskylä: Jyväskylän
- yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos
- Furman, B. Muksuopin lumous
- Furman, B. Onnistuminen on joukkueläji
- Hakkarainen, K. (2001). Oppiminen osallistumisen prosessina. Aikuiskasvatus 2/20, 84-98.
- Heikama K. (1997). Arvojen ja ihmiskuvan murros (s.242 - 264). Timo J. Hämäläinen (toim.) Murroksen aika. Helsinki: WSOY.
- Metsänen, R & Matinheikki Kokko, K. (2000). Assessing and Supporting Career Development in Multicultural Working Context. Conference proceeding (CD) of International Career Conference 2000. Australia, IAEVG: Perth
- Peavy, V.R. (2001). Elämäni työkirja. Konstruktivististen ohjausperiaatteiden soveltaminen: tehtäviä ja harjoituksia. Psykologien Kustannus Oy.
- Siitonen, J. (1999). Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto: Acta Universitatis Ouluensis E37.

Ja vielä lisää lähteitä

- Helander, J. & Seinä, S. 2005. Mielen malleista ohjaustodellisuuteen-ohjausteoria opinto-ohjaajakoulutuksessa. Teoksessa J. Lerkkanen (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 13-18.
- McLeod, J. 1998. An introduction to counselling. Buckingham: Open University Press.
- Nelson-Jones, R. 1982.
- Ojanen, S. 2000. Ohjauksesta civallukseen. Ohjausteorian kehittäjä. Saarijärvi: Palmenia-kustannus.
- Furman, B. & Ahola, T. 1999. Ratkaisukeskeinen itsensä kehittäminen. Helsinki: Lyhytterapia-instituutti Oy.
- Helander, J. 2000. Oppiminen ratkaisusuuntautuneessa terapiassa ja ohjauksessa. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia.

 HAAGA-HELIA
ammattikorkeakoulu
AMMATTILINEN OPETUSKESKUS

Oivalluksia ohjauksesta

Opiskelijan kohtaaminen – tapaaminen

aktiivinen ohjaus = tee asioita toisin
(Amundson 2005)

European Union
Euroopan sosiaalirahasto

Leera Nuutia 2011

Merkityksellistä

- **Mieti, mikä tärkeää:**
  - Onko sinulla riittävästi aikaa, kun opiskelija tulee huoneeseen
  - Miten otetaan vastaan?
  - Vältä rutinoitumista
  - Vältä opiskelijalle tunne ajan saamisesta
  - ”clinical counselling” -> pyrkimys aktiivisuuteen, sosiaalisuuteen, viihtymiseen

Oivalluksia ohjaukseen

(Rogers 1990)

- **Ohjaussuhteen luominen**
  - > taidot, tiedot, tavoitteet – suhde
  - > ohjaussuhteen olennaiset osat
- **Aitous**
  - Kysyn, jos en tiedä
  - läpinäkyvä kohtaaminen – rehellisyys
  - epätäydellisyyden hyväksyminen
- **Opiskelijan arvostaminen**
  - kunnioittaminen, hyväksyminen ja välittäminen (ohjaava kasvatus)
  - arvostus, usko asiakkaan kykyyn ratkaista ongelmat, lämpimyyttä, ainutlaatuisuus
- **Kokonaisuus**
  - > Opiskelijan kokemusmaailman havainnoiminen

Yhteinen pelikenttä

- **Yhteisen maaperän etsiminen / yhteisen sävelen löytäminen**
  - henkilökohtainen tutustuminen
  - yhteinen kieli ja sanasto sekä monipuolinen viestintä
  - mielikuva jokapäiväisestä elämästä
  - ohjaajan ja opiskelijan maailmojen erot ja yhtäläisyydet
  - Pyrkimyksenä saada opiskelija puhumaan jostakin, josta hän nauttii mm. ”kymmenen asiaa, joita teen mielelläni”
- **”We have to go backwards, in order to go forward”**
(Amundson 2005)

Kuuntele

- **Opiskelijan elämäntilanteen ymmärtäminen**
- **Merkitysten etsiminen ja keskittyminen oleelliseen**
  - dialogi
  - kartoitus
  - metaforat
  - elämäntarinat
  - tieto ja kokemukset
- **Aktiivinen kuuntelu**
- **Kysymykset**
- “Ohjaaja tunnetaan hyvistä kysymyksistä – ei vastauksista!”

Ohjauksen ilmapiiri

- **Toimivan todellisuuden luominen**
- **Toteuttamiskelpoisten tavoitteiden työstäminen**
  - kunnioitus
  - luottamus
  - itseluottamuksen ja rohkeuden löytäminen
  - yhteinen konstruointi
- **Päätösvaiheen merkityksellisyys**
  - yhden luvun päättymisen ja uusien mahdollisuuksien avautuminen
  - mitä saatu aikaan
  - ”pullakahvit”, todistus, yhteenveto, voitettujen ongelmien läpikäynti, kynttilät sammuksiin (Huom! ohjaussuhde)
  - kättely, halaus
  - On tärkeää on, että ohjauksen päättymisen osoitetaan jollakin muodollisella eleellä

**Kuljen omaa tietäni
Kehitän itseäni ja voimavarojani
Ohjaus jatkuu**

Lähteitä

- Lairio, M. & Rekola, H. 2007. Opiskelijoiden tarpeet ohjauskulttuurin kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa M. Lairio & M. Penttilä (toim.)
- Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos
- Vance Peavy, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Vance Peavy, Elämäni työkirja
- Vance Peavy, Sosiodynaamisen ohjauksen opas

Sisällys:

- Kyselyn tuloksista
- Ohjauksen käsitteitä
- Viitekehyksen merkitys ohjauksessa
- Keskeisiä näkökulmia
- Sosiodynaaminen ohjaus osana opettajan työtä
- Voimaannuttava ohjaus

Ohjauksen käsitteistä

Itseohjautuvuuden tukeminen
ohjauksessa

- Tarkoittaa kykyä suunnitella, hallita ja arvioida omaa toimintaansa
- Opiskelijoita on ohjattava hakemaan ohjausta itsenäisesti silloin, kun he sitä kokevat tarvitsevansa
- Opiskelija on aktiivinen toimija, oma vastuu opiskelusta
- Ohjauksessa olevan oma asiantuntijuus on korostunut, mikä ei tarkoita ohjaajan asiantuntemuksen merkityksen vähentymistä, vaan sen luonteen muuttumista"

Ohjaus ja yhteistyö

- **Ohjaus on kaikkien tehtävä**
- Kasvun ja kehityksen tukeminen, koulutus- ja uravalinnan ohjaus ja opintojen ja oppimisen ohjaus ns. törmäävät toisiinsa ja eivät ole irrallaan toisistaan. (Lerikkanen 2006)
- Tiivis, johdonmukainen yhteistyö sekä tiedonkulun varmistaminen
- Osapuolten joustavuus, panostus ja sitoutuminen

Viitekehysten merkitys ohjauksessa

- Kasitteellistaminen **ohjaa** työskentelyä:
  - Mistä tässä on kysymys, mikä tämä ilmiö tai ongelma on varsinaisesti: ilmiöstä ytimeen
- Laajentaa omaa kokemusta ja näkemystä ja mahdollisuuksia ymmärtää erilaisia ilmiöitä → auttaa ymmärtämään ihmisiä → empatia + hallinnan tunne
- Teoria/viitekehys on parhaimmillaan kartta > ilman ohjauksen viitekehystä toiminta voi olla harhailua, sattumaa tai samoilua jossakin
- Ohjausteorioita on useita (sosiodynaaminen, ratkaisukeskeinen, psykodynaaminen jne.)

Monenlaisia oppijoita

Näköje oppimaan oppimiseen ja ohjaukseen

- Learning by doing
  - oppimistyyli (havaintokanava)
  - tiedollisten asioiden oppiminen käytännön kautta
- Teorian ja tekemällä oppimisen yhteen linkittäminen
  - opiskelun ja osaamisen kehittämisen myönteinen tukeminen
  - **motivaation** herättäminen
  - synnynnäiset temperamentit
  - **käsitykset itsestä** oppijana muodostuvat jo varsin varhain, eikä niiden
  - **tunteilla** on suuri merkitys oppimisessa. Ihmisillä on tapana välttää itselle epämieluisia asioita. Uuden näkökulman hakeminen voi auttaa vaikean asian lähestymistä.
  - **mielialalla on merkitystä** myös oppimiseen. Mieliala voi vaikuttaa siihen, pidetäänkö tehtäviä mieluisina vai epämiellyttävinä ylimääräisinä rasitteina.
  - oppimaan oppimisen tuki ryhmä-/tiimityöskentelyn käynnistäminen, ohjaus ja innovointi
- Opiskelustrategia ja –tekniikat
  - luovuuteen innostaminen ja kannustaminen > Mind map
  - kuvallinen ilmaisu ja tiedon haku (monikanavaista oppimista tukeva opetusmateriaali > vrt. verkko-oppiminen)

Monenlaisen oppijan ohjaus ja tuki

Mikä innostaa oppimiseen?

- **asenteet** – tilaa monenlaiselle oppimiselle
- **motivaatio** on voima, joka ohjaa toimintaamme. Ihmiset ovat valmiita ponnistelemaan asioiden eteen, jotka kokevat itselleen tärkeiksi ja jotka on mahdollista saavuttaa. Toimintaan vaikuttavat sekä käsitykset omista kyvyistä että tehtävän vaatimukset.
- **yksilöllisyys ja henkilökohtaistaminen**
  - opiskelijan vahvuudet esiin
  - mahdollisten ongelmien huomiointi ja ennakointi
- **opiskelijan oman aktiivisuuden, luovuuden ja sitkeyden kannustaminen**
- **ohjaus**: ohjauksen menetelmät: kannustaminen, yksilöllisyys, pohtiminen, tilaa monenlaiselle tavalle oppia
- **arviointi**: avoin, kannustava, sanallinen, jatkuva, itsearviointiin kasvattava
- **organisointi**: jaksotus, toimintatavat
- **resurssit**: aika, osaaminen
- **yhteistyö**

Oppimiseen vaikuttavat

- Tavoitteiden saavutettavuus: "Tarvitsen saavutettavissa olevat ja konkreettiset tavoitteet, joissa on ripaus haastetta."
- Innostuneisuus ja halu oppia: "Luja tahto vie läpi harmaan kiven!"
- Usko omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin: "Pystyn, kykenen osaan."
- Omat aikaisemmat kokemukset ja tunteet: Mukavat muistot tuovat mieleen positiivisia asioita ja tunteita.
- Pelko, ahdistus ja avuttomuuden tunne puolestaan vaikeuttavat asian oppimista.
- Itsensä kehuminen tavoitteen saavuttamisen jälkeen: "Onnistuin, olen hyvä!"
- Virheen tekemisen, epäonnistumien ja erehtymisen onnistunut opettelu: "Ensi kerralla teen asian toisella tavalla."

Oppimaan oppimisella tarkoitetaan taitoa, jonka avulla ihminen itse pystyy ohjaamaan oppimistaan. Oppimistaitoa ei ole helppo määritellä yksiselitteisesti, sillä ihmiset lähestyvät uusia asioita eri tavalla.

Taustaviitekehityksen merkitys ohjauksessa

- Erilaisesta käsitteellistamisestä voi seurata samanlainen strategia - ja samanlaisesta erilainen
- Tavoitteen ja työskentelytavan määrittely on suhteessa omaan ymmärtämiseen ja käsitteellistämiseen
- Yhteisen "pelikentän" hahmottaminen
- Yhteistyösuhteen luominen aikuisen kanssa:
  - Suhteen tarkastelua
  - Mihin fokusoidutaan/keskitytään: esim. "transferenssi" → muutos "haitallisten ajatusten" muuttaminen → muutos "merkitysten" reflektointi → muutos

OHJAUKSEN KESKEISIÄ NÄKÖKULMIA

Sosiodynaaminen ohjausteoria

1. Ohjaus tarjoaa tukea, huolenpitoa, lohtua ja toivoa.
2. Ohjauksessa annetaan asiallista ja oikeaa tietoa.
3. Opiskelijaa autetaan selventämään ja luomaan kuvaa omista tavoitteistaan ja omasta tulevaisuudestaan.
4. Opiskelijaa autetaan tunnistamaan omia voimavarojaan ja kehittämistarpeitaan.
5. Opiskelijaa autetaan tekemään ja toteuttamaan vaihtoehtoisia valintoja ja suunnitelmia.
6. Opiskelijaa autetaan käsittelemään tavoitteiden saavuttamisen tiellä olevia uhkia tai esteitä.

MITÄ ON SOSIODYNAAMINEN OHJAUS?

(Vance Peavy)

Lähestymistapa ja käytännön menetelmiä sisältävä kokonaisuus, joka auttaa ihmisiä löytämään vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- MITEN MINUN OLISI HYVÄ ELÄÄ ELÄMÄNI?
- MILLAISIA URAVALINTOJA TAI SUUNNITELMIA MINUN OLISI HYVÄ TEHDÄ?
- MILLAISIA VOIMAVAROJA JA VAHVUUKSIA MINULLA ON TÄLLÄ HETKELLÄ KÄYTETTÄVISSÄNI?
- MITEN ASETAN TAVOITTEITANI JA TOIVEITANI?
- MITEN TOTEUTAN OMAA SUUNNITELMANI?
- MITEN LÖYDÄN TÄRKEIMMÄT ARVONI?
- MITEN SAAN TASAPAINOA JA HALLINNAN TUNNETTA ELÄMÄÄNI?
- MITEN RATKAISEN ETEEN TULEVIA HAASTEITA, ONGELMIA, HANKALIA TILANTEITA TAI KONFLIKTEJA?

MUODOSTAA KOKONAISUUDEN, JONKA AVULLA VOIDAAN AUTTAA OPISKELIJOITA ETSIMÄÄN VASTAUKSIA PERUSKYSYMYKSEEN:

MITEN VOISIN ELÄÄ HYVÄÄ ELÄMÄÄ?

MITÄ ON SOSIODYNAAMINEN OHJAUS?

(Vance Peavy)

Voidaan soveltaa useissa eri yhteyksissä:

- Asiakkaan/Opiskelijan ohjauksessa (career education)
- Ammatin valinnassa/urusuunnittelussa (career choice)
- Työnhaussa ja työttömien palveluissa
- Työyhteisön kehittämisessä
- Yleensäkin sosiaalisten ongelmien ratkaisussa
- Koulutuksen toteuttamisessa
- Erytisopetuksessa/-ohjauksessa

MITÄ ON VOIMAANNUTTAVA OHJAUS?

(Vance Peavy)

SOCIO:

- * Korostaa sitä, että ihmiset kehittyvät sosiaalisessa kehikossa, elämäntähtäessä, joka sisältää sekä *voimavaroja* että haasteita/ongelmia.
- * Myös ratkaisut ongelmiin ja apu niiden löytämiseen ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen ilmiöitä
- * Painopiste yksilöstä sosiaaliseen vuorovaikutukseen
- * Korostaa kulttuurista "arjen viisautta" > ohjaus-/auttamistyössä

DYNAMIC:

- * Viittaa ja tukee elämän jatkuvaan liikkeeseen, muutokseen
→ ihmisen kehittymispotentiaaliin
- * Korostaa kokonaisvaltaisuutta, mahdollisuuksia
- * Tuo mukanaan ratkaisukeskeisen lähestymistavan, toivon, valinnan, vastuun

Käytännön harjoitusvinkkejä ohjaukseen

Minä tässä ja nyt

Kun mietit tilannettasi nyt ja tästä eteenpäin, mitä kaikkea siihen liittyy?
 Kuvaa paperille sanoina, kuvilla asioita, ihmisiä, ajatuksiasi, tunteitasi, aikomuksiasi - erilaisia tilanteeseesi ja ratkaisuihisi liittyviä tekijöitä. Piirustustaidolla ei ole Väliä. Kartasta voi tulla sekavan näköinen – sellaista elämäkin usein on!

TAVOITTEENI SAAVUTTAMINEN

Nimeä ympyrään haluamasi tavoite.
 Mieti, mitkä ovat niitä askelmia, jotka voivat johtaa sinut sinne. Mitkä ovat suurimmat esteet tielläsi? Miten voit chittaa/pienentää niitä? Nimeä pöytäskelaasi, jotka sinun on otettava. Mikä on aikaperspektiivisi... päivät... kuukausia... vuosia... vuosikymmeniä? Sinun ei tarvitse ottaa kaikkia askeleita.

Haluamani tavoite

Mihin haluan mennä ja kuinka pääsen sinne?

Jos et halua rakentaa elämääsi, muut tekevät sen puolestasi ja tulokset eivät ehkä ole sinulle kovin hyviä!

Elämäntien kartoittaminen

- Keino saada opiskelijan kokonaiseleämäntilanne ja minuuden eri puolet näkyväksi
- Antaa opiskelijalle mahdollisuuden tehdä jotain sellaista, jolla on todellista merkitystä hänelle
- Aktivoi opiskelijaa
- Kartoituksesta syntyy käsin koskettava lopputulos.
- Kartoittaminen auttaa asiakasta selvittämään ja tarkentamaan oman elämäntieensä merkityksiä
- Kartoittaminen voi auttaa näkemään:
  - elämäntieessä ilmeneviä vuorovaikutuskuvioita
  - asiakkaan elämäntien tai huolenaiheen keskeisiä piirteitä
  - esteitä, vahvuuksia ja tarpeita
  - minuuden erilaisia ääniä ja puolia
- Kartan tekeminen auttaa sekä asiakasta että ohjaajaa saamaan kokonaiskuvaa asiakkaan ongelman kontekstista ja elämäntien dynaamisista piirteistä

Muuttuva opettajuus -10 ajatusta yhteistyölle

- Millainen on arvomaailmani?
- Olemme yhdessä valmentaja
- Voimme yhdessä oppia paljon
- Antaudutaan vuorovaikutukseen
- Ohjauksessa ei tarvitse pyrkiä täydellisyyteen
- Kukaan meistä ei ole Tabula Rasa
- Käytetään toimintaväyliä, jotka ovat avoimempia
- Kannusta ja anna rakentavaa palautetta
- Annetaan tekemistä ja vastuuta autenttisissa tilanteissa
- Ole oma itsesi

Lähteitä ja kirjallisuutta

- Aulanko, M. (1999). Minä osaan. Anna aivojesi toimia. Juva: WSOY.
- Vakkuri, K. (1996). Opi tehokkaammin - opi oppimaan! Helsinki: BSV-kirja.
- Första rapporten hösten 2000 våren 2001. SF-SOL. Södra Finlands skriv och läsprojekt. Helsinki: Hero.
- Kilpikoski, S. 2002. Oppimistyyli ja ryhmänhallinta. Opetusmoniste. Täydennyskoulutuskeskus, erityiskasvatus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kilpikoski, S. 2000. Oppimistyyli välineet & oppilaskeskoinen opettaminen. Opetusmoniste. Täydennyskoulutuskeskus, erityiskasvatus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- OTA-käsikirja opettajille ja ohjaajille. Oppimistyyli Analyysiprofilien tulkinta ja käytännön soveltaminen. 2000. Opetusmoniste. Täydennyskoulutuskeskus, erityiskasvatus (4/2000). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Prashnig, B. 1997. Eläkön erilaisuus. Oppimisenvallankumous käytännössä. Jyväskylä: Atena.
- Prashnig, B. 2000. Erilaisuuden voima: opetustyyli ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus 2000.
- SF-SOL. Södra Finlands skriv och läsprojekt 2001/2002. Rapport. HERO/Herosak. Helsingfors 2003. Sävypaino.
- Mycs Internetissä on laajasti tietoa
<http://demokursi.opintoluotsi.fi/sivu3.asp>
<http://appro.mit.jyu.fi/essikursi/oppimistyyli03/>
<http://www.cs.uta.fi/ipopp/www/ipopp2001/syov/tehtait.html>

Lisää lähteitä ja kirjallisuutta

- Lairo, M. & Rekola, H. 2007. Opiskelijoiden tarpeet ohjaukseen
- kehittämisen lähtökohdista. Teoksessa M. Lairo & M. Penttilä (toim.)
- Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos
- Vance Peavy, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Vance Peavy, Elämäni työkirja
- Vance Peavy, Sosiodynaamisen ohjauksen opas
- Hakkarainen, K. (2001). Oppiminen osallistumisen prosessina. Aikuiskasvatus 2/20, 84-98
- Heikama K. (1997). Arvojen ja ihmiskuvan murros (s.242-264). Timo J. Hämmäläinen (toim.) Murroksen aika. Helsinki: WSOY.
- Metsänen, R & Matinheikki Kokko, K. (2000). Assessing and Supporting Career Development in Multicultural Working Context. Conference proceeding (CD) of International Career Conference 2000. Australia, IAEVG: Perth
- Peavy, V.R. (2001). Elämäni työkirja. Konstruktivististen ohjausperiaatteiden soveltaminen tehtäviä ja harjoituksia. Psykologien Kustannus Oy.
- Siltonen, J. (1999). Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Acta Universitatis Ouluensis E37.

Liite 5

KUVAUS DEGREE-TUTOREIDEN TYÖPAJAN TOTEUTUKSISTA JA TULOKSISTA

Työpaja:

She's from France and they're from Vietnam: helping your multicultural freshmen group getting started in Finland

Toteutus:

Degree-tutoreiden koulutusleiri, Kiljava 12.4.2011

Kesto ja osallistujat:

Kolme n. 50 min työpajaa, joihin osallistui yhteensä noin 50 tulevaa degree-tutoria

Tehtävänanto ja toteutus:

1. Työskentele itsenäisesti viiden minuutin ajan. Kirjoita muistiin konkreettisia kysymyksiä, joita vasta Suomeen muuttaneella degree-opiskelijalla on mielessään ensimmäisten viikkojen aikana. Kirjoita jokainen kysymys erilliselle post-it –lapulle.
2. Työskennelkää 2-3 hengen ryhmissä. Verratkaa kirjoittamiinne kysymyksiä ja asettakaa ne seuraavien kategorioiden alle:
  - a) EVERY DAY LIFE
  - b) STUDIES
  - c) FINNISH BUREAUCRACY
  - d) OTHERS
3. Valitkaa jokaisesta kategoriasta viisi keskeisintä kysymystä. (Kaikki 15 osallistujaa koontuivat white boardin äärelle.) Liimatkaa laput oikeaan sarakkeeseen ja kertokaa, mitä kysymyksiä piditte tärkeimpinä.

Tämän yhteisen purun jälkeen käytiin läpi vastauksen yleisimpiin kysymyksiin ja annettiin ohjeistus siitä, miten degree-tutor voi eri tilanteissa toimia. Jaettiin myös infomateriaalia. Alla on listattuna osallistujien kirjoittamat kysymykset kategorioittain:

EVERY DAY LIFE

- Public transportation (14 times): How to move around? Where do I get my bus card? HSL student discount? How does public transportation work in Finland/Helsinki? Reittiopas? Route Planner?
- Housing (7 times): Where to get an apartment? How to find an apartment? Where can I get an apartment cheaply? HOAS?
- Buying clothes, furniture and other items (6 times): Cloth stores? Second hand shops? Where to buy cheap food / furniture / stuff?
- Free time (5 times): Where can I do sports? How to find hobbies? What can I do when I'm not studying?
- Where / how to make friends?
- Buying food (4 times): Where to buy food?
- Going out / Parties / Having fun (4 times): Where to party? Cheap drinks? Where can I have cheap fun? Where do Finns go out (coffee houses)?
- Buying alcohol (3 times): Why is there no alcohol in the supermarkets? Alko? What is the drinking age and where to get alcohol?
- Telephone (2 times): Where can I get a phone and number from?

- Customs (2 times): Do we look each other in the eyes as we speak? Do we touch each other as we speak? Should we shake hands?
- Free time (2 times): Cultural events? What do Finns do during winter?
- Where to eat? What to eat?
- What sight seeing places are there?
- Where is the police station?
- Banking / bankcard?
- Where to live?
- Jobs?
- How to learn Finnish?

STUDIES

- Studies and courses (5 times): What additional courses can I take? Is not knowing Finnish a problem in school? How do I enrol for courses? To whom should I talk to for uni-related issues? Can somebody support them with school subjects?
- Student benefits (4 times): How to get student card? How to get student discounts? Which student cards should they get? Student card? What is HELGA?
- General information about school premises (4 times): Library? School system? Where is the international affairs office? What kind of facilities are there?
- How do I address the teachers?
- How can I get to school the easiest way by public transport?
- What are the public holidays?
- Student aid?
- Where to get computer?
- Important documents?

FINNISH BUREAUCRACY

- Health care (5 times): Health Care? Where to call? How does health care work?
- Local Population Register Office (4 times): Where is the Magistrate? Maistraatti? Ministry office? Social security number?
- Bank (3 times): Where to open a bank account? Banks?
- KELA (3 times): Where is KELA? Social aid?
- Residence permit (2 times): How to get residence? How do I become a Finnish citizen?
- Police?
- Laws
- Emergency numbers?
- Use of ID card?
- Insurances?
- Money?
- Where to get aid from?

OTHERS

- How to get part time work?
- Whom to contact about problems outside school? (2 times)
- Where can I open a bank account?
- Internet
- Telephone operator
- Are the movies dubbed or in the original language (English subtitles)?
- Which is the best club / bar in Helsinki?
- Questions about taking a ferry trip / cruise?

KOHTAAMINEN KESKIÖSSÄ – Näkökulmia ohjaukseen ammattikorkeakoulussa

Tässä julkaisussa kuvataan ammattikorkeakoulun ohjaustoimintaa ohjaustoimijoiden keskinäisen vertaistuen, opinto-ohjauksen ja vertaistutoroinnin näkökulmista. Kohtaaminen toimii tarkastelun ”punaisena lankana” ja sen avulla pyritään avaamaan ammattikorkeakouluopintojen ja -toiminnan keskeisiä ydinkysymyksiä ja haasteita liittyen muun muassa opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseen.

Kirjassa esitellään kolme HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa toteutettua kehittämistoiminnan esimerkkiä: Oivalluksia ohjaukseen -pajatoiminnan suunnittelu ja toteutus, opintojen etenemisen tukeminen opinto-ohjauksen keinoin sekä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden tutoroinnin kehittäminen. Pajatoiminta suunniteltiin ja toteutettiin tukemaan ja valmentamaan ammattikorkeakoulun ohjaustoimijoita heidän päivittäisessä ohjaustyössään. Opinto-ohjauksen merkitystä osana ammattikorkeakouluopiskelijan opintojen etenemisen tukea lähestytään sekä yksilötason että yhteisöllisen toiminnan näkökulmista. Vertaisohjausta tarkastellaan kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden tutoroinnin, eli degree-tutoroinnin kontekstissa.

Kuulluksi ja nähdyksi tulemisen tarve on kaikilla ihmisillä suuri. Kohtaamisen tilat ja paikat antavat tähän luontevan mahdollisuuden. Ennen kaikkea tasavertainen ja ammatillinen eri ohjaustoimijoiden dialogi voi lisätä ymmärrystä, ideoita ja tekemisen iloa ammattikorkeakoulun arkeen.

Kirja on kirjoitettu Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) osarahoittamassa CDS (To Care To Dare To Share) -syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa (2009-2012) hankkeessa.

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

HAAGA-HELIA
ammattikorkeakoulu